

ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**DİASPORA TURİZMİ KAPSAMINDA GÖÇMEN
TÜRKLERİN SEYAHAT MOTİVASYONLARININ VE
ANAVATANA BAĞLILIKLARININ İNCELENMESİ**

Kartal Doğukan ÇIKI

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. M. Murat KIZANLIKLI**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
SEYAHAT İŞLETMECİLİĞİ VE TURİZM REHBERLİĞİ
ANABİLİM DALI
SEYAHAT İŞLETMECİLİĞİ VE TURİZM REHBERLİĞİ
BİLİM DALI**

HAZİRAN - 2020

**DİASPORA TURİZMİ KAPSAMINDA GÖÇMEN TÜRKLERİN
SEYAHAT MOTİVASYONLARININ VE ANAVATANA
BAĞLILIKLARININ İNCELENMESİ**

Kartal Doğukan ÇIKI

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
SEYAHAT İŞLETMECİLİĞİ VE TURİZM REHBERLİĞİ ANABİLİM
DALI**

**ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

HAZİRAN 2020

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarımı kabullendiğimi beyan ederim.

Kartal Doğukan ÇIKI

25.06.2020

DİASPORA TURİZMİ KAPSAMINDA GÖÇMEN TÜRKLERİN SEYAHAT
MOTİVASYONLARININ VE ANAVATANA BAĞLILIKLARININ İNCELENMESİ
(Yüksek Lisans Tezi)

Kartal Doğukan ÇIKI

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Haziran 2020

ÖZET

Diğer turizm çeşitlerinden farklı olan diaspora turizmi temel olarak akraba ve arkadaş ziyaretinde bulunmak, köklerini araştırmak, kimliğini korumak, geçmişe dönme isteği, anavatana özlem duymak gibi çeşitli nedenlerin seyahate yol açmasıyla ilgilidir. Uluslararası alan yazın incelendiğinde, diaspora turizminin nesiller boyutuna odaklanmış çalışmaların kademeli olarak arttığını ifade etmek mümkündür. Ancak yerli alan yazındaki diaspora turizmi ve benzer içerikli sınırlı sayıda çalışmanın, göçmen kuşakları birbirinden ayırmadan hazırlandığı görülmektedir. Bu doğrultuda araştırmanın temel amacı, ikinci kuşak Türk diasporasına odaklanarak bu bireylerin anavatana bağlılıkları ile anavatan seyahatleri arasındaki ilişkiyi analiz etmektir. İkinci kuşak göçmen Türklerin anavatana seyahat motivasyonlarının belirlenmesi araştırmanın bir başka amacıdır. Dolayısıyla, çalışmada diaspora turistlerinin anavatana bağlılıklarının ve seyahat motivasyonlarının belirlenmesine yönelik geliştirilen bir ölçek kullanılmıştır. Kartopu ve amaçlı (kasıtlı) örnekleme yöntemi aracılığıyla Köln’de yaşayan 416 katılımcıya anket uygulanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre ikinci kuşak göçmen Türklerin anavatana bağlılıkları ile anavatan seyahatleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bununla birlikte araştırma sonuçları, anavatana seyahat eden ikinci kuşak göçmen Türklerin, diasporik turistlerin tükettiği turizm faaliyetleri ile geleneksel turist faaliyetlerini birleştirerek tükettiğini ortaya çıkarmıştır.

Bilim Kodu : 116905
Anahtar Kelimeler : Diaspora, diaspora turizmi, ikinci kuşak, motivasyon, bağlılık
Sayfa Adedi : 121
Tez Danışmanı : Doç. Dr. M. Murat KIZANLIKLI
Orcid : 0000-0002-8307-8561

A REVIEW OF TOURISTIC MOTIVATION OF IMMIGRANT TURKS AND THEIR
ATTACHMENT TO THE HOMELAND WITHIN CONTEXT OF DIASPORA TOURISM
(M.Sc. Thesis)

Kartal Doğukan ÇIKI

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL FOR ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

June 2020

ABSTRACT

Diaspora tourism, which is different from other types of tourism, is mainly related to cause to travel various reasons such as visiting relatives and friends, researching its roots, protecting its identity, desire to return to the past, and longing for the homeland. When the international literature is examined, it is possible to state that the studies focused on generations of diaspora tourism have increased gradually. However, diaspora tourism in the local literature and limited number of studies with similar content are seen to be prepared without separating migrant generations from each other. In this regard, the main aim of the study is to analyze the relationship between homeland attachments and homeland travels by focusing on the second generation Turkish diaspora. Another aim of the study is to determine the motivation of the second generation immigrant Turks to travel to their homeland. Therefore, a scale developed to determine the attachments and travel motivations of diaspora tourists to the homeland was used in the research. A questionnaire was applied to 416 participants living in Cologne through snowball and purposeful (deliberate) sampling method. According to the findings of the study, a statistically significant relationship was found between the attachments of the second generation immigrant Turks to the homeland and their travels to the homeland. As well as, the research results revealed that the second generation immigrant Turks traveling to the homeland consumed by combining the tourism activities consumed by diasporic tourists with traditional tourist activities.

Science Code : 116905
Key Words : Diaspora, diaspora tourism, second generation, motivation, attachment
Page Number : 121
Supervisor : Assoc. Prof. M. Murat KIZANLIKLI
Orcid : 0000-0002-8307-8561

TEŞEKKÜR

Araştırmanın başından sonuna kadar yanımda olup bana yol gösteren ve değerli bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşıp desteğini esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. M. Murat Kızanlıkly'ya, tez yazımı süresince yapıcı önerilerinden yararlandığım Öğr. Gör. Hakan Gökgöz'e, bu süreç içerisinde yardım ve desteğini her zaman hissettiren arkadaşım Saliha Yurduseven'e, araştırma uygulamasının gerçekleştirilmesinde yardımlarını eksik etmeyen Gizem Kenar ve ailesine, eğitim hayatım boyunca beni sürekli destekleyen sevgili aileme, maddi manevi desteğini hiçbir zaman eksik etmeyen halam Leyla ıkly'ya teŐekkürü borç bilir, saygı ve sevgilerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	İV
ABSTRACT.....	V
TEŞEKKÜR.....	VI
İÇİNDEKİLER	VII
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	İX
ŞEKİLLER LİSTESİ	XI
KISALTMALAR	XII
1. GİRİŞ	1
2. GÖÇ, DİASPORA VE DİASPORA TURİZMİ	9
2.1. Göç	9
2.1.1. Göç Nedenleri	12
2.1.2. Göçün Sonuçları	13
2.1.3. Göç Kuramları	14
2.1.3.1. Ravenstein göç kanunları	14
2.1.3.2. Merkez çevre kuramı.....	15
2.1.3.3. İlişkiler ağı kuramı	15
2.1.3.4. Kuramsal kuram	16
2.1.3.5. Göç sistemleri kuramı	16
2.1.4. Dünya Geneline Göç İstatistikleri.....	17
2.1.5. Almanya'ya Türk Göçü ve Almanya'daki Türk Diasporasının Oluşumu	19
2.1.5.1. Almanya toplumu içinde Türkler	22
2.3. DİASPORA KAVRAMININ TANIMLANMASI.....	24
2.3.1. Klasik Diaspora ile Modern Diaspora Yaklaşımlarının Farkı	28
2.3.2. Diasporaların Sınıflandırılması.....	30
2.3.3. Diaspora Topluluklarına Yönelik Faaliyetler	35
2.3.4. Diaspora Topluluklarının Anavatana ve Ev Sahibi Topluluklara Katkıları	38
2.4. DİASPORA TURİZMİ	40
3. SEYAHAT MOTİVASYONU	47
3.1. MOTİVASYON KAVRAMI VE MOTİVASYON TEORİLERİ	47
3.1.1. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Teorisi	48
3.1.2. Frederick Herzberg'in Çift Faktör Teorisi.....	49
3.1.3. Clayton Alderfer'in ERG Teorisi	49
3.1.4. David Mc Clelland'ın Başarma İhtiyacı Teorisi.....	50
3.2. SEYAHAT MOTİVASYONU	50
3.2.1. Seyahat Motivasyonu Teorileri.....	52
3.2.1.1. Plog'un allosentrizm ve psikosentrizm teorisi	52

3.2.1.2. Seyahat kariyer merdiveni (travel career ladder) teorisi	54
3.2.1.3. Kaçış ve arayış ikilemi	55
3.2.1.4. İtme ve çekme faktörleri	56
4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	59
4.1. ARAŞTIRMANIN MODEL VE HİPOTEZLERİ	59
4.2. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ	60
4.3 VERİ TOPLAMA ARACI	61
4.4. ARAŞTIRMA VERİLERİNİN ANALİZİ	62
5. BULGULAR	67
5.1. ARAŞTIRMAYA KATILAN GÖÇMEN TÜRKLERİN KİŞİSEL ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR	67
5.2. ARAŞTIRMAYA KATILAN GÖÇMEN BİREYLERİN ANAVATANA SEYAHAT ETME ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	69
5.3. ARAŞTIRMAYA KATILAN GÖÇMEN BİREYLERİN ANAVATANA BAĞLILIKLARINA İLİŞKİN BULGULAR.....	70
5.4. ARAŞTIRMAYA KATILAN GÖÇMEN BİREYLERİN ANAVATANA SEYAHAT MOTİVASYONLARINA İLİŞKİN BULGULAR	72
5.5. ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİNİN TEST EDİLMESİNE İLİŞKİN BULGULAR	73
5.5.1. İkinci Kuşak Göçmen Türklerin Seyahat Motivasyonlarının Bireysel Özelliklerine Göre Karşılaştırılması	73
5.5.2. İkinci Kuşak Göçmen Türklerin Anavatana Bağlılıkları ile Bireysel Özelliklerinin Karşılaştırılması.....	77
5.5.3. İkinci Kuşak Göçmen Türklerin Seyahat Motivasyonları İle Anavatana Bağlılıkları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	82
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	85
KAYNAKÇA	97
EKLER.....	115
EK-1. ANKET FORMLARI.....	116
ÖZGEÇMİŞ	121

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

	Sayfa
Çizelge 2.1. 1970-2015 Yılları Arası Uluslararası Göçmen İstatistikleri	17
Çizelge 2.2. 2019 Yılında En Çok Göçmen Bulunduran İlk 5 Ülke ve Türkiye	18
Çizelge 2.3. Almanya'daki Türk Nüfusu (1975-2018)	21
Çizelge 2.4. Bruneau'nun Diaspora Sınıflandırması	31
Çizelge 2.5. Diasporaların Ulus Dışı Sınıflandırılması.....	34
Çizelge 2.6. Ülkelerin Diaspora Strateji Potansiyelleri	38
Çizelge 4.1. Araştırmada Kullanılan Anavatana Seyahat Motivasyonu ve Anavatana Bağlılık Ölçeklerinin KMO ve Bartlett Testi Sonuçları	63
Çizelge 4.2. Anavatana Bağlılık Ölçeğindeki İfadelere İlişkin Faktör Yükleri ve Varyansı Açıklama Oranları.....	64
Çizelge 4.3. Seyahat Motivasyonu Ölçeğindeki İfadelere İlişkin Faktör Yükleri ve Varyansı Açıklama Oranları.....	65
Çizelge 4.4. Araştırmada Kullanılan Ölçeklere İlişkin Güvenirlik Katsayıları	66
Çizelge 5.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımları.....	68
Çizelge 5.2. Katılımcıların Anavatan Seyahatlerine İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımları.....	69
Çizelge 5.3. Araştırmaya Katılan İkinci Kuşak Göçmen Bireylerin Anavatana Bağlılıklarına Yönelik Yüzde, Frekans, Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	71
Çizelge 5.4. Araştırmaya Katılan İkinci Kuşak Göçmen Bireylerin Anavatana Seyahat Motivasyonlarına Yönelik Yüzde, Frekans, Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	72
Çizelge 5.5. Araştırmaya Katılanların Bireysel Özellikleri ile Türk Kültürü Motivasyonları Arasındaki Farklılığa İlişkin t-testi, Anova testi ve Tukey testi Sonuçları	74
Çizelge 5.6. Araştırmaya Katılanların Bireysel Özellikleri ile Aile Miras Motivasyonları Arasındaki Farklılığa İlişkin t-testi, Anova testi ve Tukey testi Sonuçları	75

Çizelge 5.7. Araştırmaya Katılanların Bireysel Özellikleri ile Mekânsal Bağlılıkları Arasındaki Farklılığa İlişkin t-testi, Anova testi ve Tukey testi Sonuçları	77
Çizelge 5.8. Araştırmaya Katılanların Bireysel Özellikleri ile Mekânsal Kimlikleri Arasındaki Farklılığa İlişkin t-testi, Anova testi ve Tukey testi Sonuçları	78
Çizelge 5.9. Araştırmaya Katılanların Bireysel Özellikleri ile Duygusal Bağlılıkları Arasındaki Farklılığa İlişkin t-testi, Anova testi ve Tukey testi Sonuçları	80
Çizelge 5.10. Araştırmaya Katılanların Bireysel Özellikleri ile Sosyal Bağlılıkları Arasındaki Farklılığa İlişkin t-testi, Anova testi ve Tukey testi Sonuçları	81
Çizelge 5.11. Değişkenler Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Matrisi.....	82
Çizelge 5.12. Hipotezlerin Test Sonuçları	84

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 3.1. Abraham Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Modeli.....	48
Şekil 3.2. Plog'un Psikosentrik ve Allosentrik Kişilik Dağılımı	53
Şekil 3.3. Iso-Ahola Boş Zaman Motivasyonunun Arayış ve Kaçış Boyutları	56
Şekil 3.4. Memnuniyet ve Destinasyon Sadakati Modeli	57
Şekil 4.1. Araştırmanın Modeli.....	59

KISALTMALAR

Bu araştırmada kullanılmış kısıltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

AAZ	Arkadaş ve Akraba Ziyareti
ANOVA	Varyans Analizi
APA	Amerikan Psikiyatri Derneği
ATF	Almanya Türk Federasyonu
BKZ	Bakınız
DEİK	Dış Ekonomik İlişkiler Kurumu
FSO	Federal Statistical Office of Germany
IOM	International Organization for Migration
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
UN	United Nations
YTB	Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

1. GİRİŞ

İnsanoğlu varoluşundan modern dünyanın oluşumuna kadar gelişen süreçte, dönemsel ve/veya coğrafi şartların ortaya çıkardığı çeşitli nedenlerle hareket halinde olmuş, bireysel veya toplu halde ikamet ettiği yerden başka bir yaşam alanına göç etmiş ve etmeye de devam etmektedir (Akyüz, 2008: 37). Sosyolojik açıdan bakıldığında ise göç, insanların bireysel veya grup halinde yer değiştirmesi ve bu eylemin bitişiyle birlikte etkisinin bitmeyip, süreç boyunca devam ettiği süreçler bütünü olarak tanımlanabilmektedir (Çakır, 2011: 131). Tekerleğin icadından yazının bulunmasından, salgın hastalıkların yayılması ve bu hastalıkların tedavi edilmesine kadar insanlık adına öğrenilen ve deneyimlenen tüm hadiselerde göçün önemli bir payı bulunmaktadır (Yılmaz, 2014: 1686). Hala devam etmekte olan göçler, diaspora kavramının ortaya çıkmasına ve zaman içerisinde gelişmesine neden olan en önemli faktörlerden biridir (Arslan, 2017: 1). Yunanca bir terim olan diaspora kavramı, genel olarak vatan topraklarından ayrılan ve başka ülkelere yayılmış, yani vatan dışında bir ülkeye yerleşip orada yaşayan toplulukları tanımlamak için sık kullanılmıştır (Kırbaç, 2012: 35). Ancak diaspora kavramı için kullanılan evrensel bir tanımlama bulunmamakla birlikte, birçok araştırmacı kendi tanımının sınırlarını kendisi çizmiş ve genelde iki farklı şekilde (modern/çağdaş ve klasik/geleneksel diaspora) ortaya çıkmıştır (Başer, 2013: 71).

Diaspora kavramının klasik anlamı, sadece travmatik göç deneyimlemiş toplulukları (genel olarak Yahudi ve bazen de Afrika diasporası) tanımlamak için kullanılmaktadır (Butler, 2001: 189). Ancak sınırlı sayıda topluluğa karşılık gelebilen bu kavramının modern dünyaya ayak uydurarak farklı şekillerde tanımlanması ile birlikte neredeyse her göçmen grubu diaspora topluluğu olarak tanımlanmaya başlamıştır (Cohen, 1996: 507). Kavramın kabuk değiştirme nedenlerinden bir tanesi; klasik diaspora olarak sınıflandırılan topluluklardan “şartlar oluştuğunda anavatana temelli dönüş” beklentisi hatta gerekliliğidir. Çağdaş/modern diaspora tanımlamalarında ise böyle bir beklenti ve gereklilik bulunmamaktadır (Safran, 1991: 83-84). Kavram derinlemesine incelendiğinde, klasik diaspora sınıflandırmasının temelinde yer alan toplulukların dahi bu gerekliliği tam anlamıyla karşılayamadığı (örneğin Yahudi diasporası), anavatana turistik geziler dahilinde ve turistik amaçlarla geri döndüğü görülmektedir. Bu doğrultuda, klasik diaspora olarak tanımlanan

toplulukların dahi etkilediği görülen modern dünyada, anavatan olarak görülen ülke veya bölgeleri çeşitli sebeplerle ziyaret eden önemli sayıda turistin ortaya çıkmasına da yol açmıştır (Timothy ve Teye, 2004: 111). Modern toplumda özel bir terim haline gelen diaspora turizmi, dünya çapında çok sayıda etkinliğe ve çeşitli festivallere platform oluşturmaya başlamıştır. Evrensel olarak kabul görmüş bir tanımı olmayan bu tarihi kavramın turistik hareketleri için de aynı durum söz konusudur ve birçok araştırmacı, diasporik toplulukların anavatana gerçekleştirdiği seyahatleri farklı şekillerde tanımlayıp farklı şekillerde isimlendirmiştir (bkz. syf: 35-36). Bu araştırma, diaspora toplulukları tarafından üretilen, tüketilen ve deneyimlenen turizm hareketlerine odaklanmaktadır.

Dışişleri Bakanlığı rakamlarına göre yurt dışında yaşayan yaklaşık altı milyon Türk vatandaşı bulunurken bu rakamın beş buçuk milyonu Avrupa ülkelerinde yaşamaktadır. Alman İstatistik Kurumu ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı istatistiklerine göre sadece Almanya’da yaşamını sürdüren Türk sayısı üç milyon civarındadır. Uluslararası alan yazın incelendiğinde birçok ülkenin, (topluluğun nüfusu kaç olursa olsun) diasporasına önem verdiği görülmüş ve bu yüzden kimliklerini yitirmemelerini sağlamak, anavatan ile diaspora arasında bağ kurulmasını veya var olan bağın korunmasını sağlamak, anavatan seyahatlerine teşvik etmek gibi çeşitli amaçlarla stratejiler düzenlenmektedirler. Özellikle İsrail, Hint, Çin ve İskoç diasporalarına yönelik geliştirilen stratejiler ve sistemli turlar (Morgan ve diğerleri 2003; Duncan ve Leith, 2013) kadar olmasa da Türkiye’nin de bu yönde diasporasına yönelik çalışmaları bulunmaktadır. Türkiye’nin mevcut diasporasının, anavatana turistik seyahatlerine yönelik sınırlı sayıda araştırma olması dikkat çekicidir (Arslan Ayazlar, 2016; Unur ve diğerleri, 2015; Kaygalak ve diğerleri, 2015; Tanrısever, 2016; Tören, 2014). Uluslararası alan yazında ilk kuşak göçmenlerin yanı sıra, ikinci ve sonraki kuşak göçmenlerin de turizm hareketleri incelenmiş, ancak yerli alan yazında bu araştırma konularına yeterli ilgi gösterilmemiştir.

Araştırma beş bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın ilk bölümünde; göç kavramı ve alt başlıkları, göçün nedenleri ve sonuçları, dünya genelindeki göç istatistikleri, diaspora ve diaspora turizmi kavramlarına detaylı şekilde yer verilmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde turizm kavramına büyük etkisi olan seyahat

motivasyonu kavramı ve teorileri incelenmiştir. Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi yer almaktadır. Dördüncü bölümde ikinci kuşak diaspora turistlerinin anavatana bağlılıklarının ve seyahat motivasyonlarının belirlenmesine yönelik yapılan alan araştırmasının analiz ve bulgularına yer verilmiştir. Son bölümde ise araştırmanın değerlendirme sonuçları ve öneriler yer almaktadır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Uluslararası alan yazın incelendiğinde, birinci kuşak göçmen bireylerin anavatana özlem duyması ve seyahat etmesi sık rastlanabilir bir durumdur ancak ev sahibi ülkede doğup büyüyen ikinci nesil göçmenler için her zaman ebeveynleriyle aynı duyguları paylaştıkları söylenemez. Uluslararası alan yazında ikinci nesil göçmenlerin turistik hareketlerine yönelik araştırmalar bulunsa da yerli alan yazında ikinci nesil göçmenlerin ata topraklarını, kendi anavatani olarak mı yoksa yabancı bir yer olarak mı algıladıkları sorusu cevapsız kalmıştır. Yerli alan yazında, göç çalışmaları kapsamında ikinci kuşak ile ilgili çeşitli araştırmalar mevcuttur ancak diaspora turistlerinin nesiller boyutuna odaklanan, anavatana seyahat motivasyonları ve ebeveynlerinin anavatanına bağlılıklarını ele alan herhangi bir araştırmaya rastlanamamıştır. Bu araştırmanın amacı, Almanya’da yaşayan ikinci nesil Türk diasporasının, anavatana seyahat etmesine neden olan motivasyon kaynaklarının belirlenmesi, anavatana olan bağlılıklarının ve bu diasporaya ait bireylerinin sosyo-demografik özelliklerinin analiz edilmesidir. Araştırmanın bir diğer amacı, konu ile ilgili mevcut alan yazındaki eksiklik ve karmaşıklığı düzeltmek adına katkıda bulunmaktır. Diaspora turizmi ile ilgili daha önce yapılmış çalışmaların çoğu, niteliksel yaklaşımlardan yararlanmaktadır ve farklı motivasyonların seyahat davranışlarına etkisini ve önemini incelemek adına nicel araştırma eksikliği bulunmaktadır.

İlgili Araştırmalar

Feng ve Page (2010), Yeni Zelanda’da yaşayan Çinli göçmenler arasından belirli bir gruba odaklanmış ve bu grubun seyahat modellerinin, seyahat için başlıca motivasyon faktörlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Feng ve Page, anavatana gerçekleştirilen ziyaretlerin farklı şekillerde isimlendirildiğini belirtmiş ve bu ziyarete katılanların birçoğunun akraba ve arkadaş ziyareti amacıyla katıldığını saptamıştır.

Iorio ve Corsale (2012), Transilvanya Saksonları'na yönelik gerçekleştirdiği çalışmada nitel ve nicel yöntemlerin karışımından yararlanarak, Almanya'da yaşayan söz konusu diaspora topluluğunun Romanya'ya neden ziyaretlerde bulunduğunu araştırmıştır. Sonuç olarak, dünya üzerinde göç etmiş ve diaspora konumunda bulunan diğer topluluklarla benzerlik taşıdığını saptamıştır. Bunun yanı sıra katılımcılar için anavatani yeniden keşfetme, büyüdüğü yerleri, aile-akraba ve arkadaşlarının yaşadığı yerleri ziyaret etme isteklerinin seyahat etmelerini güdüleyen en önemli motivasyonlar olduğu bulgusuna varılmıştır.

1950 ve 1960'larda, İsrail'in ilk Amerikan Yahudi eğitim turlarının ortaya çıkışını inceleyen Kelner (2013), bu turlardan bazılarını ele alarak diaspora turizmine katkı sağlamayı amaçlamıştır. Söz konusu turların yalnızca anavatan odaklı olmadığı, aynı zamanda örgütsel odaklı olduğunu vurgulayan Kelner, tura katılan bireylerin sadece İsrail'le değil aynı zamanda kendi kimlikleri ve sponsor örgütlerle de özdeşleşmelerinin hedeflendiği sonucuna ulaşmıştır.

Huang, Haller ve Ramshaw (2013), Amerika'da yaşayan ikinci kuşak göçmenlerin ata topraklarına bağlılıkları ile anavatanına seyahatleri arasındaki ilişkiyi araştırmayı hedeflemiştir. Bulgular, diaspora gezilerinin sayısı ile ata topraklarında evinde hissetmeleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Hem Amerika hem de ata topraklarını anavatani gibi benimseyen ikinci kuşak göçmenlerin anavatanına sık sık seyahat ettiğini ve bunun yanı sıra gerçekleşen seyahatlerde uzun süre konaklama yapan bireylerin ata topraklarında kendi anavatanında hissetme eğiliminin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Sim ve Leith (2013), Kuzey İskoçya Oyunları adı altında gerçekleştirilen üç etkinliğe odaklanmış ve etkinlikler esnasında anavatanına dönen İskoç turistlere anket formları dağıtılmıştır. Bu tür etkinliklerin, diasporik toplulukların kimliklerini korumalarında önemli bir rol oynadığını vurgulayan Sim ve Leith, kökenlerini arayan bireylerin araştırmalarına da yardımcı olduğunu ileri sürmektedir. Ankete katılanların %75'inden fazlasının atalarını araştırmaya gelmesi, bunun nedeni olarak gösterilebilir. Ayrıca İskoç diasporasının güçlü bir kimlik duygusu olduğu saptanmıştır.

Surinam'ın en büyük diaspora ekonomilerinden birine sahip olduğunu ileri süren Nurse (2011), Surinam diasporasının beyin göçü ve ekonomik etkileri ile ilgili alan

yazında eksiklik olduğunu ifade etmektedir. Ağırlıklı olarak Amsterdam’da yaşayan Surinam diasporası üzerine yoğunlaşan Nurse, Surinam’daki turizm pazarının mevsimsel olduğunu ancak diaspora turizmi için aynı durumun söz konusu olmadığını iddia etmektedir. Araştırma sonuçlarına göre Surinam diasporasının büyük bir çoğunluğu, akraba ve arkadaş ziyareti amacıyla anavatanına seyahate çıktığı saptanmıştır. Nurse ayrıca, kültürel, dini, sosyal ve iklimsel faktörleri diaspora turistleri için anahtar konumda bulunan çekim faktörleri olduğunu öne sürmüştür.

Turizm davranışında özlemin rolüyle ilgili yaptığı çalışmada Bandyopadhyay (2008), bireylerin ilerleyen zamanlarda ziyaret etmek isteyebilecekleri bir anavatanın yaratılmasında *Bollywood* filmlerinin, Hint diasporası üzerindeki etkilerini araştırmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, Hint diasporasının *Bollywood* filmleri aracılığıyla anavatanı hakkında son derece bilgili hale geldiği ortaya çıkmıştır. İlk kuşağın özlemi *Bollywood* filmlerini izlemesinden kaynaklanıyor ve Hindistan’a seyahat etmek için bir motivasyon oluşturuyor. İkinci kuşağın anavatanını ziyaret etmesine neden olan motivasyon ise, çağdaş *Bollywood* filmlerinin tasvir ettiği yeni ve modern ülkeyi deneyimlemek amacı olarak ortaya çıkıyor.

Huang, Hung ve Chen (2018), Kuzey Amerika’daki Çinli göçmenlerin anavatanına bağlılıklarını, seyahat motivasyonları ve seyahate çıkma amaçlarını incelemiştir. Araştırmanın sonuçları anavatan bağlılığının kuşaktan kuşağa değişebileceğini gösterirken, ilk kuşaktan uzaklaştıkça anavatanına olan bağlılığın göreceli olarak azalacağını ortaya çıkarmıştır. İlk kuşağa göre sonraki kuşakların anavatan bağlılık seviyeleri azalsa da, seyahatin gerçekleşmesine katkıda bulunan en önemli etmenlerden biri söz konusu bağlıdır.

Hughes ve Allen (2008) Manchester’da yaşayan İrlanda diasporasının anavatan ziyaretleri ile ilgili yapmış olduğu çalışmada, birinci kuşak İrlandalı göçmenlerin, ikinci kuşak göçmenlere göre daha düzenli ve öncelikli olarak (tatile çıkılacaksa ilk tercih anavatanıdır) anavatan seyahat ettiklerini saptamıştır. İlk ve ikinci kuşak İrlandalı göçmenlerin anavatanına gerçekleştirdikleri seyahatlerdeki öncelikli amacın akraba ve arkadaş ziyareti olduğu bulgusuna varılmıştır.

Amerika’da yaşayan ikinci kuşak Çinli göçmenlerin diaspora turizm deneyimlerini inceleyen Huang, Ramshaw ve Norman (2016), gezip görme, araştırma seyahatleri ve akraba ve arkadaş ziyaretinden oluşan üç tip seyahat amacı olduğu sonucuna

varmıştır. İkinci kuşak Çinli göçmenlerin, Çin'i 'evi' gibi görememelerinin altında yatan sebepler arasında en dikkat çekenin dil engeli olduğu saptanmıştır. Çin ile Amerika arasında seçim yapmaları gerektiğinde katılımcıların büyük çoğunluğu, evi olarak Amerika'yı tercih etmiştir. Ayrıca ikinci kuşak Çinli göçmenlerin bir sonraki seyahat destinasyonları sorulduğunda, Çin'e geldikleri için başka bir ülke tercih edileceği cevabı alınmıştır.

Amerika'da, üniversite öğrenimi gören 1.5 kuşağı (18 yaşından önce genellikle ebeveynleriyle yeni bir ülkeye göç eden bireyler ise yaş aralığına göre 1.75, 1.50 ve 1.25 kuşağı olarak adlandırılmaktadır.) Koreli göçmenlerin en son anavatana gerçekleştirdikleri gezinin, etnik kimlik gelişimleri üzerindeki etkilerini araştıran Kim ve Stodolska (2013), seyahatten önce kendisini Koreli olarak tanımlayan katılımcıların, seyahat sonrası ya etnik kimliklerini onayladıklarını ya da Kore asıllı Amerikalı olarak tanımlamaya başladıklarını ortaya çıkarmıştır. Ayrıca, kendisini Kore asıllı Amerikalı olarak tanımlayan katılımcıların görüşü değişmezken, Amerikalı olarak tanımlayanlar ise kimliğini Koreli olarak değiştirdiklerini saptanmıştır.

Turizm ve diaspora arasındaki ilişkilerin anlaşılmasında, Coles ve Timothy'nin (2004) editörü olduğu "Turizm, Diasporalar ve Mekan" adlı kitabın önemli bir yeri bulunmaktadır. Söz konusu kitap; diaspora turistlerinin deneyimlerine, diaspora turizminin mekanlarına ve diaspora turizminin üretimine odaklanmaktadır. Burada Çin, Yahudi, Galler, Asya, Hollanda ve Hırvat gibi çeşitli diaspora topluluklarını ele alan yazarların makaleleri bir araya getirilmiştir. Kitabın amacı, diaspora ve turizm arasındaki çağdaş ilişkileri keşfetmektir.

Çeşitli şekillerde araştırılan diaspora turizmi kavramına, Scheyvens (2007) farklı bir bakış açısıyla yaklaşarak alan yazına katkıda bulunmuştur. Dünya üzerindeki birçok ülkenin ve araştırmacının iç turizme negatif baktığını vurgulayan Scheyvens, iç turizmin dünya turizm akışlarında önemli bir rol oynadığını belirtmiş ve diaspora turizmini iç turizmin bir çeşidi olarak göstermiştir. Samoa'daki iç turizmin ve diaspora turizminin ihmal edildiğini ileri süren araştırmacı diaspora turistlerinin anavatanlarında bulunan cazibe merkezlerine seyahat etmeleri konusunda daha fazla teşvik edilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Problem Durumu

Giderek kolaylaşan ve erişilebilir bir hal alan ulaşım ve diğer gelişmelerin de etkisiyle turizm türlerine yenileri eklenmiş ve seyahat nedenleri çeşitlenmiştir. Bu gelişmelerden en çok etkilenenler ise belki de göçmen bireylerdir ve bu gelişmeler sayesinde göçmen bireylerin anavatana seyahatleri artarak yeni bir niş pazarın ortaya çıkmasına yol açmıştır. Uluslararası alan yazın incelendiğinde bu pazarın öneminin farkında olan birçok araştırmacı bu ziyaretleri araştırarak diaspora toplulukları ile anavatan arasında bir nevi köprü görevi görmüştür ancak yerli alan yazında ise yeterli ilgiyi görememiştir.

Almanya'da yaklaşık üç milyon civarı Türk kökenli birey yaşamaktadır ve ikinci ve sonraki kuşakların anavatana yönelik seyahat motivasyonlarının belirlenmesine yönelik bir araştırmanın bulunmaması önemli bir eksikliklerdir. Bu doğrultuda ikinci kuşak göçmen bireylerin anavatana yönelik bağlılıklarının belirlenmesi ve turistik seyahat motivasyonlarının araştırılması gerekmektedir. Araştırmanın problemi; ikinci kuşak göçmen Türklerin seyahat motivasyonları ile anavatana bağlılıkları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığıdır.

Araştırmanın Varsayımları

Almanya'da yaşayan tüm göçmen Türklere ulaşmak mümkün olmadığından durumu kolaylaştırmak adına diğer araştırmalarda da olduğu gibi konu ile ilgili belirli varsayım ve sınırlılıklar belirlenmiştir.

1. Araştırmaya katılan ikinci kuşak diaspora turizm tüketicilerinin anket formunda yer alan soruları samimiyetle cevaplandırmıştır.
2. Araştırmanın amacına ulaşması için kullanılan ölçek uygun ve geçerlidir.
3. Araştırma anketinde yer alan ifadeler hipotezleri test edecek şekilde hazırlanmıştır.
4. Anketi dolduran ikinci kuşak göçmen bireyler evreni temsil etme noktasında yeterlidir.

Sınırlılıklar

Araştırma Türkiye'nin diaspora turizmi açısından en uygun hedef ülke olan Almanya'daki ikinci kuşak Türklere odaklanmaktadır. Zaman ve maddi eksiklikler

nedeniyle araştırma Almanya genelindeki tüm ikinci kuşak Türklere yapılamaması, bir kısıt olarak ifade edilebilir. Bu doğrultuda araştırma Köln’de yaşayan ve anavatanına en az bir kez seyahat etmiş olan ikinci kuşak göçmen Türklere odaklanmaktadır. Araştırmanın anketi katılımcılara Nisan 2019, Ekim 2019 tarihleri arasında uygulanmıştır. Bununla birlikte diaspora topluluklarının homojen bir yapıya sahip olmaması göz önüne alındığında, Köln’de yaşayan ikinci kuşak göçmen Türklere yapılan bu araştırmanın sonuçları, başka bir ülkede yaşayan diaspora topluluğuna (örneğin Fransa’da yaşayan göçmen Türkler) genellenemez.

2. GÖÇ, DİASPORA VE DİASPORA TURİZMİ

2.1. Göç

İnsanoğlu var olduğu ilk çağlardan beri, yaşadıkları bölgelerdeki iklimsel değişimler, sosyal ve ekonomik nedenler, diğer tehditlerden dolayı yer değiştirmiştir (Erdikmen, 2018: 31). İnsanlık tarihi süresince devam eden bu yer değiştirme aynı devlet içinde veya devlet sınırları dışına geçme şeklinde olabilmektedir (Adıgüzel, 2018: 3). Göçebe hayattan, yerleşik hayata geçildiği zamana kadar insanoğlu avcılık toplayıcılık yaptığı için sürekli göç halinde bulunmuştur ancak bu hareketler yerleşik bir topluluğa yapılmadığı için modern anlamdaki göç kavramıyla bağdaşmadığı için dahil edilmemektedir (Bayraklı, 2007: 4). İlk yer değiştirme hareketleri savaş, iklim koşulları, kıtlık gibi sebeplerle gerçekleşirken, zaman içerisinde bu sebeplere sosyal, siyasi, kültürel ve eğitim gibi sebepler de eklenmiştir (Kara, 2015: 10). Bununla birlikte çeşitli alanlardan araştırmacılar, kendi alanlarına uygun şekillerde göç olgusunu tanımlamışlardır. Kurt'a (2006: 149) göre kısaca göç, bireylerin münferit veya toplu halde yaşadıkları coğrafi ve sosyo-kültürel çevreyi geride bırakarak farklı bir bölge ve kültüre yerleşmesi olarak tanımlanabilmektedir (2006: 149). Ayrıca Kurt (2006: 149) yapılan tüm göç çalışma ve tanımlamalarında, ortak paydanın yer değiştirme eylemi olduğunu ifade etmektedir.

Uluslararası Göç Örgütü (IOM), bu kavramı: "Bireysel veya grup olarak yaşadığı ülkenin sınırlarını geçerek veya kendi ülkesi içinde yer değiştirmesi" olarak tanımlamaktadır. Yapısı, süresi ve nedenleri ne olursa olsun bu yer değiştirme hareketleri göç olarak ifade edilmektedir (IOM, 2013: 35). Göç toplumsal bir hareketlilik olgusudur ve toplum üzerinde sosyal etkileri büyüktür (Çakı, 2018: 8). Sosyolojik açıdan bakıldığında ise göç, insanların bireysel veya grup halinde yer değiştirmesi ve bu eylemin bitişiyle birlikte etkisinin bitmeyip, süreç boyunca devam ettiği süreçler bütünü olarak tanımlanabilmektedir (Çakır, 2011: 131). Castles ve Miller (2008: 14), göç olgusunun yenilenerek varlığını sürdüreceğini ve çağdaş göç olgusunun özelliklerini beş temel eğilimin oluşturduğunu savunmaktadır:

- 1- Göçün küreselleşmesi (ülkelerin giderek göç hareketlerine maruz kalması),
- 2- Göçün hız kazanması (göçün hacimsel olarak büyümesi ifade etmektedir),

- 3- Göçün farklılaşması (göç tek tip değil ve ülkeler emek-işçi göçü, mülteci-sığınmacı göçü, kalıcı olarak yerleşen göçmen gibi çeşitli göç şekilleriyle karşılaşabilmektedirler),
- 4- Göçün kadınlaşması (erkeklerin egemen olduğu göç hareketlerinde kadın katılımının giderek artması),
- 5- Göçün siyasi bir hale dönüşmesi olarak sıralamaktadır.

McNeil'e (1984: 4) göre dört tür göç vardır:

- 1- Sistemik güç uygulanması sonucu, bir nüfusun başka bir nüfus tarafından zorlanarak yer değiştirmesi sonucu,
- 2- Bir nüfusun başka bir nüfus tarafından fethedilmesi sonucu,
- 3- Ticari faaliyetlerin yerleşmesi,
- 4- Köle tacirleri tarafından ilk ikamet yerlerinden zorla çıkarılması sonucu oluşan göç.

Göç çeşitleri üzerinde farklı sınıflamalar mevcut olsa da genel olarak ortak verilen birkaç göç tipi bulunmaktadır. Bunlar: "düzenli-düzensiz göç, kalıcı-geçici göç, zorunlu-gönüllü göç, işgücü-beyin göçü ve transit göç" olarak sıralanabilir (Çakı, 2018: 8).

Düzenli Göç: Köken ülkeden ayrılışı ve ev sahibi vatana varışı, transit geçişi düzenleyen kanun ve yönetmeliklere uygun olacak şekilde bireylerin sürekli yaşadıkları noktadan yeni bir yaşam alanına yerleşmeleri olarak tanımlanmaktadır (IOM, 2013: 26).

Düzensiz Göç: Birey veya toplulukların, sınır ötesi hareketliliğinin devletler tarafından kontrol edilemeyen veya gözetlenemeyen kısımlarını ifade etmektedir (Atasü-Topçuoğlu, 2012: 501).

Kalıcı Göç: Kalıcı ve geçici göç çeşitleri birbiriyle ilişkili olarak ortaya çıkmaktadır ve genel olarak eğitim ve tatil amaçlı veya mevsimlik iş için ülkesinden ayrılan bireylerin belirli bir süre sonra buldukları ülkede temelli kalmaya karar verip, yaşamına söz konusu ev sahibi ülkede devam etmeye başlamasıdır. Bunun sonucunda, anavatana dönme süreleri planlananın dışına çıkmış olur (Dönmez Kara, 2015: 28).

Geçici (Mevsimlik) Göç: Geçici göçte göçmenler ev sahibi ülkeden anavatana eninde sonunda dönmektedir. Geçici göç, bireylerin hayatlarını belirli bir süreliğine farklı bir toplumda geçirmeleri amacıyla ortaya çıkmaktadır (Sağlam, 2006: 35).

Gönüllü Göç: Bireylerin kendi hür iradesiyle menşe ülkelerini terk etmeleri sonucunda ortaya çıkan göç tipine 'gönüllü göç' denmektedir (Özyakışır, 2013: 15). Bireylerin bu göç hareketini gerçekleştirmesinin altında yatan temel neden olarak daha iyi imkânlarda yaşama isteği gösterilebilir (Sayın ve diğerleri, 2016: 3).

Zorunlu Göç: Göç kavramı, sadece bireylerin istekleriyle ortaya çıkan eylemlerle sınırlı olmamaktadır. İnsanlık, tarih boyunca kendi isteği dışında göç etmek durumunda bırakılmıştır (Çakı, 2018: 19). İlkel zamanlarda yaşanan iklim değişiklikleri ve sonuçları, çevredeki kaynak yetersizliği, doğal afetler, çatışma ve savaşlar göç etmeyi zorunlu kılarken, yakın dönemlerde ise sömürgecilik, kölelik, ülkeler arasında veya içinde cereyan eden savaşlar, yoksulluk gibi faktörler göçü zorunlu kılmaya devam etmektedir (Dönmez Kara, 2015: 26). Ulusal düzeyde gerçekleşen göçleri ise daha çok siyasi veya ekonomik nedenler zorunlu kılmaktadır (Başel, 2003: 27).

Beyin Göçü: Yüksek eğitilmiş bireylerin, daha kaliteli yaşam koşullarına ve iş olanaklarına sahip olmak için bunları sağlayacağına inandığı ülkelere göç etmesi olarak tanımlanmaktadır (Gökbayrak, 2008: 72). Diğer bir deyişle, bilim, teknoloji gibi alanlarında kendini geliştirmiş insan kaynağının göç yoluyla kaybedilmesidir (Pazarcık, 2010: 13).

İşgücü Göçü: İşgücü göçü, yurt içi ve yurt dışına doğru oluşan göç hareketleri içinde en fazla ilgi gösterilen şekli olmakla birlikte yerel ve küresel olmak üzere iki boyutu bulunur. Daha iyi yaşam koşulları ve çalışma şartları, nitelikli bir iş bulmak gibi amaçlarla yapılan hareketlere işgücü göçü denilmektedir (Sağırılı, 2006: 21). Hayter'e göre ise, köleliğin ortadan kaldırılmasının ardından, yaşanan işgücü sorunlarına, devletlerarası işgücü anlaşmaları yapılarak çözüm aranmıştır. Türkiye'nin de içinde bulunduğu anlaşmaları vurgulayan Hayter (2009: 9), göç eden bu bireylerin insanca yaşam koşullarından uzak olduğunu ve yaşamların kölelerinkinden farksız olduğunu ifade etmiştir.

Transit Göç: Yaşadığı ülkeyi hedef ülkeye göç etmek amacıyla terk ederken, üçüncü bir ülkede (transit ülke) kısa bir süre bulunmaya 'transit göç' adı verilmektedir (Kara, 2017: 35).

2.1.1. Göç Nedenleri

Her yıl binlerce insan çeşitli nedenlerle ülkelerini yasal veya yasal olmayan yollarla terk etmek zorunda kalmaktadır (Doğan, 2006: 42). Göçe yol açan birçok neden sıralanabilir ancak bunlardan en öne çıkanı ekonomik nedenlere dayalı göçtür. Az gelişmiş veya gelişmemiş bölgelerde yaşayan insanlar hayat standartlarını arttırmak ve hatta hayatlarını idame ettirebilmek için yaşadıkları bölgelerden ayrılmaktadırlar (Tören, 2014: 8). Buna önemli bir örnek olarak 1760'larda 12.000 nüfusa sahip olan Manchester şehri, On dokuzuncu yüzyılın ortalarında 400.000 nüfusa ulaşmıştır (Kurt, 2006: 149). Ekonomik nedenlerle gerçekleşen göçler ülke sınırları içerisinde olabileceği gibi kitleler halinde ve ülke sınırları dışına uluslararası boyutlarda da gerçekleşebilmektedir (Gezgin, 1994: 18). On dokuzuncu yüzyılın başlarında bazı gelişmelerinde etkisiyle, ekonomik nedenlere bağlı en az üç göç şekli ortaya çıkmıştır. Bunlar: "Avrupa Sömürgeciliği, buhar gemileri ile Atlantik ötesine göç ve seyrek nüfuslu bölgelere Avrupalı göçü" şeklinde sıralanabilir (Davies, 1988: 255).

Ekonomik nedenlerin yanı sıra çevre koşullarındaki değişimler de insanların farklı bölgelere göç etmesine neden olabilir. Özellikle kuraklık başta olmak üzere çölleşme, hava şartlarındaki insan yaşamını etkileyen değişimler, deniz seviyesindeki yükselmeler, volkanik patlamalar gibi iklimsel değişimler doğal nedenli göçleri beraberinde getirmektedir (Koubi ve diğerleri, 2012: 2). Doğal nedenler ekonomik nedenler gibi göçe neden olsa da, ekonomik nedenler kadar etki yaratmayabilir. Buna örnek olarak, Bangladeş'te yaşanan deniz seviyesinin yükselmesi bölgenin yarısından fazlasının tahrip olmasına neden olmuş ancak buna rağmen bölge halkının büyük çoğunluğu ülkesinde kalıp, gerekliyse yakın bölgelere göç etmiştir (Black, 2001: 8). Terör ve savaş göçe neden olan önemli etkenlerdendir. Suriye içinde vuku bulan savaş ve akabinde Türkiye'ye doğru gerçekleşen zorunlu göç hareketleri buna örnektir. Göç nedenleri ile çeşitleri arasında bir bağlantı olduğu söylenebilir. Örfi idare, savaş, terör gibi siyasi nedenlerle ortaya çıkan göç hareketleri zorunlu göç olarak değerlendirilebilirken; ekonomik sebeplerle ortaya çıkan hareketler ise gönüllü göç kategorisinde değerlendirilebilir (Dönmez Kara,

2015: 21). Uluslararası göç alan yazınında, en sık karşılaşılan göç etme nedenleri dört başlıkta incelenmektedir:

- 1- Ülkelerin demografik farklılıkları,
- 2- Kapitalizm ve oluşturduğu krizler,
- 3- Bölgeler arasındaki gelir farkları ve
- 4- Küresel bazda yeniden yapılanmaya zorlanan ekonomiler (Güllüpinar, 2012: 56).

2.1.2. Göçün Sonuçları

İç göç, dış göç fark etmeksizin bu göç süreçlerinin olumlu veya olumsuz çeşitli sonuçları bulunmaktadır (Ela Özcan, 2017: 28). Göçün genelde yerleşme veya çalışma amacı taşınmasından dolayı, ekonomik sonuçların yanı sıra sosyal ve kültürel alanlarda da önemli sonuçların ortaya çıkmasına yol açmaktadır (Taşçı, 2009: 191). Ancak her ne sebeple göç edilirse edilsin, göçmenlerin yaşamlarını sürdürebilmeleri adına göç ettikleri yerde iş bulmaları gerekmektedir ki bu gruplar için iş bulmak kolay olmamaktadır (Başel, 2003: 70). Göç eden bir bireyin önceki gelirinden daha düşük gelir seviyelerini kabul ettiği görülmektedir ve bu durum göçmenlerin gelecekte daha yüksek gelir seviyelerine çalışma umuduyla katlandıkları için bu gelir düşüşlerini bir yatırım olarak gördüklerini ortaya çıkarmaktadır (Ceylan Ataman, 2014: 148). Göç süreci içerisinde ekonomik faaliyetler önemli bir yer tutsa da sadece bundan ibaret bir süreç değildir. Bireyin yaşadığı bölgeden ayrılıp farklı bir bölgeye adapte olması ve tanıştığı bireylerle ilişkiler kurması, sosyal açıdan değişiklikleri ortaya çıkarabilmektedir (Taşçı, 2009: 193). Göç eden bireylerin birçoğu geldiği kültürü unutmamış ve bu kültüre olan aidiyetlerinden vaz geçmemiştir. Bu sebeple birçok göçmen kendi kültürünü unutmadan, geldiği toplumun kültürüne de benimseyerek ‘çok kültürlü’ bireyler haline gelmiştir (Tören, 2014: 12).

Göçler, olumlu veya olumsuz bir takım sonuçlar doğurmaktadır (Koçak ve Terzi, 2012: 168):

- Göçler, ülkelerin nüfus dağılımında dengesizlikler ortaya çıkarmaktadır.
- Nüfus artışı konut sıkıntısını, konut sıkıntısı ise gecekondulaşmanın artmasına sebep olur.
- Kentlerin sağlık, eğitim ve alt yapı hizmetlerinde eksiklikler oluşmaya başlar.

- Kültürel çatışmalar ortaya çıkar.
- Çevre sorunları ve toplumsal sorunlar baş gösterir.
- Göç alan bölgelerde nüfus artarken, göç veren bölgelerde ise nüfus tam tersi seyreder.
- Ülke turizmüne katkı sağlayabilmektedir.

2.1.3. Göç Kuramları

2.1.3.1. Ravenstein göç kanunları

Daha sonraki çalışmalara ön ayak olan Ravenstein'in bu kanunları, göç ile ilgili yapılan araştırmalar arasında en önde gelme özelliğini taşısa da, uluslararası göçe ağırlık vermeyip, iç göçlere yer vermesi araştırmanın eksiği olarak görülmektedir (Yalçın, 2004: 22). Ravenstein, William Farr'ın "göçün keskin kanunlara bağlı olmadan süregeldiği" görüşünü ortadan kaldırmak amacıyla bu kanunları oluşturmuştur (Çağlayan, 2006: 68). Ravenstein'in toplamda yedi adet göç kanunu bulunmaktadır:

- 1- Göç ve mesafe: Göçmen bireylerin önemli bir kısmı uzun mesafe göç etmezler, tercihleri kısa mesafelerdir. Gerçekleşen bu göç olayları ise iş olanakları sebebiyle finansal merkezlere yöneliktir (Ela Özcan, 2016: 189).
- 2- Göç basamakları: Kentlerde meydana gelen gelişimlerle birlikte, göçler kırsaldan kente doğru gerçekleşmektedir. Bu da kırsal bölgelerde boşluk yaratmaktadır. Bu boşalan yerlere de birilerinin göç edip yerleşmesiyle göç basamaklı şekilde devam etmektedir (Samers, 2010: 55).
- 3- Yayılma ve emme süreci: Bu kanun, her göçün bir gayesi olduğundan bahsetmektedir ve göçmenlerin genel amacı ekonomik faaliyetlerden yararlanmaktır.
- 4- Göç zinciri: Ravenstein'e göre göç alan bölgeler, işgücü ihtiyacı ile birlikte zaman içerisinde göç verebilmektedir. Bu göçler birbiriyle bağlantılı olup, birbirini tetiklemektedir ve bu şekilde zincirleme ve sürekli devam eden bir göç dalgası ortaya çıkarmaktadır (Çağlayan, 2006: 70).
- 5- Doğrudan Göç: Ravenstein'in ilk dört kanunundan farklı olarak bu kanunda mesafesi uzak olan ve doğrudan göçlerden oluşmaktadır. Göçmenler tarafından ticaret merkezlerine basamaksız yönelim söz konusudur.

- 6- Taşra ve şehir yerleşimcileri arasındaki fark: Ravenstein'in bu kanununa göre şehirlerde yaşamını sürdüren bireylerle, kırsal bölgelerde yaşamını sürdüren bireyler arasında göç etme eğilimi konusunda bir farklılık bulunmaktadır. Bu fark kırsal bölgede yaşayan bireylerin kentlerde yaşayan bireylere göre göç etmeye daha meyilli oluşudur. Söz konusu bu göçler, göç edilen bölgede yaşayan bireylerin göç etmesini de tetikleyebilmektedir (Kurt, 2006: 154).
- 7- Kadın ve erkek farkı: Kadınların erkeklere oranla daha yüksek göç eğilimine sahip olduğu ve kısa mesafeli göç ettiklerini vurgulayan bu kanun, erkeklerin ise yurt dışı ve uzun mesafeli göçleri tercih ettiğini öne sürmektedir (Eklemezler, 2018: 43).

2.1.3.2. Merkez çevre kuramı

Dünya sistemleri teorisinin yanı sıra 'bağımlılık okulu' olarak da bilinen bu kurama göre işgücü göçü, kapitalist sistemin bir parçası olarak ortaya çıkmıştır (Ela Özcan, 2017: 76). Bağımlılık okulu tarafından geliştirilmiş bu kavrama göre göç akışları gelişimi az olan ülkelere (çevre), gelişmiş ülkelere doğru gerçekleşmektedir. Gelişmişlik düzeyleri farklı bu ülkeler birbirine bağımlı durumdadır. Gelişmiş ülkeler, az gelişmiş ülkelere ucuz iş gücü ve ham madde çekerken, az gelişmiş ülkelerin ekonomilerini kendilerine duruma getirirler. Bu sömürü düzeni farklı isimler alarak yüzyıllardır devam etmektedir (Yalçın, 2004: 35-40). Göç süreci az gelişmiş ülkelerin aleyhinde işlemektedir (Adıgüzel, 2018: 30). Bu teoriye göre göç, kapitalizmin gelişim sürecinde vuku bulan bozulmaların ve yer değiştirmelerin muhtemel bir sonucudur. Komşu bölgelerde mevcut durumda olan işgücü ve hammadde, kapitalist ülkelerin gelişmesi ve genişlemesi sonucu dünya piyasasının etkisi altına girdiğinden, göç kaçınılmaz hale gelmektedir (Develi, 2017: 1347).

2.1.3.3. İlişkiler ağı kuramı

İlişkiler ağı kuramı; göçmenlerin, göç alan ve veren bölgeler arasında kurulan sosyal ilişkilerin varlığı ve bu ilişkilerin diğer göçlere etkisine dayanmaktadır (Çakı, 2018: 24). Dolayısıyla bu ilişkiler göç edecek olan bireyler için toplumsal bir sermaye olarak düşünülebilir. Bu ilişki sayesinde uluslararası göçte hareketlilik olasılığı artabilir, hareket maliyeti ve riskleri azalabilir (Develi, 2017: 1347). Göç olgusunun incelendiği bu kuramda, göçün tüm boyutlarının ele alınması ve yaşanmış benzer fenomenlerle karşılaştırılması gerekliliği ifade edilmektedir (Çağlayan, 2006: 87).

Göçmen ilişkiler ağı sistemi, uluslararası göçü hızlandırır ve aynı zamanda yaygın hale getirmektedir. Bu teori, herhangi bir yerleşim yerine gerçekleşen göç akımının devamlı hale gelmesinde, öncü göçmen bireylerin oluşturduğu ağları ifade etmektedir (Adıgüzel, 2018: 31).

2.1.3.4. Kuramsal kuram

Bu kuram uluslararası göçün sürekli hareketlerini açıklamaktadır ve kuramsal kurama göre göç kavramı sadece bireylerle alakalı olmamaktadır. Kurama göre hane halkı, arkadaşlar, çevre, küresel ekonomi, uluslararası göçün birbirinden ayrılmaz parçalarıdır. Uluslararası göçün başlamasıyla ve göçmenlerin göç hareketlerini destekleyenlerin de ortaya çıkmasıyla birlikte, göçe başka etkenler de dâhil olmaktadır (Şener, 2018: 36).

Uluslararası göç süreci içerisinde sermaye açısından zengin olan ülkelere girişi sağlayanlar ile bu ülkelere göç etmek isteyenler arasında hukuki bir dengesizlik oluşmaktadır. Oluşan bu dengesizliğin ortadan kaldırılması adına ticari oluşumlar ve kar amacı gütmeyen yardım kuruluşları faaliyetlerde bulunur. İnsan hakları savunucularından insan kaçakçılarına kadar birçok oluşum bu süreç içerisinde yer almakta ve ortaya büyük bir endüstri çıkmaktadır (Kara, 2017: 25).

2.1.3.5. Göç sistemleri kuramı

Bireyin ön plana çıktığı kuramlar, göç nedenlerinin ve devlet rolünün üzerinde durulmaması nedeniyle eleştirilmektedir. Göç sistemleri kuramı, uluslararası ilişkileri, ortak bir eylemi, kurumsal faktörleri ve siyasi ekonomiyi baz almaktadır (Toksöz, 2006: 20). Bu bağlamda bu kuram, bir taraftan göç alan ve veren bölgeler arasındaki bağlantıları kavramayı amaçlarken, diğer taraftan uluslararası göçlerin sebeplerini sorgulamak için geliştirilmiş bir kuram olmaktadır (Şener, 2018: 38). Faist'e (2003: 82-83) göre, bu kuramın üç ana özelliği bulunmaktadır:

- 1- Göç sistemleri kuramı süreç üzerine yoğunlaşırken, göç hareketi tek sefere mahsus değildir. Bir kez başladığında bir süreç haline dönüşür ve sürekli kendini yeniler.
- 2- İnsanlardan ziyade ülkeler arasındaki bağlantıların varlığını temel almaktadır. Birbirine göç hareketleriyle bağlı iki veya daha fazla ulus-devleti içeren bir

sistemdir. Bu söz konusu bağlar akış başlamadan önce sağlanmıştır. Zaman içerisinde anavatana tersine göç gerçekleşebilir.

- 3- Göçe katılan bireyler çeşitli engellerle karşılaşmaktadır ve bu engelleri aşmak adına çeşitli stratejiler geliştirmektedirler.

2.1.4. Dünya Genelinde Göç İstatistikleri

Göç kavramı en az insanlık tarihi kadar eski bir kavram olmakla beraber, insanoğlu var oldukça göç fenomeni de var olacaktır. İnsanlar binlerce yıldır toplumlar, bölgeler, devletler ve kıtalar arasında yer değiştirmiştir (World Migration Report, 2018: 13).

Yıl	Göçmen Sayısı	Göçmenlerin Dünya Nüfusuna Oranı
1970	84,460,125	2.3%
1975	90,368,010	2.2%
1980	101,983,149	2.3%
1985	113,206,691	2.3%
1990	152,563,212	2.9%
1995	160,801,752	2.8%
2000	172,703,309	2.8%
2005	191,269,100	2.9%
2010	221,714,243	3.2%
2015	243,700,236	3.3%

Çizelge 2.1. 1970-2015 Yılları Arası Uluslararası Göçmen İstatistikleri

Kaynak: World Migration Report, (2018: 15).

Dünya genelindeki nüfusun yaklaşık bir milyar olduğu on dokuzuncu yüzyılın başından, sonlarına kadar özellikle Avrupa'da yaşayan milyonlarca insan dini, politik, özgürlük arayışı ekonomik fırsatlardan yararlanma gibi çeşitli amaçlarla Amerika kıtasına göç etmiştir. 1965 yılına gelindiğinde dünya çapında yetmiş beş milyon göçmen nüfus ortaya çıkmıştır (Martin ve Widgren, 2002: 4-5). 2015 yılında dünya çapında yaklaşık iki yüz kırk dört milyon uluslararası göçmen bulunmaktaydı (World Migration Report, 2018: 13). 2016 yılında, dünyadaki toplam mülteci ve sığınmacı sayısı ise yaklaşık yirmi altı (25,9) milyon olarak tahmin edilmektedir (UNIM Report, 2017: 1). 2017 yılına gelindiğinde ise, dünya çapında yaklaşık iki yüz elli sekiz milyon insan doğduğu ülkelerinin dışında yaşarken (OECD, 2018: 9),

2019 yılında bu rakam iki yüz yetmiş bir milyon seviyesine ulaşmıştır (United Nations Web Sitesi, 2019). Dünya genelinde uluslararası tüm göçmen bireylerin yüzde altmışından daha fazlası Asya (seksen milyon) ile Avrupa’da (yetmiş sekiz milyon) yaşamını sürdürmektedir. Kuzey Amerika ise elli sekiz milyon göçmene ev sahipliği yaparken, Afrika yirmi beş milyon, Karayipler ve Latin Amerika ise on milyon göçmene ev sahipliği yapmaktadır. 2017 yılına bakıldığında tüm uluslararası göçmenlerin üçte ikisi (%67) sadece yirmi ülkede yaşamaktayken, en fazla göçmeni (yaklaşık elli milyon) ABD (Amerika Birleşik Devletleri) ağırlamaktaydı. Amerika’yı, Suudi Arabistan, Almanya ve Rusya izlemiş ve her biri yaklaşık on iki milyon göçmene ev sahipliği yapmıştır (UNIM Report, 2017: 1). Sadece 2017-2019 yılları arasında gerçekleşen göçmen sayısındaki artış dahi, Alman tarihçi Karl Schlögel’in yirmi birinci yüzyıl dünyasını göçebeler gezegenine benzetmesini destekler niteliktedir (Gedik, 2010: 41).

Ülke	Toplam Göçmen Sayısı
ABD	50.700.000
S. Arabistan	13.100.000
Almanya	13.100.000
Rusya	11.600.500
Birleşik Krallık	9.600.000
Türkiye	5.900.000
Dünya Geneli Toplamı	272.000.000

Çizelge 2.2. 2019 Yılında En Çok Göçmen Bulunduran İlk 5 Ülke ve Türkiye
Kaynak: UN-ECOSOC Web Sitesi, 2020.

Suriye’deki savaş çok sayıda Suriyelinin yerlerinden edilmesine yol açmış ve Suriyeliler bu savaştan kaçmak adına çeşitli ülkelere kaçmış ancak en çok komşusu olan Türkiye’yi tercih etmişlerdir (OECD, 2017). Birleşmiş Milletler verilerine bakıldığında 2000 yılında dünyada yedi yüz bin civarı Suriyeli göçmen mevcutken, 2019 yılına gelindiğinde bu rakam yaklaşık sekiz milyona (8,2) tırmanmıştır (UN-ECOSOC Web Sitesi, 2020). Türkiye, 2016 yılında üç milyon civarı mülteci ve sığınmacı ile dünya çapındaki en büyük mülteci ve sığınmacı nüfusuna ev sahipliği yapan devlet konumundayken (UNIM Report, 2017: 1), 2019 yılına gelindiğinde Türkiye’de yaşayan Suriyeli sayısı üç buçuk milyonun üzerine çıktı. Bu sığınmacı

nüfusun yüz kırk bininden fazlası geçici barınma merkezleri adı verilen yerde kalırken, geri kalan kısmı ise bu barınma merkezlerinin dışında yaşamına devam etmektedir (Göç İdaresi, 2019). 2010 yılında Türkiye’de yaşayan Suriyeli göçmenlerin nüfusa oranı % 0,11 civarındayken, 2017 yılına gelindiğinde bu oran 67,01 seviyelerine kadar yükselmiştir. Bu noktada yirmi birinci yüzyıldaki göç dalgasını değerlendirmek için, göçler ile ilgili geliştirilen teoriler, göç kavramının bütünlüğünü eksik bırakabilir. Bunun nedeni olarak ise ortaya atılan teorilerin genel olarak meselenin ekonomik boyutuna odaklanması gösterilebilir. Suriyeli göçmenler ekonomik faktörlerden ziyade ülkelerindeki savaştan kaçmak adına yaşadıkları toprakları geride bırakmışlardır (Develi, 2017: 1350).

Yaklaşık elli bir milyon (50,7) göçmenin yaşadığı ABD, dünya genelinde en çok göçmenin yaşadığı ülke olarak dikkat çekmektedir (Göç Vakfı Web Sitesi, 2020). Diğer önemli bir göç ülkesi Almanya devletinin, yaklaşık seksen üç milyon olan nüfusunun, on milyon beş yüz binden fazlasını yabancı kökenli göçmenler oluştururken (toplam nüfusun on sekiz milyonu göç geçmişine sahip), yaklaşık bir buçuk milyonluk kısmı da (Alman vatandaşlığına geçenler hariç) Türk vatandaşlar oluşturmaktadır. (Almanya Federal İstatistik Kurumu Web Sitesi, 2019). Birleşmiş Milletler verileriyle Alman İstatistik Kurumu verileri farklılık göstermesinin sebebi olarak Alman vatandaşlığına geçen göçmenler gösterilebilir. Yirmi birinci yüzyılda sınır ötesi geçişleri önlemek adına alınan tüm engellere, konulan tüm yasaklara rağmen söz konusu geçişler artarak devam etmektedir (Gençler, 2005: 174).

2.1.5. Almanya’ya Türk Göçü ve Almanya’daki Türk Diasporasının Oluşumu

İkinci Dünya Savaşı’nın bitmesiyle birlikte, Avrupa’da çok yoğun bir şekilde iş gücü ihtiyacı belirmiştir. Almanya bu ihtiyacı İtalya (1955), Yunanistan (1960), İspanya (1960), Türkiye (1961), Fas (1963), Portekiz (1964), Tunus (1965) ve Yugoslavya (1968) devletleriyle anlaşmalar imzalayarak gidermeye çalışmıştır (Gündoğar, 2012: 25). Diğer birçok Avrupa ülkesi gibi Türkiye’de, 1960’lardan itibaren ekonomik kriz sebebiyle başta Almanya olmak üzere birçok Avrupa ülkesiyle anlaşmalar imzalamış ve yurtdışına kitlesel bir işçi göçü başlamıştır (Adıgüzel, 2018: 63). Avrupa’ya olan bu söz konusu Türk göçü, Almanya ile 1961 yılında yapılan iş gücü anlaşması ile başlamıştır (Göksu, 2000: 33). 1961 yılında Almanya ile imzalanan anlaşmanın ardından; Belçika, Avusturya ve Hollanda ile 1964 yılında; Fransa ile 1965 ve

Avustralya ile 1967 yılında imzalar atılmış ve Türk işçileri söz konusu ülkelere göç etmiştir (YTB Web Sitesi, 2019). Bu anlaşmalar sonucunda, Avrupa’da büyük bir Türk diasporası oluşmaya başlamıştır. Cohen (2008: 18), oluşan Türk diasporasını, “işçi diasporası” kategorisine yerleştirmiştir.

1961 yılında Türkiye’den Almanya’ya göç edenlerin sayısı sadece beş bin yüz doksan üç iken, 1973 yılına gelindiğinde Almanya’daki Türk sayısı yaklaşık sekiz yüz altmış bin ila dokuz yüz on bin civarına ulaşmıştır (Sirkeci ve Erdoğan, 2012: 298; Doğan, 2018: 183). Bununla birlikte 1973 yılı göçmenler için zor bir yıl olarak akıllara kazınmış, birçok işçinin işine son verilmiş, işletmeler kapatılmış ve grevler baş göstermiştir (Duman, 2018: 97). Akabinde Almanya’da ekonomik durgunluk baş göstermiş ve bu durgunluk işçi programının durdurulmasına neden olmuş, Almanya artık Türkiye’den işçi almamaya başlamıştır. Bu kararla birlikte göç eden işçilerin bir kısmı geri dönse de Almanya’ya göçün sonu gelmemiştir (Kaya, 2008: 155). Diğer Avrupa ülkeleri de Almanya’nın izinden giderek işçi programlarını durdurmuş, ancak Almanya örneğinde olduğu gibi göç devam etmiştir. Konulan yasak ve engellere rağmen 1975 yılında Türklerin, aileleriyle birleşmesi sonucu Almanya’daki Türk nüfusu bir milyonun üzerine çıkmıştır (Perşembe, 2005: 66). 1980 yılındaki darbenin ardından, Avrupa’nın çeşitli ülkelerine siyasi göç hareketi başlamıştır. 1976 yılında, Almanya’ya sekiz yüz dokuz olan iltica talebi, aynı yıl vize uygulamasının başlamasına rağmen 1980 yılında bu talep elli yedi bin dokuz yüz on üçe yükselmiştir (Kılıçaslan, 2006: 54).

Göç akışına engel olamayan Almanya Federal Cumhuriyeti, 1983-84 yılları arasında Türklerin Türkiye’ye dönüş yapmasını amaçlamış ve neticesinde 28 Kasım 1983 tarihinde Geri Dönüşü Teşvik Kanunu’nu yürürlüğe sokmuştur. Almanya Devleti, 30 Haziran 1984 tarihine kadar Türkiye’ye kesin dönüş yapanlara 10.500 Alman Markı ve ayrıca her çocuk için 1500 Alman Markı yardımında bulunmuştur. Bu teşvik sonuç vermiş ve yaklaşık iki yüz elli bin Türk anavatanına geri dönüş yapmıştır (Adıgüzel, 2018: 72; Taşdelen ve diğerleri, 2000: 8). 1991 yılında Yeni Yabancılar Yasası yürürlüğe girmiştir. Bu yasa her ne kadar işsiz göçmenlerin aileleriyle birleşmesini kısıtlasa da, Türk gençlerinin Alman vatandaşlığına geçmesi kolaylaştırılmış ve bunun yanı sıra, Almanya’da doğup anavatanı Türkiye’ye dönüş yapan 15-21 yaşları arasındaki Türk gençlerine, Almanya’ya dönüş hakkı da

verilmiştir (Arslan, 2017: 17). 1991 yılında yürürlüğe giren Yeni Yabancılar Yasası'na bir madde eklenmiş ve Ocak 2000 tarihinden itibaren doğan Türk çocuklarına 23 yaşına kadar çifte vatandaş olmalarına izin verilip, bu yaştan sonra ise söz konusu iki vatandaşlık arasında bir tercih yapma şartı konulmuştur (Adıgüzel, 2018: 75).

Yıllar	Almanya'daki Yabancı Nüfusu	Türk Nüfus
1975	4.089.594	1.077.100
1980	4.453.308	1.462.400
1985	4.378.942	1.400.400
1990	5.342.532	1.694.649
1995	7.173.866	2.014.311
2000	7.296.817	1.998.534
2014	8.200.000	1.527.118
2015	9.107.893	1.506.113
2016	10.039.080	1.492.580
2017	10.623.940	1.483.515
2018	10.915.455	1.476.410

Çizelge 2.3. Almanya'daki Türk Nüfusu (1975-2018)

Kaynak: Almanya Federal İstatistik Kurumu Web Sitesi, 2019.

Almanya İstatistik Kurumu verileri göz önünde bulundurulduğunda, 1998 yılına kadar Almanya'daki Türk nüfusu sürekli artış gösterirken, bu yıldan sonra ise gerilemeye başlamıştır. 2005 yılında 1.764.000 olan Türk vatandaşı sayısı, 2009 yılı sonunda 1.658.000'e düşmüştür. 1998-2005 arası Almanya'ya göç eden Türk vatandaşlarının toplam sayısı 323.335 olmasına karşın, 259.454 Türk ise Almanya'dan ayrılmıştır. Sonraki dört yıllık süreçte ise (2006-2009), 114.272 Türk vatandaşı Almanya'ya göç ederken, 136.602 Türk vatandaşı ise Türkiye'ye geri dönmüştür (Almanya Federal İstatistik Kurumu Web Sitesi, 2019).

Sadece Almanya'da değil, Türkiye dışında herhangi bir ülkede yaşayan Türklerin takribi sayılarının resmi Türk makamlarınca paylaşılmaması, veri eksikliği veya her gün bir yenisi eklenen Türklere karşı yapılan ırkçı saldırılara bir önlem almak adına bilgiye ulaşımın engellenmesi gibi bir güvenlik önleminden kaynaklanıyor olabilir (Erdoğan, 2015: 112). Net rakam olarak yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarıyla ilgili ulaşılabilecek tek resmi veri, 24 Haziran 2018 yılında gerçekleştirilen

“Cumhurbaşkanlığı Seçimi” istatistikleridir. Bu seçimde, yurt dışında yaşayan kayıtlı seçmen sayısı 3.044.837 olarak görünmektedir (YSK Web Sitesi, 2019).

Alman istatistikleri, ülkede bir buçuk milyon civarı Türk vatandaşı ve yaklaşık iki milyon sekiz yüz bini göçmen asıllı Türk’ün (Almanya Federal İstatistik Kurumu Web Sitesi, 2019) varlığından bahsetmektedir ki, Almanya’daki Türk sayısının yaklaşık üç milyon civarında olduğu YTB tarafından da onaylanmaktadır (YTB Web Sitesi, 2019). Ancak az da olsa Türk ve Alman istatistiklerinin farklılık göstermesinde, Alman vatandaşlığına geçen Türk kökenli vatandaşların rol oynadığı ifade edilebilir (Adıgüzel, 2018: 75). Ev sahibi ülkenin vatandaşlığına geçen Türk vatandaşları da göz önüne alındığında yaklaşık altı milyonu aşkın Türk vatandaşı anavatanı dışında yaşamaktadır bunun yaklaşık beş buçuk milyonu Batı Avrupa ülkelerinde ikamet etmektedir (Dışişleri Bakanlığı Web Sitesi, 2019).

2.1.5.1. Almanya toplumu içinde Türkler

30 Ekim 1961’de, Almanya ve Türkiye adına dönemin çalışma bakanları olan Hans Katzer ve Cahit Talas on üç maddeden oluşan işgücü anlaşmasını imzalar ve İstanbul’un Sirkeci garından ayrılıp kompartımanlara sıkışan binlerce insan yeni hayatlarına üç gün süren bir yolculuk sonunda adım atarlar (YTB Web Sitesi, 2019). Bir yandan anavatandan ve anavatandaki tüm sevdiklerinden ayrılmanın zorluğunu yaşayan Türk vatandaşlar, diğer yandan ekonomik açıdan rahatlama umudu, bir şeyleri başarabilecek olmanın heyecanını da taşıyorlardı (Genel, 2014: 303). Ancak işler beklendiği gibi gitmedi.

İşçi göçünün başlangıcında Almanya’ya gelen birinci kuşak göçmenler, iki ülke arası anlaşmanın bir yıllık olduğu ve temelli kalma niyeti de olmadığı için Almanca öğrenmediler ve bu sebeple de günde 10-12 saat arası ağır işlerde ve ortalama altındaki ücretlere çalıştılar. Bazen bir konteynerde, bazen de bir depoda veya işçi barakalarında konakladılar (Erdikmen, 2018: 9). Bir yıl çalışıp döneriz niyetiyle gelip, temelli kalacağını anlayan Türk vatandaşlarının kimisi kitap yazdı, kimisi şiir, kimisi ise kendi müziğini yaptı öz kültürünü yaşatmak adına. Türklerin Almanya macerasını en iyi anlatan ve fenomene ışık tutan, iğneleyici ve çarpıcı sözü Max Frisch söylemiştir: “İşçi istemiştik insanlar geldi” (YTB Web Sitesi, 2019). Göç eden Türk vatandaşları göç kavramına tanımından ziyade özlem, seveda, gurbet, sabır,

umut, korku, ekmek olarak bakmış, tüm bu anlamları harmanlayıp tek bir kelimeye yüklemişlerdi (Genel, 2014: 302).

Türk şair İbrahim Sadri, bu hüznü ayrılığı dizelerine yansıtmıştır: “Sirkeci’den tren gider, varım yoğum törem gider, ona giden verem gider, evim barkım viran gider, gurbet bir başıma, varım yoğum alır gider” (Genel, 2014: 303). Almanya’ya göç eden işçiler hüznelerini, memleket hasretlerini, yaşadıkları zorlukları ve yabancılık hislerini şarkılarla, türkülerle dile getirmektedir. “Araya Almanya Girdi, *Türkisch Mann*, Gurbet, Guten Morgen Mayistero, Köln Bülbülü”. Bunlar Almanya’ya göç eden birinci kuşak Türk işçilerin, yeni tanıştıkları kültür ve hayat ile beraberinde götördükleri kültürle harmanlayarak ürettikleri şarkılardan sadece birkaçıdır. Birinci kuşak misafir işçilerin gurbete dair şarkıları, 2013 yılında “*Songs of Gastarbeiter*” albümünde bir araya getirilmiş (BBC Haber Web Sitesi, 2019), ancak bu ayrılık sadece şarkılarla anlatılmamıştı. Özleyenler de sadece göç edenler değildi zaten. Türk toplumunda Almanya’ya göç, çeşitli şekillerde hayat bulmuştur. Almanya’ya göçün ellinci yılında çekilen ve Berlin Film Festivali’nde gösterilen “*Willkommen in Deutschland – Almanya’ya Hoşgeldiniz*” filminin yanı sıra, Almanya’ya göç ile ilgili zaman içerisinde “Almanya’da Bir Türk Kızı”, “Almanya Acı Vatan”, “*Polizei*”, “Gurbetçi Şaban” gibi birçok film yapılmıştır.

Türklerin Almanya’ya göçünün 50. Yılında, bu tarihi olayın tekrar yaşatılması adına ‘TRT Almanya Treni’ 2011 yılında Münih’e ulaştı ve 50 yıl önce gelen vatandaşlara verilen meyveler bu kez iki ülke bakanlarına sunuldu. Aynı etkinlik dolayısıyla ilk göçmen Türklerin indiği meşhur 11. perona Almanca “*Kartoffel, ich liebe dich*” yani “patates, seni seviyorum” yazan ve Türklerin Almanya’yı geçici bir yer olarak görmediklerini sembolize eden bir anıt yapılmıştır. Bunun yanı sıra Karaman tren garında, Almanya’ya göç eden Türklerin geride bıraktıkları sevdalar, dostlukları ve beraberinde götördükleri özlemin bir sembolü olarak “Tahta Valizli Adam Heykeli” bulunmaktadır (Kırmızı, 2016: 146).

Türkiye’den Avrupa’nın herhangi bir ülkesine göç eden Türkler, göç ettiği ülkeye bakılmaksızın, anavatanlarında “Almancı”, “Alamancı”, “gurbetçi” gibi isimlerle anılmış, bununla birlikte göçe katılan Türk vatandaşları, “gurbetçi Avrupalı Türk, Türk diasporası, Türk göçmen, misafir işçi” gibi çeşitli ifadelerle de tanımlanmıştır

(Erdikmen, 2018: 9). Almanya’da ise Türk diasporası, yabancı (*auslander*), pis Türk (*scheisse Türken*) gibi birçok olumsuz tabirlerle karşılaşmışlardır (Göksu, 2000: 36).

Türkiye’deki ekonomik şartların etkisiyle Almanya’ya göç eden Türk vatandaşların ilk amaçları, para biriktirip ekonomik koşullarını düzelterek anavatanına bir an önce dönüş yapmaktır (Kırmızı, 2016: 147). Zaman geçtikçe Almanya’daki Türk vatandaşları zor günleri atlarmaya başlamış, kötü ve zor şartlarda yaşadığı dönemlerden ev sahibi ve hatta işveren olduğu dönemlere kadar ilerlemiştir (YTB Web Sitesi, 2019). Ekonomi, sanat, spor, siyaset, hizmet sektörü ve akla gelebilecek neredeyse her alanda var olan, saygınlık kazanan bireyler haline gelmişlerdir (YTB Web Sitesi, 2019). Artık Almanya’da üç nesil Türk vatandaşı bir arada ve topluma bütünleşmiş bir şekilde yaşamaktadır (Başkurt, 2009: 85).

2.3. Diaspora Kavramının Tanımlanması

Diaspora, tarihsel bir soya sahip olan çok eski bir kavramdır (Coles ve Timothy, 2004: 3). Yunanca bir terim olan diaspora kavramına etimolojik olarak bakıldığında, Yunanca *dia* (-in üzerine) ve *sperien* (ekmek/tohum saçmak) terimlerinden türemekle birlikte, söz konusu kavram tarihsel açıdan göç hareketleri veya sürgün gibi nedenler sonucunda anavatanlarından olan yurtsuz hale gelmiş insan veya toplulukları tanımlamada kullanılan bir kelimedir (Helmreich, 1992: 245). Sözlük anlamına bakıldığında diaspora kavramı; “herhangi bir ulusun veya inanç mensuplarının ana yurtları dışında azınlık olarak yaşadıkları yer ya da herhangi bir ulusun yurdundan ayrılmış kolu, kopuntu” anlamına gelmektedir (Türk Dil Kurumu, 2018). Ancak diaspora kavramının evrensel bir tanımı olmadığı için sadece bir tanımdan bahsetmek mümkün değildir ve dolayısıyla bu kavram ile ilgili pek çok tanım mevcuttur. Uluslararası Göç Örgütü, diaspora kavramını köken ülkesinden ayrılmış ancak anavatanıyla bağlarını koparmamış, ilişkisini sürdüren bireyleri ifade eden bir kavram olarak tanımlamaktadır (IOM, 2013: 23).

‘*Diasperio*’ kelimesinden türetilen diaspora terimine M.Ö. 5. yüzyılda Thucydides, Sophocles ve Herodotos’ta rastlanmaktadır. Bununla birlikte, Yunanca kökenli olan bu kelimenin 20. yüzyıl ve sonrasındaki kullanımının kaynağı ise, İbranice olan Kitabı-ı Mukaddes’in İskenderiyeli 70 Yahudi âlim tarafından Yunan diline tercümesiyle ilişkilidir (Dufoix, 2008,2011: 17). Tevrat kutsal kitabında ki anlamı geniş bir şekilde yayılmak/ekmek olan bu terimi Yunanlılar, Arkaik dönemde (M.Ö.

800-600), Anadolu ve Akdeniz'in kolonileşmesini tanımlamada kullanmışlardır (Cohen, 1996: 507). Hristiyanlar açısından ise ilk Kilise Babaları diaspora kavramını ele almış ve "Hristiyanların dağılması" ve "seçilmiş halkın Hristiyanlar olduğu" şeklinde tanımlamışlardır. M.S. 2. yüzyıldan itibaren diaspora terimi kullanımını terk edip, 'paroikia' terimini kullanmaya başlamışlardır ve aynı zamanda diaspora kavramını da Yahudi halkıyla sınırlandırıp, Yahudilerin sürgün edilmesine örnek bir ceza anlamı yüklemişlerdir (Dufoix, 2008,2011: 7-8).

Diaspora ile ilgili tanımlama ve sınıflandırma adına yapılan ilk akademik girişimlerden biri, John A. Armstrong tarafından; "*belirli bir devlet içerisinde, bölgesel bir temele sahip olmayan etnik azınlıklardır*" şeklinde yapılmıştır (Ter-Matevosyon ve diğerleri, 2017: 65). Yirminci yüzyıl sonlarında sadece Yahudi grupların dağılımını tanımlamak için kullanılan diaspora terimi daha sonrasında Afrikalılar ve İrlandalıların dağılmasıyla ilgili olarak da yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır (Cohen, 2008: 1). Çalışmalarını, anavatanından uzaklarda yaşayan bireyler üzerine yapan ve oldukça geniş bir diaspora tanımı üzerine çalışan, Connor gibi bazı araştırmacılar söz konusu terimi; "ABD'deki Kübalı ve Meksikalılara, Almanya'daki Türklere, İngiltere'deki Pakistanlılara, Fransa'daki Mağriplilere, Yunan ve Polonyalı azınlıklara, Filistinli Araplara, Kuzey Amerika'daki siyahilere atfetmişlerdir (Safran, 1991: 83). Terimin bu tanımlamayla tüm anlamını yitirdiğini vurgulayan Safran (1991: 83-84), anavatandan trajik bir şekilde ayrılışı baz alarak diaspora kavramının özelliklerini tanımlamak adına şu şekilde bir liste hazırlamıştır:

- 1- Topluluk üyelerinin belirli bir orijinal merkezden birden fazla ülkeye dağılmaları,
- 2- Orijinal anavatanlarına dair geçmişleri, başarıları, ortak hatıraları ve mitleri unutmamaları,
- 3- Ev sahibi toplum tarafından kabul görmemeleri ve bunun sonucunda kısmi olarak yabancılaştı ve uyum sağlayamamış hissetmeleri,
- 4- Şartlar el verdiğiğinde anavatanı geri dönülecek yer olarak görmeleri,
- 5- Anavatanlarının çeşitli konularda gelişimi ve çıkarları için çaba sarf etmeleri gerektiğini düşünmeleri,

- 6- Şahsen veya dolaylı yoldan anavatanla bağlantı kurma, etnik toplum bilinci ve dayanışma içinde olmaları.

Safran'ın (1991) oluşturduğu bu tanımlama listesi bazı eleştiriler olsa da diaspora kavramının en önemli tanımlamalarından biri olarak kabul edilmiş ve pek çok araştırmada kendine yer bulmuştur. Küreselleşen dünyada çok az sayıda diaspora topluluğu, yukarıda belirtilen özelliklerin tümünü karşılayabilmekte ve Safran bir grubun diaspora olarak kabul edilmesi için bu kriterlerin hepsinin karşılanması gerekliliğini ifade etmektedir (Reis, 2004: 43). Cohen (1996: 515), Safran'ın bu altı maddelik tanımlamasının sadece Yahudi diasporası için geçerli olabileceğini ve dolayısıyla tanımın eksik olduğunu belirtmiş ve üzerinde düzenlemeler yaparak dokuz maddelik yeni bir kavramsal çerçeve hazırlamıştır:

- 1- Bireylerin orijinal anavatanlarından genellikle travmatik olarak iki veya daha fazla yabancı bölgeye yayılmak,
- 2- Ek olarak iş aramak, ticaretle uğraşmak veya sömürgecilik amaçlarından biri için anavatandan ayrılmak,
- 3- Anavatan ile ilgili ortak bir hafıza (tarih, başarı, konum) ve ortak mite sahip olmak,
- 4- Varsayılan anavatanın idealleştirilmesi ve hatta anavatanın yaratılması için kolektif bir taahhüt,
- 5- Grup halinde gerçekleştirilen anavatana geri dönüş hareketinin gelişimi,
- 6- Uzun süredir devam eden farklılık hissine, ortak bir kültür ve tarihe, dini mirasın aktarılmasına ve ortak bir kadere olan inanca dayalı olan güçlü bir etnik grup bilinci,
- 7- Ev sahipliği yapan toplumla problemlili ilişki, ev sahibi toplum tarafından kabul görmeme,
- 8- Diğer yerleşim yerlerinde yaşayan soydaşlarla empati ve beraberlik duygusu,
- 9- Çoğulculuk ilkesine tolerans gösteren ev sahibi ülkelerde daha varlıklı bir düzen oluşturabilme ihtimali.

Cohen (1996), bu tanımlamasıyla hem kavrama yeni bir boyut kazandırmış hem de yaptığı eklemelerle diaspora kavramının sadece Yahudi topluluklarıyla anılmasının önüne geçmiştir. Anavatandan sadece “travmatik bir şekilde ayrılmanın” diaspora tanımı için yeterli olmadığını düşünen Cohen'in (1996), dokuz maddelik bu

tanımlamasında önem arz eden bir diğer husus ise, diasporik bireylerin başka ülkelere dağılan soydaşlarıyla dayanışma duygusuna sahip olmasıdır. Klasik diaspora olarak bilinen ve Yahudilerin Babil sürgününde dağılmasıyla neredeyse eş anlamlı hale gelen (Mandelbaum, 2000: 2) Safran'ın bu tanımlamasını eleştiren bir diğer araştırmacı Clifford (1994: 306) ise, bu tanımın yeni diasporaları (Amerika'daki Afrikalı, Fransa'daki Cezayirli, İngiltere'deki Karayipli veya Almanya'daki Türk toplulukları) açıklayamayacağını, sadece eski tip diasporaları tanımlamada kullanılabileceğini belirtmiştir. Diaspora kavramını sadece sürgün fenomenini baz alarak tanımlamak ve sadece sürgüne gönderilmiş bu topluluklarla birlikte anlamlandırmak, kavramı öznel nitelikler taşıyan bir tanıma sürüklemektedir (Ulusoy, 2015b: 211). Bauböck'e (2010: 314) göre, travmatik olarak anavatanından ayrılmamış topluluklar da diaspora topluluğu oluşturabilmektedirler. Diaspora terimi, küreselleşmeyle birlikte politik mülteciler, yabancı sakinler, misafir işçiler, göçmenler, sürgün yaşayanlar, etnik ve ırksal azınlıklar ve denizaşırı topluluklar gibi çeşitli grupları tanımlamada kullanılmaya başlanmıştır (Shuval, 2000: 41). Mevcut alan yazın incelendiğinde ise neredeyse her göçmen grubunun, diaspora topluluğu olarak nitelendirildiği görülmektedir.

Özocak (2015: 8), diasporayı toprağa atılan tohumların farklı noktalara saçılıp yerleşerek, kendi kimliğiyle ürün vermesine benzetmiştir. Castles ve Miller (2008: 41), diasporaların öne çıkan en önemli özelliği olarak, anavatanlarına olan duygusal bağlarının kopmaması ve bu bağı sürdürme çabalarını göstermiştir. Bununla birlikte bu duygusal bağ diaspora topluluklarını diğer ulusötesi topluluklardan ayırmaktadır. Dufoix'e (2008,2011: 27) göre diaspora, "kendi ülkesinden ya da topraklarından ayrılmış ve başka uluslar arasında dağılmış, ancak kendi ulusal kültürünü koruyan bir ulus ya da ulusun bir parçası" şeklinde kullanılan bir terimdir. Brubaker (2005) diaspora kavramı için 3 başlık önermektedir:

- 1- Anavatan dışına dağılmak: Zorla veya sarsıcı dağılma olarak geçen ve diaspora ile ilgili tanımlarda en çok rastlanan ve en çok kabul gören kriterdir. Diasporanın en çok kabul gören kriteri olan kriteri olmasına rağmen evrensel olarak kabul görmemektedir.
- 2- Anavatana yönelim: Diasporayı oluşturan ikinci ölçüt ise, gerçek veya hayal edilmiş anavatana yönelimdir. Safran'ın (1991: 83-84) diaspora

çalışmalarının temeli olarak kabul edilen tanımının 6 kriterinden 4 tanesi anavatana yönelim ile ilgilidir.

- 3- Ev sahibi ülkeye karşı sınır belirlemek: Uzun süre devam etmesi gereken bu kıstas, göçmenlerin kendi sınırlarını korumaları asimilasyonun önüne geçmeleri adına beklenen ve çok önemli bir şeydir. Brubaker'e göre diasporalar, ikamet ettikleri toplumda asimile olmamak için direnirler (2005: 5-7).

Coles ve Timothy'e (2004: 3) göre ortak bir kültüre, din, etnik kökene gibi unsurlara sahip insan topluluklarının bir araya getirilmesiyle oluşan diasporalar, dünyanın her yerine yayılmış olabilirler. Sheffer (1986: 3), diasporayı insanların coğrafi bölge ve ülkelerinden ayrılarak, birden fazla bölge veya ülkeye dağılması şeklinde tanımlamıştır. 'Klasik diaspora' tanımında yer alan tüm özellikleri Yahudi diasporasına atfetmek mümkündür ancak birçok diaspora topluluğunun bu özellikleri taşıması mümkün gözükmemektedir (Reis, 2004: 44-45).

Diaspora kavramıyla ilgili olarak sık tartışılan başka bir nokta ise göçmen bireyler ile diasporik bireylerin benzer ya da eş anlamlı olup olmayışıdır. Göçmen bireyler ile diasporik bireylerin aynı olmadığını öne süren Dufoix (2008,2011: 2), göçmenleri göç ettiği uyum sağlayabilen bireyler olarak tanımlarken, diasporik bireylerin kimliklerini koruyarak varlıklarını sürdüren topluluk üyeleri olduklarını vurgulamıştır. Ancak diasporik bireyler için kimliklerini korumaları önemli bir kriter olsa da aynı zamanda buldukları ev sahibi ülkeye uyum sağlamaları da modern dünyada mümkün olmaktadır. Bunun en önemli örneği Yahudi diasporası olarak gösterilebilirken, Yahudi diasporası hem anavatana sürekli ziyaretler gerçekleştirerek kimliklerini ve anavatan bağlarını korurlar hem de ev sahibi ülkede uyum içinde yaşayabilmektedirler. Modernleşen dünya, diaspora kavramına yeni bir yaklaşım kazandırmış ve bunun sonucunda klasik ve modern diaspora şeklinde iki grupta incelenmeye başlanmıştır (Kaya, 2001: 73).

2.3.1. Klasik Diaspora ile Modern Diaspora Yaklaşımlarının Farkı

Diaspora kavramıyla ilgili iki farklı yaklaşım bulunmaktadır. Bu görüşlerden ilki klasik ya da geleneksel diaspora yaklaşımı, diğeri ise modern veya çağdaş diaspora yaklaşımıdır. Diaspora kavramı, modern diaspora kavramı ortaya çıkmadan önce,

trajik olaylar sonucu kendi anavatanını terk edip başka bir ülkede yaşamak zorunda kalan toplulukları tanımlamada kullanılmaktaydı. Ağırlıklı olarak Yahudilerle özdeşleşen “klasik / geleneksel diaspora” Yahudi dinine ve ırkına uygulanan bir baskıyı ifade etmektedir. Bununla birlikte bir topluluğun diaspora olarak tanımlanabilmesi için Yahudilere uygulanan zulmü deneyimlemeleri gerekliliği bulunmaktadır (Ersoy, 2008: 8). Klasik veya geleneksel diasporanın kavramsallaştırılması 1970’li yıllardan itibaren başlamıştır ancak kavramın bu haliyle sadece Yahudi ve benzeri birkaç diaspora odaklı olması, 1990’lı yıllarda eksiklik olarak görülmüş ve yaşanan gelişmelerin de etkisiyle diaspora konusuna yönelik yeni yaklaşımları zorunlu kılmıştır (Özocak, 2015: 14). Dolayısıyla teknoloji, ulaşım ve iletişim alanlarında meydana gelen gelişmelerle birlikte 20. Yüzyılın sonları ve 21. Yüzyılın başlarında yeni bir diaspora yaklaşımı gelişmeye başlamıştır (Adıgüzel, 2018: 176).

Yeni diaspora kavramı, giderek daha fazla kullanılan ve anlam genişlemesine uğrayan bir kavram haline gelmiş, gelişen ve modern bir hale dönüşen modern dünyanın ortaya çıkardığı fırsatlarla birlikte, diaspora topluluklarının anavatan ile ilişkilerinin güçlenmesi ve asimilasyona karşı kimliklerini korumalarına olanak sağlamıştır (Ulusoy, 2015b: 214). Bu ortaya çıkan olanaklarla birlikte klasik diaspora toplulukları için geçerli olan anavatan temelli geri dönüş gerekliliği giderek daha fazla tartışılmaya başlamıştır. Anavatana kalıcı dönüş hayalinden uzaklaşan modern diaspora topluluklarının anavatanla ilişkileri koparacağı anlamına gelmemekle birlikte söz konusu olanakların etkisiyle anavatan ile mevcut bağlarını güçlendirecektir (Çakır, 2018: 23).

Klasik diaspora kavramının tanımı belirli sayıda diaspora topluluğuna karşılık gelebilirken, modern diasporanın ki ise çok daha fazla topluluğu tanımlayabilir ve herhangi bir diaspora dominant bir şekilde incelenemez. Diaspora alanında çalışan araştırmacıların çoğu kendi yorumuyla diasporayı tanımlamış ve kavramın sınırlarını belirlemiştir. Cohen (1996) yaptığı dokuz maddelik listeyi, mevcut diaspora tanımının sadece belirli bir merkez diasporaya uygun olma durumunu ortadan kaldırmış ve travmatik göç etme şartını esneterek ticaretle uğraşmak, iş aramak gibi nedenlerle göç eden toplulukların da diaspora olarak nitelendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Kırbaç (2012: 42), klasik/geleneksel diaspora ile modern/çağdaş

diaspora arasında bulunan farklılıkların, göç sonrası ortaya çıkan kültürel kimliklerin niteliğiyle ilişkisi olduğunu belirtmektedir. Klasik diasporaların homojen bir yapıya ve bağlılık ve paralellik gibi unsurlar taşıdığına dikkat çeken Kırbaç (2012: 42), modern diasporada ise heterojen bir yapının ve çoklu kimliğin esas olduğunu vurgulamaktadır.

Sheffer (2003: 83), klasik ve modern diaspora yaklaşımlarının farklı yönlerinin yanı sıra benzer yönlerinin de olduğunu belirtmiş ve modern diasporaların özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

- 1- Diaspora toplulukları, gönüllü veya zorunlu göç sonucunda ortaya çıkmaktadır.
- 2- Göçmenler göç ettikten sonra, diasporik oluşumlar oluşturmaya veya var olan oluşumlara katılmaya karar verirler.
- 3- Diaspora toplulukları genel olarak asimile olmama çabası içerisindedir.
- 4- Göçmen topluluklar ev sahibi ülkelerde çeşitli dayanışma örgütleri kurarlar.
- 5- Ev sahibi ülkelerde kültürel, politik ve ekonomik etkinliklerin yanı sıra diğer diasporik oluşumlarla da etkileşim halinde olurlar.
- 6- Anavatanıyla veya ülkesinden farklı ülkelere göç etmiş soydaş topluluklarla iletişimlerini sürdürürler.
- 7- Ev sahibi ülkelerde karşılaştıkları ayrımcılık veya düşmanca tavırlarla karşılaştıklarında ulusal diaspora örgütleri kurmaya veya var olan oluşumlara katılmaya zorlanırlar.

Ersoy (2008: 13), iki diaspora yaklaşımının farklılıklarının yanı sıra benzer noktalarının da olduğuna dikkat çekmiş ve buna örnek olarak kültürel kimlik oluşturma sürecini göstermiştir.

2.3.2. Diasporaların Sınıflandırılması

Diaspora topluluklarının sınıflandırılması adına üzerinde uzlaşmış bir model bulunmamaktadır ancak genel olarak araştırmalarda kullanılan bazı sınıflandırmalar mevcuttur (Ulusoy, 2015a: 22). Bunlardan ilki Bruneau'nun (2010: 39-40) sınıflandırmasıdır ve Bruneau diaspora topluluklarını dört grupta incelemektedir:

Diaspora Türü	Örnek Topluluk
Girişimcilik	Lübnan, Hindistan ve Çin diaspora toplulukları
Dini	Yunan, Yahudi ve Ermeni diaspora toplulukları
Siyasi/Politik	Filistin diasporası
Kültürel/İrksal	Siyahi diaspora toplulukları

Çizelge 2.4. Bruneau'nun Diaspora Sınıflandırması

Kaynak: Bruneau (2010: 39-40)

Bruneau'nun girişimci diaspora toplulukları, emperyalist akımlar sonucunda ortaya çıkmaktadır ve bu diaspora türünün oluşmasında dinin pek bir etkisi bulunmamaktadır. Listenin ikinci sırasında dini diasporalar yer almaktadır. Adından da anlaşılacağı üzere din temelli olan bu topluluklar dil aracılığıyla bir araya gelir ve sinagoglar ve kiliseler bu tür diaspora toplulukları için kurucu ve temel yerlerdir. Bir diğer topluluğu ise siyasi/politik diasporalar oluşturmaktadır. Anavatan topraklarına yabancı bir güç hakim olduğunda, diaspora nüfusunda bir ulus-devlet oluşturma arzusu ortaya çıkmaktadır. Sınıflandırmanın sonuncusu ise kültürel/ırksal diasporalardır. Bu topluluklar travmatik deneyimlere atıfta bulunur ve kültür/ırk temellidir.

Reis'in (2004: 43) sınıflandırması, diğer araştırmacılar tarafından sıkça referans gösterilenlerden bir tanesi olarak dikkat çekmektedir. Reis, diasporaları dönemsel olarak üç farklı kategoride sınıflandırmıştır: 1) Klasik dönem diasporaları, 2) Modern dönem diasporaları ve son olarak 3) Modern veya geç modern dönem diasporaları.

Bu kabul gören ve araştırmacıların çalışmalarında sık kullandığı sınıflandırmalardan bir diğeri, diaspora çalışmalarıyla tanınan Cohen'in (2008: 18) sınıflandırmasıdır. Cohen diaspora topluluklarını beş gruba ayırmıştır:

- 1- Mağdur Diasporalar: Yahudiler, İrlandalılar, Filistinliler, Afrikalılar.
- 2- İşçi (Hizmet) Diasporaları: Türkler, Çinliler, Hintliler, Japonlar, İtalyanlar, Kuzey Afrikalılar vb.
- 3- Sömürge (Yerleşimci) Diasporalar: İngilizler ve Ruslar.

- 4- Ticaret Diasporaları: Lübnanlılar, Çinliler, Venedikliler, Hintliler ve Japonlar.
- 5- Yurtsuz hale getirilmiş veya Kültürel Diasporalar: Karayıplılar, Müslümanlar ve diğer din diasporaları.

Cohen sınıflandırmasında mağdur diasporasına örnek olarak Yahudileri, Afrikalıları, Filistinlileri ve İrlandalıları vermektedir. Yahudi ve Afrika diasporasının belirgin benzer yönleri olduğunu dile getiren Cohen (2008: 39) bu benzerlikleri kölelik, zorla göç ve geri dönüşün gerçekleşmesi olarak belirtmiştir. Cohen, bir başka mağdur diaspora örneği olarak Ermenileri göstermektedir. Uluslararası alan yazında Cohen (2008), Coles ve Timothy (2004), Dufoix (2008) gibi birçok araştırmacı, Ermenilerin Osmanlı İmparatorluğu tarafından soykırıma uğradığını, zorla göçe tabi tutulduğunu ve sonucunda Ermeni diasporasının ortaya çıktığını yazmaktadır. Yerli alan yazında ise bu hassas durum sorgulanmadan araştırmalara eklenmektedir. Ermenilerin “mağdur diaspora” özelliklerini taşıyor gibi gözükmesi aslında yakın değil uzak geçmişte yaşananlardan kaynaklıdır.

1045 yılında Ermenistan’ın Bizans tarafından fethedilmesi sonucunda, Ermenilerin çoğu eziyetler görmüş, katledilmiş (Tiftik, 2009: 8), geri kalan Ermeniler de yaşadıkları bölgeleri terk etmek zorunda bırakılarak Karadeniz, Bulgaristan, Ukrayna, Polonya gibi çeşitli bölge ve ülkelere dağılmışlardır (Reis, 2004: 45; Dufoix, 2008,2011: 7). 1453 yılından sonra Osmanlı İmparatorluğu, Ermenileri imparatorluk topraklarına yerleşmeleri için teşvik etmiş ve kısa sürede Ermenilere dini özerklik gibi çeşitli haklar vermişlerdir (Dufoix, 2008,2011: 56). Bu tarihten sonra Osmanlı’ya uyum sağlayıp “millet-i sadıka” olarak adlandırılan Ermeniler, yüzyıllarca Türk himayesinde eşit ve özgürce yaşamışlardır (Doğan, 2018: 1). Azınlık anlayışı olmayan ve hiçbir tebaasına ihtida¹ uygulamayan Osmanlı Devleti eğer Batı Avrupa ülkeleri (İspanya, İngiltere, Hollanda, Portekiz, Fransa) gibi ırkçı ve ayrımcı bir tutum sergileseydi ve bu doğrultuda baskılar yapsaydı, 800 sene gibi uzun bir zaman diliminde, Anadolu’da hiçbir Ermeni kendisine ‘Ben Ermeni’yim’ diyemezdi (Aydemir, 2018: 13). Ancak 19. yüzyıla gelindiğinde ise, Avrupa ülkelerinin kışkırtma ve destekleriyle birlikte özerklik arayışı içerisine girmiş ve akabinde Osmanlı İmparatorluğu’nun birçok bölgesinde isyanlar çıkartıp, devletin asker ve memurlarına saldırmışlardır (Doğan, 2018: 1). Devlet kurma hayali ile

¹ İhtida: Halkın zorla dilini ve dinini değiştirmesini sağlamak.

Türklerin yaşadığı köyleri yakıp yıkan Ermeniler, yaş gözetmeksizin Türkleri öldürüp mallarını yağmalamış, kendilerine destek olmayan Ermenileri de katletmekle de yetinmeyip suçu yine Türklerin üzerine yıkmaktan da geri kalmamıştır (Uslu, 2014: 4).

Birinci Dünya Savaşı esnasında, Ermenilerin büyük çoğunluğu düşman kuvvetlerin yanında Türklere karşı savaşmış, cephe gerisinde çocuk, yaşlı veya kadın ayırt meksizin binlerce Türk çetelerce katledilmiştir (Taşcıoğlu, 2017: 2). 24 Nisan 1915 yılında faaliyet halinde olan Ermeni çetelerine bir operasyon düzenlenmiş ve yüzlerce komiteci tutuklanmıştır (Dangır, 2009: 7-10). 27 Mayıs 1915 tarihinde çıkan yasa ile sevk ve iskân başlatılmıştır. Bunun amacı; Ermenilerin bilhassa Rus sınırında isyan ve çete faaliyetlerini artırmasıyla birlikte, bu isyan ve çete hareketlerine katılanların savaş bölgesinden, ülkenin emniyetli ve devlete zarar veremeyecekleri bölgelere gönderilerek (Çelik, 2015: 69) Ermeni isyanlarının önüne geçilmesi ve Türk birliklerinin Ermeni çetelerince cephe gerisinden vurulmasının önüne geçilmesidir (Şirin, 2009: 209). Özetle çeşitli teşviklerle Osmanlı topraklarına gelen ve burada diaspora topluluğu oluşturan Ermeniler, yıllarca özgür ve eşit bir tebaa olarak yaşamıştır (Jafarlı, 2018: 16). Ancak buna rağmen isyanlar çıkartıp, düşman kuvvetleriyle Osmanlı'ya karşı savaşan, silahlı örgütler kurup binlerce masum insanı katleden Ermenilerin, Osmanlı Devleti tarafından göçe tabi tutulmasından doğal bir şey bulunmamaktadır. Dolayısıyla Ermeni diasporasını 1915 olayları sonucunda “mağdur diaspora” olarak göstermek, Türk milletinin yaşadıklarına haksızlık etmek ve bir anlamda sözde Ermeni soykırımını kabul etmek olacaktır.

Ermenileri “ticaret diasporası” veya daha önce deneyimlediği göçler (1045) nedeniyle (Anadol ve Abbaslı, 2000: 54) “mağdur diaspora” olarak nitelendirmek mümkündür ancak Anadolu’da katliamların ve hainliklerin bizzat Ermeniler tarafından gerçekleştirilmesine rağmen soykırımı yapanın ‘Türkler’ -ne yasal ne de bilimsel kaynaklara dayanmamasına rağmen- (Çiçek, 2010: 117), mağdur olanın ise ‘Ermeniler’ olarak lanse edilmesi ve birçok cephede savaş halinde olan Osmanlı Devleti’nin Ermenileri, buldukları yerlerden tehcir etmesine ithafen Ermenilerin mağdur diasporası olarak gösterilmesi ne akla yatkın bir şeydir, ne de Ermenilerin bu durumu, soykırım içeren herhangi bir kavramla bağdaştırılabilir. Ortada bir mağdur

varsa Ermeniler değil, katliama uğrayan Türklerdir. 1877 yılında Kafkasya’da düşmanla (Rusya) işbirliği yapıp, Osmanlı’nın toprak kaybetmesine neden olan Ermenilerin, daha önce kendilerine ufak bir haksızlığı dahi dokunmamış sivil ve silahsız Türk ve Müslümanları, ülke kurma amacıyla öldürdüğü veya bölgeden sürgün ettiği kayıtlı resmi belgelerde mevcuttur (Aydemir, 2018: 15).

Türkiye, yüz yılı aşkın bu tarihi olayın tarih komisyonu kurularak araştırılmasını önermekteyken, Ermenistan ve özellikle Avrupa’nın bazı ülkeleri farklı amaçlarla bunu duymazdan gelip suçu Türklerin üzerine atmaktadır (NTV Haber Web Sitesi, 2019). Ermeni meselesini milli bir mesele olarak değerlendiren ve Ermeni diasporasını “mitomani² diasporası” olarak nitelendiren Aydemir (2018), Ermenilerin soykırım yalanını geleneksel hale getirdiğini, her seferinde daha yüksek sesle söyleyerek önce kendi halkını sonra da dünyayı buna inandırmaya çalıştığını ifade etmektedir. Ermenilerin ilkökul yaşlarındaki çocuklarına dahi kin ve nefret tohumu ektiğini kanıtlarıyla gösteren Aydemir (2018: 34), buna karşılık böyle hassas bir konuda Türklerin bu yalanlara karşı mücadelesinin yetersiz oluşuna vurgu yapmaktadır.

Diaspora toplulukları genel olarak ulusal bazlı sınıflandırılrsa da her diaspora topluluğunun kendi içerisinde farklı grupların olabileceği unutulmamalıdır. Bu nedenle diaspora topluluklarının ayrışık şekilde teşhis edilmesi adına, aşağıda verildiği gibi kategorize etmek mümkündür: (DEİK, 2011: 5).

Diaspora Türü	Tanımı
Sürekli Diaspora	Anavatanında doğduktan sonra temelli veya belirli bir süreliğine yurtdışına yerleşenler.
Atadan Kalma/Tarihi Diaspora	Anavatanlarıyla, atalarından gelen bir bağa sahip olan bireyler (azınlıklar ve ikinci, üçüncü kuşak diaspora üyeleri)
Yeni Nesil Diasporası	Ekseriyetle otuz beş yaş altı bireyler
Geriye Dönüş Diasporası	Yurtdışında yaşamış ve anavatanına geri dönüp yerleşen bireyler
Yakınlık Diasporası	Yabancı diaspora üyeleri (örneğin Türkiye’de okuyan öğrenciler)

Çizelge 2.5. Diasporaların Ulus Dışı Sınıflandırılması

Kaynak: DEİK (2011: 5).

² Mitomani, kendi işlediği bir suçu karşı tarafa yükleme meziyeti. Gerçekleri abartma veya yalan söyleme.

Mevcut alan yazın incelendiğinde ise, birçok ülkenin farklı ülkelere dağılmış azınlıkları diaspora olarak atfedilmiş ve bu toplulukların turistik hareketleriyle ilgili çeşitli araştırmalar yapılmıştır.

2.3.3. Diaspora Topluluklarına Yönelik Faaliyetler

Diaspora toplulukları turizm ve kalkınma ile ilgili çeşitli şekillerde doğrudan veya dolaylı roller oynayabilirler (Newland ve Taylor, 2010: 12). Bu nedenle özellikle Avrupa ülkeleri başta olmak üzere birçok ülke, diaspora turizmini teşvik etmek ve anavatan dışında yaşayan vatandaşlarıyla bağlantılarını koparmamak amacıyla çeşitli stratejiler geliştirmekte ve bunları faaliyete geçirmektedir. Anavatana turistik hareketleri teşvik etme ve sistemli hazırlanmış turlar konusunda örnek olabilecek en önemli ülke olarak İsrail gösterilebilir. İsrail'in diasporasına önem vermesi, yoğun anavatan ziyaretleri ile sonuçlanmaktadır.

Yahudi hayırseverler tarafından 1999 yılında kurulan “*Taglit-Birthright*” Yahudi diasporasına yönelik önemli organizasyonlardan birisidir. Ücretsiz olan bu eğitim turları, genç Yahudilere, Yahudi kimliğini kazandırmak ve Yahudi diasporası ile İsrail'deki yerel halk arasındaki ilişkiyi güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Her yıl düzenlenen bu organizasyon, en büyük eğitim-turizm organizasyonlarından biri olarak kabul edilmektedir (BirthrightIsrael Web Sitesi, 2019). Program yıllık elli bir bin Yahudi gencin İsrail gezilerine katılmasını hedeflemektedir (Bigmev Web Sitesi, 2019). Gençlik eğitim turlarının yanı sıra Yahudi diasporasına yönelik sekiz tur çeşidi daha bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla; etkileşim turları, miras turları, dayanışma görevi turları, *Bar/Bat Mitzvah* turları, bekâr Yahudilere yönelik turlar, gemi turları, macera (egzotik) turlar, hac turları ve genel turlardır (Collins-Kreiner ve Olsan, 2004: 284-286).

Dünyanın en çok göç veren ülkelerinden birisi olan Çin, düzenlediği yaz kamplarıyla 1980'lerden itibaren binlerce Çinliyi anavatana çekmektedir (Huang ve diğerleri, 2016: 62). Çin Halk Cumhuriyeti, Hong Kong, Makao ve Tayvan gibi ülkelere gelen diasporasına rahat giriş prosedürü uygulamaktadır. Tayvan hükümeti, diasporada yaşayan Tayvanlı gençleri, kültürel açıdan anavatanlarıyla bağlantılarını koparmamaları adına her yıl “Yurtdışı Uyumluluk Gençlik Yaz *Formosa* Eğitim Turu” adlı turlar düzenlemektedir (Leung, 2005: 199). Hindistan diasporası önemli diasporalardan bir tanesidir. Hindistan hükümeti, yurt dışında yaşayan Hint

diasporasıyla ilişkisini güçlendirmek ve kökleriyle yeniden bağlamak adına iki yılda bir “*Pravasi Bharatiya Divas*” yani “Deniz aşırı Hintliler Günü” düzenlemektedir (Hannam, 2004: 253; PbdIndia Web Sitesi, 2019).

İskoçya, diasporasıyla bağlantı kurmak ve aynı zamanda turizm endüstrisini güçlendirmek için etkinliklerle dolu bir “*Homecoming*” yani “eve dönüş” anlamına gelen bir turizm girişimi başlatmıştır (Highlandtitles Web Sitesi, 2019). Robert Burns’ün 250. doğum yıl dönümüne denk gelen bu tarih, İskoçya’da “Eve Dönüş” yılı olarak belirlenmiştir (Huang ve diğerleri, 2013: 288). Önceleri 5 yılda bir düzenlenmesi planlanan etkinlik her yıl düzenlenmeye başlamıştır. Bu etkinliğin yapıldığı yıl İskoçya’ya 72.000 turist ve 53,7 milyon Sterlin döviz getirisi sağlamıştır (TNS Web Sitesi, 2010).

Polonya, yurt dışında yaşayan diasporası için “*Karta Polska*” yani “Polonya Kart” uygulamasını başlatmış ve insanların köken ve kültürüyle olan bağlarını güçlendirmek ve böyle bir bağın var olduğunu ispat etmek amacıyla kullanılan bu kart, Polonya diasporasına birçok hak sunmaktadır (DEİK, 2011: 11). Galler Turist Kurulu, “*Mae’n Bryd I Ddod Adref - Eve Gelme Zamanı*” isimli girişim ile sadece turizm kazancı değil, aynı zamanda diaspora topluluğuyla daha güçlü bağlar kurmayı da amaçlamıştır (Leung, 2005: 199). Hollanda’da yaşayan Surinam diasporası, Surinam ekonomisi için önem arz etmektedir. Surinam, diasporasını anavatanına ziyarete teşvik etmeyi amaçlayan “*Surifesta*” isimli bir etkinlik düzenlemektedir. Bunun yanı sıra başka etkinlikler düzenlense de diaspora turistlerini çekmek adına bu etkinlikler Surinam için yeterli değildir (Nurse, 2011: 148).

Dominik Cumhuriyeti’nde sekiz yıllık işgal esnasında birçok Dominikli ABD’ye göç etmiş ve zaman içerisinde ABD’de Dominik diasporasını oluşturmuştur. ABD’de hizmet veren yaklaşık seksen Dominik seyahat acentesi, Dominik diasporasına, anavatanıyla bağlarını korumaları ve anavatan ziyaretlerini gerçekleştirebilmeleri için ucuz bilet hizmeti sağlamakta ve bu hizmet özellikle Noel tatili, Paskalya Bayramı ve yaz tatili dönemlerinde yoğun bir şekilde talep görmektedir (Hume, 2011: 158). Okinawa’da yaşayan 26 birey 1899 yılında işçi olarak çalışmak amacıyla Hawai’ye göçmüş ve daha sonra bu sayı giderek büyümüştür. Okinawa diasporasının bir araya gelmesi adına her beş yılda bir “Okinawa Festivali” düzenlenmektedir (Petrucci ve Miyahira, 2009: 203).

1951 yılında kurulan *Hrvatska Matica Iseljenica* yani Hırvat Miras Vakfı, dünyanın dört bir yanına yayılmış Hırvatlara yönelik eğitimsel, sportif ve kültürel etkinlikler düzenleyerek Hırvat diasporası ile anavatan arasındaki bağı sağlamlaştırmayı hedeflemektedir. Diasporasına önem verdiğini gösteren bir başka önemli nokta ise vakfın Hırvat diasporası için aylık bir dergi çıkarmasıdır (Carter, 2004: 195).

Türkiye’de diasporasına sahip çıkmaya başlayan ve diasporasının önemini farkında olan ülkelerden bir tanesidir. Uzun yıllar boyunca “sözde soykırım iddiaları”, Türkiye’nin kavrama olumsuz bakmasına, diasporasından uzak kalmasına ve olumsuz tecrübeler yaşamasına neden olmuştur (Çakır, 2018: 81). Bununla birlikte Türkiye yurtdışında yaşayan Türklerin sorunlarına uzunca bir süre kayıtsız kalmış ve bir diaspora politikası geliştirememiştir (Bayraklı, 2016). Ancak bu durum zamanla değişmiştir. 2010 yılında kurulan Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı’nın desteği ile ülke sınırları dışında yaşayan Türk gençlerine yönelik, “Yurtdışı Türkler Gençlik Kampı” isimli bir program düzenlemektedir. Ücretsiz olan bu program, diaspora bilinci konulu eğitimlerin yanı sıra kültürel ve sportif etkinlikler içermektedir. Ayrıca YTB; Genç Liderler Programı, Türkiye Stajları, Evliya Çelebi Anadolu Kültür Gezileri gibi programlarla, Türkiye’nin diasporasıyla mevcut bağlantılarını sürdürmesi ve yurt dışında yaşayan Türklerin kimliğini kaybetmemesi amaçlanmaktadır (YTB Web Sitesi, 2019). Almanya’da kurulan ve faaliyetini bu ülkede sürdüren Almanya Türk Federasyonu her yıl tatil dönemlerinde, anavatan ile bağlantının sürdürülmesi ve öz kültürel varlıkların yerinde öğrenilmesini sağlamak gibi amaçlarla belirli şehirleri kapsayan (İstanbul, Çanakkale, Bursa, Bilecik, Ankara) kültür gezileri düzenlemektedir (ATF Web Sitesi, 2019).

Diasporanın anavatanla olan bağlantısının güçlendirilmesi, farkındalık yaratılması ve teşvik amacıyla diasporasına ödüller veren ülkeler de bulunmaktadır; Avustralya Yurttaşlık Ödülleri, Kanada Yurttaşlık Ödülleri, Fransa’da *Legion d’Honneur*, Britanya Onur Listesi ve üniversitelerin başarılı diaspora öğrencilerine verdiği onur derecesi bu ödüllendirmelere örnek olarak verilebilir (Bigmev Web Sitesi, 2019).

	Elverişsiz Şartlara Sahip Ülkeler	Orta Dereceye Sahip Ülke Şartları	Olumlu Şartlara Sahip Ülkeler
Üst Seviye Diaspora Ağları	Ermenistan, Sri Lanka, Bangladeş	Hindistan, Vietnam, El Salvador	Çin, Tayvan, Güney Kore, İskoçya, İrlanda
Gelişmekte Olan Diaspora Ağları	Kolombiya, Ukrayna, Rusya, Nijerya	Güney Afrika, Pakistan, Brezilya, Meksika	Türkiye, Hırvatistan, Macaristan, Malezya

Çizelge 2.6. Ülkelerin Diaspora Strateji Potansiyelleri

Kaynak: DEİK (2011: 7).

Modern diaspora toplulukları içinde Türkiye, Hindistan, Çin, Tayvan, Güney Kore, İskoçya, İrlanda, Macaristan, Hırvatistan, Malezya, Rusya, Kolombiya, Slovenya, Vietnam, El Salvador, Güney Afrika, Şili, Ukrayna gibi ülkeler yer alır ve bu ülkeler diasporasıyla bütünleşme ve diasporasına sahip çıkma adına çaba gösterenlerden bazıları olarak gösterilebilir (Deik, 2011). Ragazzi (2014: 80-81) ülkeleri diaspora topluluklarına yönelik politikalarına göre değerlendirerek beş tipoloji oluşturmuş, Türkiye'ye ise "küresel-ulus devlet" kategorisinde yer vermiştir. Mencütek ve Baser (2017: 91) ise Ragazzi'nin beş tipolojisi arasında, Türkiye'nin işçi göçlerini dikkate alarak 'büyük bir göçmen nüfusuna sahip olup, onlara yönelik politikalar geliştirmemiş' ülkeleri tanımlamak için kullanılan "iş gücünü yöneten devlet" kategorisi için daha uygun olacağını öne sürmektedir.

2.3.4. Diaspora Topluluklarının Anavatana ve Ev Sahibi Topluluklara Katkıları

Göç ettiği ülke ile kendi anavatana arasındaki ilişkileri çok daha farklı bir boyuta taşıyabilen modern diaspora toplulukları, her iki tarafa da ciddi katkılar sağlayabilir (Erdoğan, 2015: 121). Diaspora topluluklarının, ev sahibi ülkeye sadece ekonomik açıdan etkisinin olduğundan bahsetmek yanlıştır. Ev sahibi ülkenin siyasetine, ticaretine, turizmüne, sporuna, tarımına, eğitimine ve sanatına dahi büyük oranda etkileyebilirler. Ev sahibi ülkeye olan katkıların yanı sıra anavatana da ekonomik açıdan önemli döviz akışı sağlayabilirler.

Almanya'nın Stuttgart şehrinde doğan Türk gurbetçi Ceylan Ateş Almanya'da kendi şirketini kurmuş ve ev sahibi ülkenin en seçkin mimarları arasına girmeyi başarmıştır (Hürriyet Gazetesi, 2019). Fas'tan Fransa'ya göç eden Bruno Catalano'nun mülteci ve göçmenleri anlattığı "*Les Voyageurs*" yani "Gezginler" adındaki sürrealist

koleksiyonu ile “eksik heykel” akımını başlatması, bu duruma önemli bir örnektir. 2013 yılında kültür başkenti olan Marsilya’da sergilenen bronz eserler sanatseverler tarafından büyük bir ilgi ve övgüye layık görülmüştür (Habertürk Gazetesi, 2018). Fas’tan Fransa’ya göç etmiş bir başka diaspora bireyi Najat Vallaud-Belkacem, Fransa’da siyasete atılmış ve bir süre sonra Fransa Milli Eğitim Bakanı olmuştur (Star Gazetesi, 2018). Değişik alanlarda başarılı olmuş diaspora bireyleri, ev sahibi ülkeye önemli katkılar sağlarken, anavatana katkı sağlamaları da yüksek ihtimali olmakla birlikte bireyin elindedir. Ancak vurgulanması gereken en önemli nokta, göçmenlerin ev sahibi ülkede asimile olmamasıdır. Bu noktada devletlerin diaspora stratejilerinin önemi büyüktür.

Diaspora topluluklarının maddi anlamda sadece ev sahibi ülkelere değil, aynı zamanda anavatanlarına da önemli katkıları olduğundan bahsetmek mümkündür. Dünya Bankası verilerine göre 2016 yılında, göçmenler tarafından anavatanlarına yaklaşık 601 milyar USD gibi büyük bir döviz akışının gerçekleştiği tahmin edilmektedir (Worldbank Web Sitesi, 2016). 1,4 milyara yakın nüfusuyla (Çin İstatistik Kurumu, 2018) dünyanın en kalabalık ülkesi olan Çin’in, yurtdışında yaşayan nüfusu da yaklaşık 60 milyondur ve bu Çinlilerin birçoğu anavatanlarındaki kendi yerleşim yerlerine maddi olarak yardım etmek amacıyla, yurtdışında varlığını sürdüren çeşitli Çin derneklerine üyedir (Scheyvens, 2007: 314). Çin’e gelen turistlerin büyük çoğunluğunun, yurt dışında yaşayan Çin kökenli bireylerin olması dikkat çekici bir noktadır. Çin kadar büyük bir potansiyeli olmasa da Türkiye’nin de diaspora turizmi potansiyelinin göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

Almanya’da yaşayan Türk göçmenler 1964 yılında anavatana 45 milyon USD döviz akışı sağlamış ve bu rakam 1968’de 107 milyona kadar yükselmiştir (Abadan Unat, 1976: 24). 2018 yılına gelindiğinde ise söz konusu rakamlar önemli boyutlara ulaşmıştır. Alman ekonomi dergilerinden *Wirtschaftswoche*’nin haberine göre, Almanya’da yaşayan Türklerin anavatanı Türkiye’ye 800 milyon Avro civarında havale yaptığı belirtildi (NTV Gazetesi Web Sitesi, 2019). Amerika’da bulunan iki binden fazla Meksikalı anavatan dernekleri eğitim, sağlık, din ve altyapının gelişmesi ve bunun yanı sıra çeşitli projelerin geliştirilmesi adına fon sağlamaktadır (Orozco ve Lapointe, 2004: 31). Bu örnekler çoğaltılabileceği gibi bu doğrultuda diaspora topluluklarının ve diaspora turizminin ülke ekonomileri için ne kadar önemli olduğu

ortaya çıkmaktadır ki birçok ülke bu durumun farkında olduğu için diasporalarına yönelik çeşitli stratejiler geliştirmektedir.

İlk kuşak göçmenlerin birçoğu için modern dünyada, temelli geri dönüş amacı raflara kalkmış ve her fırsatta anavatana gerçekleşen seyahatlere dönüşmüştür. İlk kuşak modern diaspora topluluklarının –homojen yapıda olmasalar da- özlem duygularının kabarması sonucu önüne geçilemez bir seyahat isteğinin ortaya çıkması, çeşitli araştırmalarca ortaya çıkarılmıştır. Diaspora topluluklarının bu seyahatleri sonucu anavatana ekonomik katkı sağlaması kaçınılmazdır. Ancak ikinci ve sonraki kuşaklar için aynı durumdan bahsetmek mümkün müdür? Türkiye'nin mevcut ikinci kuşak diasporasına yönelik araştırma eksikliği söz konusudur.

2.4. Diaspora Turizmi

Göç eden birçok birey geçmişini, geride bıraktığı toplumu ve hatta çocukluğunda yaşadığı çevreyi hatırlar ve tüm bunlara özlem duyarlar. Seyahat etme isteği, insanın doğasında olsa da 20. yüzyıldan önce göç eden diaspora topluluklarının bu özlemi gidermek adına anavatana geri dönüşleri, zaman (uzun yolculuklar) ve maliyet nedenleriyle zor olduğu için nadir gerçekleşmiştir ancak 20. yüzyıl sonrası hava taşımacılığındaki gelişimler, bireylerin evlerine gidebilmeleri için çok daha fazla olanak tanımıştır (Sim ve Leith, 2013: 259). Ulaşım, telekomünikasyon ve internetin gelişimi ile birlikte anavatanla iletişim kurma, ziyaret etme ve irtibatla kalma olanakları artmış ve bu da bazı araştırmacılara göre geri dönüş ihtiyacını karşılamış (Li, 2019: 1), bazı araştırmacılara göre ise anavatana olan özlemi körüklemiştir (Huang ve diğerleri, 2013: 286). Bu gelişmelerin, diaspora topluluklarının geri dönüş ihtiyaçlarını karşılayıp karşılayamayacağı ayrı bir araştırma konusudur ancak, uluslararası turizmin gittikçe daha kolay ulaşılabilir ve uygun maliyetli bir hal alması, diasporik topluluklara anavatanlarını ziyaret etme noktasında birçok fırsat sunmaktadır (Kasinitz ve diğerleri, 2008: 258).

Amerika'da yaşayan Avrupa kökenli insanlar anavatanı ve anavatanında yaşayan yakınları ile ilişki kurma, öz kültürünü unutmama veya keşfetme çabası içindedir. Kendilerini 'İskoç', 'Yunan', 'İrlandalı' şeklinde öz kimlikleriyle tanımlayan bu bireylere yönelik anavatana gerçekleşen turistik faaliyetler Avrupa ülkelerinde oldukça popülerdir ve ev sahibi ülkelerdeki turizm kuruluşları gelen talepler doğrultusunda göçmenlere anavatan gezileri hazırlayıp, pazarlama çabasıdadır

(Huang, Haller ve Ramshaw, 2013: 288). Diaspora turistlerinin genel olarak akrabalarında veya memleketlerindeki küçük konaklama işletmelerinde kalıp diğer ihtiyaçlarını (yeme-içme, alışveriş vb.) da benzer şekilde giderdiğini öne süren Newland ve Taylor (2010: 4), yabancı turistler kadar para harcamayan ancak doğrudan yerel işletmelere katkı sağlayan bu turistlerin bölgenin kalkınmasında önemli rol oynadığını vurgulamaktadır. Ancak bu durum bir diaspora topluluğundan diğerine, bir bireyden diğerine farklılık gösterebilir. Yani bir diaspora turisti turlara katılıp anavatanının turistik bölgelerini gezip çeşitli bölgelerde harcama yaparken, memleketine gidip vaktini orada geçirip orada harcama yapabilir ve hatta ikisini de aynı süreçte gerçekleştirebilir. Bu doğrultuda diaspora turistlerinin bir şekilde ekonomik fayda sağlayacağı açıktır.

Diaspora kavramı kökeni itibari ile Yahudilerin dağılmasına atfedilen tarihsel bir olgudur ve daha önce bahsedilen “Yahudi dağılımı” uzun bir süre boyunca kavram ile ilgili yapılmış tanımlamaların merkezinde yer almıştır. Uluslararası göçlerin hız kazanması, ulus devletlerin yükselişi ve ulus ötesi bağlantıların gelişip artmasıyla beraber kavram zaman içerisinde yeniden yapılanmış ve anlamı genişlemiştir (Pande, 2018: 180). Diaspora kavramı, “travmatik dağılma” şartının zaman içerisinde yetersiz kalmaya başlaması ve kavramın kullanımına olan rağbetin modern dünyada artmasıyla beraber diaspora ve diaspora turizmi tanımları sorunlu kalmıştır. 21. yüzyıla gelindiğinde artık akla gelen hemen hemen her azınlık grubu diaspora olarak zikredilmeye başlamış, ve bu azınlıklar geçmişlerinde yaşadıklarıyla değil şu anki konumları itibariyle bu tanımlamaya girmişlerdir.

Diaspora turizmi için tek bir tanım kabul görmese de genel olarak tanımlamalardan “köklerini araştırmak ve onlara bağlı hissetmek, arkadaş ve akrabalarını görmek gibi çeşitli nedenlerle yurda dönüş” anlamı çıkarılabilmektedir (Huang ve diğerleri, 2016: 59). Weaver ve diğerlerine (2017: 303) göre diaspora turizmi sınırları aşan, kültürel turist deneyimlerinin ve göçmen-anavatan etkileşiminin gerçekleşmesini mümkün kılan ve bu fenomenlerin gerçekleştiği anların kavranabilmesi için platform sunan bir turizm çeşididir.

Newland ve Taylor (2010: 4), diaspora turizminin uluslararası turizm ile iç turizm arasında bir yere sahip olduğunu öne sürmektedir. Bazı araştırmacılar tarafından diğer birçok turizm çeşidine kıyasla daha az mevsimsel olduğu vurgulanan (Newland

ve Taylor, 2010; Pelliccia, 2016) diaspora turizmi, aynı zamanda diğer turizm çeşitlerine göre daha farklı özellikler taşımaktadır. Birçok insan evinden uzak ve farklı yerlere, farklı bir şeyler deneyimlemek amacıyla seyahat ederken, diaspora turistleri ise geçmişini hatırlamak amacıyla anavatanlarına ve geçmişlerine seyahat etmektedirler (Huang ve diğerleri, 2016: 74). Basu'ya (2004: 152) göre gerçekleşen eve dönüş yolculukları, diğer turistik faaliyetlere göre daha anlamlı olmasıyla birlikte, keyfi amaçlı gerçekleştirilen çeşitli aktivitelerden kendini ayıran, neredeyse manevi hareketlerdir. Bu yolculuklar anavatana yeniden bağ kurma veya söz konusu bağı sağlamlaştırma adına önem taşımakla birlikte, önemli bir ekonomik değere de sahip olmaktadır (Sim ve Leith, 2013: 253).

Diaspora topluluklarının anavatan seyahatleri ile ilgilenen araştırmacılar konuyla ilgili çeşitli tanımlamalar yapmış ve anavatanına seyahat eden bireylerin bu hareketleri, başta diaspora turizmi olmak üzere birçok başlık altında incelenmiş, bazı turizm türleri ile yakından ilişkilendirilmiştir (Kaygalak ve diğerleri, 2015: 439). Bu ilişkilendirmelere: “etnik turizm (King, 1994)”, “ata topraklarına ziyaret turizmi (Stephenson, 2002)”, “kişisel miras turizmi (Timothy, 1997)”, “miras turizmi (Jones, 2014) “kök turizmi (Basu, 2004)”, “arkadaş ve akraba ziyareti turizmi (Backer, 2012)”, “anavatan turizmi (Kelner, 2013)”, “*homesick*-anavatana hasret turizmi (Marschall, 2014)”, “diaspora turizmi (Huang, Haller ve Ramshaw, 2013; Huang, Hung ve Chen, 2018; Iorio ve Corsale, 2012; Li ve McKercher, 2016; Mortley, 2011; Nurse, 2011; Scheyvens, 2007)” örnek olarak verilebilir.

Bunlar arasında diaspora turizmi ile en sık karıştırılan ve iç içe geçtiği dahi görülen ‘arkadaş ve akraba ziyareti’ turizmidir ki bu başlık altında, arkadaş ve akrabaları ziyaret etmek amacıyla seyahat eden bireylere odaklanılmaktadır (Mortley, 2011: 172). Arkadaş ve akrabaları ziyaret turizmi ile ilgili araştırmaları inceleyen Duval (2003: 267-268), bu terimin anavatanına turistik ziyaretlerde bulunan diasporik toplulukların durumunu açıklamada yetersiz olduğunu ileri sürmüş ve arkadaş ve akraba ziyaretinin bir turizm türünden çok ziyaretçi sınıflandırılması olarak görülebileceğini vurgulamıştır. Hac turizmi (Schramm, 2004) kapsamında dahi araştırılan anavatan ziyaretleri, bahsi geçen bu turizm biçimleriyle kesiştiği ve bu nedenle farklı motivasyonların anavatan seyahatlerinde rol oynayabileceği görülmektedir.

Yapılan çeşitli araştırmalar neticesinde, göçmenlerin çeşitli motivasyon ve amaçlarla anavatanına gerçekleştirdikleri seyahatleri tek bir başlık altında toplayarak tanımlamak mümkündür. Bunu mümkün kılan ise ‘çağdaş diaspora’ kavramıdır. Bu doğrultuda diaspora turizmini geliştiren, değişen ve seyahat etmenin oldukça kolaylaştığı modern dünyada (Huang, Ramshaw ve Norman, 2016: 61), anavatanı dışında ilişkilerini yitirmeden (asimile olmadan) yaşamaya devam eden göçmen bireylerin, diasporik amaçlarla (köken arayışı, akraba-arkadaş ziyareti, miras amaçlı, anavatan özlemi, dini amaçlı vb.) gerçekleştirdiği anavatan seyahatlerini zaman zaman geleneksel turist davranışlarıyla da birleştirilerek deneyimlediği turistik hareketler olarak nitelendirmek mümkün olacaktır.

Bununla birlikte diaspora turistlerinin ziyaretleri anavatan ile sınırlı değildir. Kang ve Page (2000: 57-58), Yeni Zelanda’da yaşayan Güney Korelilerin iki çeşit seyahat tipi bulunduğunu ortaya çıkarmıştır. Yaptıkları araştırmada göçmen Korelilerin %61’i anavatanına seyahat etmeyi tercih ederken, geri kalan Güney Kore diasporası ise Koreliler arasında popüler olan destinasyonları tercih ettiğini ortaya koymuşlardır.

Coles ve arkadaşlarına göre diaspora ve göç, bireylerde olası beş seyahat tipine yol açabilmektedir. Birincisi, göçmenler anavatanına seyahat edebilirler. İkincisi, akrabalarını mevcut ikamet yerlerinde ziyaret edebilirler. Üçüncüsü, kendi anavatanları haricindeki herhangi bir yere gidebilirler. Dördüncüsü, Elis Adası örneğinde olduğu gibi göç sürecinde yer alan geçiş yerleri, göçmenlerin seyahat edebileceği yerlerdendir. Beşinci olarak, diaspora toplulukları ortak etnik kökenden gelen bireylerle karşılaşabilecekleri tatil yerleri geliştirebilmektedirler (Coles ve diğerleri, 2005: 467).

İlk kuşak diaspora toplulukları ev sahibi toplumların yaşamlarına, kültürlerine alışmakta zorluk çekebilirler ve bunun sonucunda anavatanına özlem olasıdır (Bhatia, 2002: 55). Çeşitli nedenlerle ortaya çıkabilen anavatanı ziyaret etme isteği, mevcut alan yazında klasik diaspora olarak atfedilen topluluklar için temelli bir dönüş ile giderilebileceği ifade edilirken, çağdaş diaspora bireyleri için anavatanına özlem, kalıcı bir dönüş ile değil, bir turizm hareketi ile giderilebilir. Aynı zamanda bu hareket, göçmenler ile anavatanları arasındaki bağı gösteren faaliyetlerden birisidir (Huang ve diğerleri, 2018: 53-54). Ancak bu deneyimler, diaspora bireylerinin anavatanına olan

bağlarını güçlendirebileceği gibi bazen de hayal kırıklıkları ve yabancılaşma hissi gibi olumsuz duygularla da sonuçlanabilmektedir (Weaver ve diğerleri, 2017: 303).

Doğum yeri ve eskiden yaşadığı yer olan anavatanıyla duygusal bağa sahip olması yüksek olan ve zaman içinde memleketlerine özlem duyabilen ilk kuşak göçmenlerin aksine ikinci ve sonraki kuşaklar için bu olasılık daha düşük olabilir (Maruyama ve Stronza, 2010: 27). İlk nesil göçmenler, yeni bir ülkeye taşınan yabancı uyruklu bireyleri ifade etmektedir (Rumbaut, 2002: 48). İkinci nesil göçmenler ise bir ya da iki yabancı doğumlu anne babası olan, ev sahibi ülke doğumlu bireylerdir. Üçüncü nesil göçmenlerin büyükbabası veya büyükannesi, yabancı ülke doğumlu olan bireylerdir (Tie ve diğerleri, 2015: 207). 18 yaşından önce genellikle ebeveynleriyle yeni bir ülkeye göç eden bireyler ise yaş aralığına göre 1.75, 1.50 ve 1.25 kuşağı olarak adlandırılmaktadır. 1.75 kuşağı 0-5 yaş aralığındaki bireyleri tanımlar ve bu bireyler anavatanıyla ilgili neredeyse hiçbir şey hatırlamazlar, anadilini öğrenemezler. 1.50 kuşağı, 6 ve 12 yaş tanımlarken, 1.25 kuşağı ise 13 ve 17 yaşında olan göçmen bireyleri tanımlamaktadır (Rambaut, 2004: 1167). 18 yaşından önce göç eden bu bireyler ikinci nesil bireyler gibi davranmaya eğilimlidirler (Huang, 2018: 53).

Ev sahibi ülkede doğup büyüyen ikinci nesil göçmenler, ebeveynlerinin anavatanını kendi yurdu olarak veya yabancı bir yer olarak görüp görmeyecekleri belirsiz bir sorudur (Huang ve diğerleri, 2016: 60). Iorio ve Corsale (2012), yaptığı çalışmada yeni nesil göçmenlerin anavatana seyahat etme konusunda, kendilerine hiçbir getirisi olmayacağını düşündükleri için ilgilenmediklerini ve hatta diğer turizm destinasyonlarından herhangi bir farkının dahi olmadığını düşündüklerini saptamıştır. Huang ve diğerleri (2013), Amerika'da yaşayan ikinci kuşak göçmenlerin hem Amerika hem de ata topraklarını anavatanı gibi benimsediklerini ve anavatana seyahat sıklığı arttıkça anavatana bağlılığın arttığını ortaya çıkarmıştır.

Diaspora, sürekli değişim eğilimi içerisinde olan bir fenomendir ve diaspora turistleri diğer turizm pazarı tüketicileri gibi homojen bir yapıya sahip bir grup değildir (Mortley, 2011: 172). Yapılan diaspora turizmi araştırmalarının birçoğunda vurgulandığı gibi, her ülkenin nitelikleri farklı olduğu için herhangi bir diaspora topluluğunun araştırma bulgularını, aynı topluluğun farklı ülkelerde yaşayan diasporik bireylerine dahi genellemek sağlıklı değildir. Bununla birlikte yapılan

araştırmalar, destinasyonların diaspora turizmi açısından pazar fırsatlarından yararlanma kapasitesinin tam olarak karşılanmadığını gstermektedir (Li ve diğerleri, 2019: 1).

3. SEYAHAT MOTİVASYONU

3.1. Motivasyon Kavramı ve Motivasyon Teorileri

Latince “*movere*” kelimesinden türeyen ve hareket manasına gelen motivasyon kavramı, bireyin içinden gelen itici kuvvetlerin etkisiyle amaca doğru yönelten davranışları anlatmak için kullanılmaktadır (Toker, 2006: 43). Alan yazında motivasyon ve seyahat motivasyonu kavramları ile ilgili çeşitli tanımlar bulmak mümkündür. Motivasyon kavramının tanımı, çalışılan alana göre değişim gösterebilmektedir.

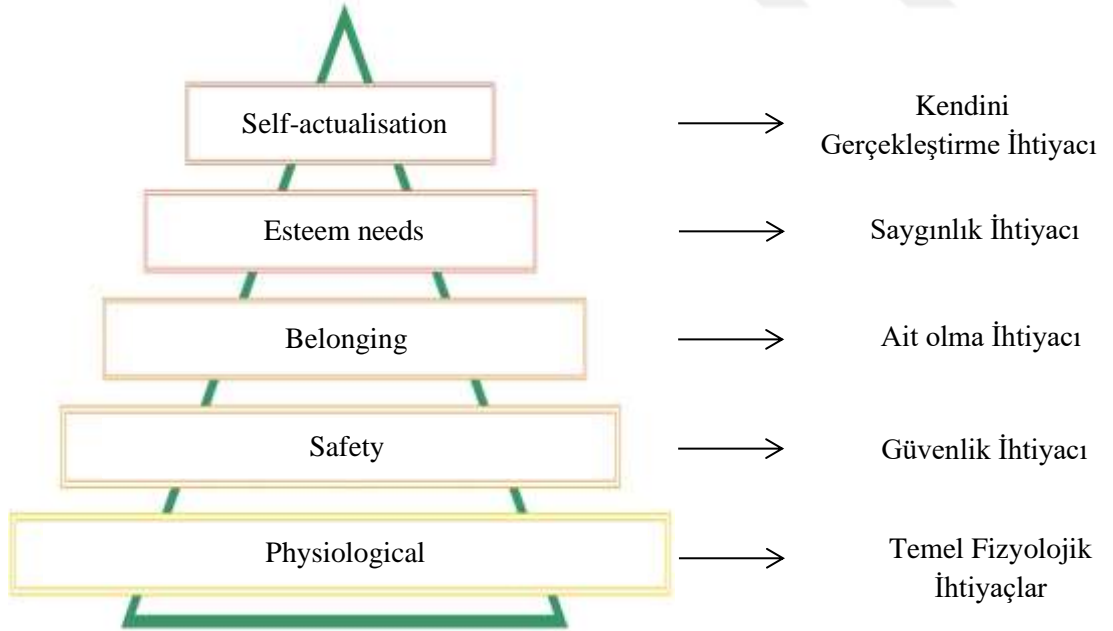
Motivasyonun amaca yönelik davranışsal bir süreç olduğunu dile getiren Şahin (2004: 525) bu kavramı, örgüt içerisinde yer alan bireyin davranışlarını verimli hale getiren iç ve dış etkenlerin toplamı şeklinde tanımlamıştır. Örgütsel davranışta motivasyonun önemine değinen Örucü ve Kanbur (2008: 86) motivasyonu, belirli bir amaca yönelik bireyleri harekete geçirmeye yarayan ve aynı zamanda davranışlarını teşvik eden, bireyin kendisi veya çevresinden kaynaklı çeşitli güdü topluluğu olarak tanımlamıştır. Türk Dil Kurumu (2018) ise, kavramı isteklendirme ve güdüleme şeklinde tanımlamaktadır. Eren (2013, 532) motivasyon kavramını, bireyleri harekete geçirebilen ve arzu ve ihtiyaçlarını yönlendirebilen bir kavram olduğunu belirtmektedir.

Motivasyon kavramı, laboratuvar ortamında incelenebilecek bir şey veya gözlemlenebilecek bir olay değildir. Bir bireyin davranışları motivasyonunu göstermektedir ve motivasyonu etkileyen faktörler de ancak bireylerin davranışlarının yorumlanması sonucu ortaya çıkabilir (Koçel, 2013: 620). Bu noktadan yola çıkan araştırmacıların birçoğu, motivasyon kavramını turistlerin seyahat kararlarını belirlemede ki en önemli noktalardan biri olduğunu ifade etmektedirler (Çetin, 2015: 6). Yıllar boyunca Maslow (1943), Iso-Ahola (1989) ve Crompton (1979) gibi araştırmacılar tarafından çeşitli teoriler geliştirilmiştir (Terblanche, 2012: 65). Motivasyon teorilerini “Kapsam Teorileri” ve “Süreç Teorileri” olmak üzere iki gruba ayırmak mümkündür. Kapsam teorileri için içsel faktörler baskınken diğer grup olan süreç teorilerinde ise dışsal faktörlere bakın roldedir (Gürüz ve Gürel, 2006: 243). Kapsam teorileri; Abraham Maslow- İhtiyaçlar Hiyerarşisi Teorisi, David Mc. Clelland’ın Başarı İhtiyacı Teorisi, Clayton Alderfer’in ERG Kuramı ve Frederick Herzberg’in Çift Faktör Teorisi şeklinde

sıralanabilir (Koç ve Topaloğlu, 2012: 204-205; Toker, 2006: 53). Kapsam teorileri, en dikkat çekici teorilerdendir ve birçok çalışmanın temelini oluşturmuştur (Göller, 2015: 32-33).

3.1.1. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Teorisi

1940-1950 yılları arasında Abraham H. Maslow tarafından geliştirilen bu teori, en çok bilinen teoriler arasında yer almaktadır (Pazarbaşı, 2014: 34). Maslow'un bu teorisi bireyi harekete geçmesine yol açan nedenin ne olduğuna odaklanmaktadır (Eroğlu, 2006: 359) ve bu teoriye göre, bireyin harekete geçmesi veya davranış sergilemesinin nedeni ihtiyaç ve isteklerini karşılamak ve tatmin olmaktır (Harman, 2012: 44). Maslow'un geliştirdiği bu teori iki temel varsayıma dayalıdır. Birinci sayıltı bireyin her davranışının, ihtiyaç duyduğu bazı gereksinimleri karşılamaya yönelik olmasıdır. Birey ihtiyaçlarını karşılamak adına belirli davranışlar sergiler ki bu da ihtiyaçların davranışı belirleyen önemli bir faktör olduğuna işaret eder. İkincisi ise söz konusu ihtiyaçların sıralaması ile ilgilidir. Belirli bir sırası olan bu ihtiyaçların alt kademede olanları karşılanmadan, üst kademede bulunan ihtiyaçlar bireyi harekete geçiremez (Koç ve Topaloğlu, 2012: 73).

Şekil 3.1. Abraham Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Modeli

Kaynak: Maslow, 1954: 35-47.

Bireyin hangi basamakta olduğuna bakılmaksızın bir insan bir meseleye saygınlık ihtiyacı ile motive edilemez. Bireyin öncelikle fizyolojik ihtiyacı karşılanmalı ki bir

üst kademedeki ihtiyaç ortaya kendiliğinden çıkmaktadır. Fizyolojik ihtiyaçlar yeme, içme, uyku, sağlık, barınma gibi temel ihtiyaçlardan oluşmaktadır (Pazarbaşı, 2014: 34). Güvenlik ihtiyacına örnek olarak tehlikelerden korunma, kural, kanun verilebilirken en temel ikinci ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır (Kula ve Çakar, 2015: 197). Sosyal ihtiyaçlar olarak adlandırılan üçüncü basamak aidiyet, sevgi, ilgi, topluluk içinde kabul görme, diğer insanlarla iyi ilişkiler kurma gibi gereksinimleri kapsamaktadır (Yıldız, 2010: 12). Modelin dördüncü basamağında saygınlık ihtiyacı bulunmaktadır. Bu basamakta bireyin unvan, başarı, saygı görme, prestij gibi ihtiyaçları belirir (Küçüközkan, 2015: 102). Kendini gerçekleştirmek isteyen bir birey ise lüks tatiller, kişisel başarı, kişisel tatmin gibi yüksek düzeyli ihtiyaçlar olarak sıralanabilir (Odabaşı ve Gülfidan, 2010: 109). Bu aşamadaki ihtiyaç, kendini sürekli yenileyen, sürekli gerçekleşebilen ve her seferde yeni bir hedef ortaya çıkaran son basamaktır (Koç ve Topaloğlu, 2012: 206).

3.1.2. Frederick Herzberg'in Çift Faktör Teorisi

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi teorisi gibi en fazla malum olunan motivasyon kuramları arasında yer alan Herzberg'in bu kuramı, çeşitli isimlerle de kullanılabilir (Kaya ve diğerleri, 2013: 4). Bir diğer kapsam teorisi olan bu teori, genelde çift faktör teorisi kullanımının yanı sıra motivasyon-hijyen ve iki etken olarak da isimlendirilmektedir (Toker, 2006: 68). Herzberg motive edici (içsel) faktörler adını verdiği ilk grup başarı, işin kendisi, takdir görme, tanınma, gelişme, ilerleme, sorumluluk gibi faktörleri içermektedir (Köroğlu, 2011: 24). İkinci gruba ise hijyen (dışsal) faktörleri adını veren Herzberg, bu grubu işletme politikaları ve yönetimi, statü, maaş ve ücret, gözetim ve denetim, iş güvenliği ve kişilerarası ilişki gibi faktörlerden oluşturmuştur (Koç ve Topaloğlu, 2012: 206).

3.1.3. Clayton Alderfer'in ERG Teorisi

Alderfer'in bu teorisi, Maslow'un teorisinin eksik yanlarını tamamlamak ve bu kurama destek olmak amacıyla ortaya attığı bir kuramdır (Toker, 2006: 63) ve Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramını üç kategoride toplamıştır (Köroğlu, 2011: 24). Alderfer'in ERG (*Existence Relatedness and Growth Approach*-var olma ihtiyaçları, ilişkisel ihtiyaçlar ve gelişme veya büyüme ihtiyaçları) teorisi bir ihtiyaç teorisidir ve Maslow'un teorisine alternatif olarak geliştirilmiştir. Maslow'un teorisine göre daha çok çalışma hayatında var olan ve ihtiyaçlarla ilgili olan bu

kuramın adı, ileri sürülen üç harfin baş harflerinin bir araya gelmesinden oluşmaktadır. Teoriye göre, bireyler temel fizyolojik ihtiyaçlarını gideremezse, daha üst düzeydeki istek ve ihtiyaçlar bu bireyler için anlam ifade etmeyecektir (Koç ve Topaloğlu, 2012: 208).

3.1.4. David Mc Clelland'ın Başarma İhtiyacı Teorisi

Mc Clelland'ın başarıma ihtiyacı teorisi başarı sağlama, güç elde etme ve bireysel ilişki kurma ihtiyacı olmak üzere üç temel ihtiyaçtan oluşmaktadır (Harman, 2012: 46). Her birey doğuştan itibaren bir motivsel bir yapı geliştirir ve motivasyon da bununla alakalıdır. Başarı ihtiyacı; zorlukları yenme, ilerleme gibi arzular olarak tanımlanabilir (Toker, 2006: 77). Bireylerin başarı ihtiyaçları sadece kendi amaçları gerçekleştiğinde giderilmektedir (Yılmaz, 2018: 20). Hayatları boyunca aktif ve verimli olma gibi ihtiyaçları bulunan bireylerin bu arzusuna güç ihtiyacı denilebilir. Diğer bir ifade ile güç ihtiyacı duyan bireyler, başka insanların üzerinde söz sahibi olmak isterler (Yamaguchi, 2003: 328). Mc Clelland modelinin bir diğer temel ihtiyacı ise bağlanma ihtiyacıdır. Bu ihtiyaç insanların çevresinde bulunan insanlarla iyi ilişkiler kurma arzusu şeklinde tanımlanabilir. Bu ihtiyacı hisseden bireyler zamanlarının büyük bir bölümünü başka bireylerle iletişim kurmaya harcamaktadırlar (Royle ve Hall, 2012: 27).

3.2. Seyahat Motivasyonu

Harman (2014: 110) motivasyon kavramına göre daha spesifik olan seyahat motivasyonu kavramını, bireyleri tatmin edici bir tatil ya da seyahat deneyimi yaşamaya yönelten nedenler olarak tanımlamaktadır. Turistlerin seyahat davranışlarını etkileyen çeşitli etkenler bulunsun da bunlardan en önemlisi motivasyon etkenidir (Özgen, 2000: 22). Seyahat eden bireylerin motivasyonlarını anlamanın, turistlerin davranışlarını öngörmek ve bu davranışları açıklamak adına kilit rol oynadığını belirten Crompton (1979: 409), bu motivasyonların turistleri, seyahat etmeye ve bu seyahatin hangi turistik destinasyona doğru olacağını tercih etmelerine yol açan güdüler toplamı olarak tanımlamaktadır. Terblanche'ye (2012: 63) göre ise seyahat motivasyonu kavramı, turistik bir destinasyona seyahat etme sebebidir ve turistlerin davranışlarında önemli rol oynamaktadır. Crompton ve McKay (1997: 426), seyahatler üzerindeki motivasyon kaynaklarını öğrenmenin önemini üç nedenle açıklamıştır:

- Bunlardan ilki, turistlere daha iyi hizmet sunmak adına motivasyonu anlamak önemlidir.
- İkinci olarak, motivasyon önce, tecrübeler ve memnuniyet ise sonra gelmektedir. Bu sayede tekrar ziyaret gerçekleşebilir.
- Sonuncusu ise turistlerin motivasyonlarının önceden bilinmesi, turistik destinasyona karar verme sürecini anlamada çok büyük önem taşımaktadır.

Goeldner ve Ritchie, seyahat motivasyonu araştırmalarında temel soru olarak ‘turistler neden seyahat eder?’ sorusunu kullananları eleştirerek bu sorunun basitliğine dikkat çekmektedir. Goeldner ve Ritchie (2009: 249) seyahat motivasyonu üzerine çalışan bir araştırmacının bu basit sorunun yerine daha spesifik olarak gördüğü ‘belirli turist grupları neden belirli tatil veya seyahat deneyimlerini yaşamayı seçmektedir?’ sorusunun sorulması gerektiğini belirtmektedir.

Bireylerin seyahat motivasyonları ile ilgili yapılan ilk araştırmanın Grinstein (1955) tarafından yapıldığı bilinmektedir (Rızaoğlu, 2004: 58). Grinstein’in yaptığı araştırmanın ardından seyahat motivasyonları ile ilgili birçok çalışma yapılmış ve bu konu çeşitli sınıflandırmalara tabi tutulmuştur. Örneğin Dann (1981: 187-194), seyahat motivasyonlarını, benlik yükseltme, fantezi amaçlı ve yalnızlığa tepki şeklinde üç gruba ayırmıştır. Swarbrooke ve Horner (2007: 53), bireylerin seyahat motivasyonlarını; kendini geliştirme, statü elde etmek, kültürel etmenler, fiziksel etkenler, duygusal ve kişisel etmenler olmak üzere altı başlıkta ele almaktadır.

Crompton (1979: 415-419), yedi tanesi sosyo-psikolojik iki tanesi kültürel olmak üzere dokuz adet motivasyon belirlemiştir. Kültürel motivasyonları “yenilik ve eğitim” olarak sıralarken, sosyo-psikolojik olanları ise “olağan çevreden kaçma, kendini keşfetme ve değerlendirme, sakinliğin tadını çıkarmak, itibar kazanmak, geçmiş özlemi, hısımlarla olan bağları güçlendirme ve toplumsal etkileşim” olarak sıralamıştır.

Turistlerin seyahat motivasyonlarını incelemenin zor olduğunun altını çizen Dann (1981: 189), bu zorluğa iki nedenin yol açtığını belirtmektedir. Bunlardan ilki; bireysel farklılıklar ile turistlerin yaşadıkları toplumlara göre değer yargıları arasındaki farklılıklardır. İkincisi ise, turistin kendi seyahat motivasyonu olarak söylediğinin haricinde zihninde yer alan ve farkında olmadığı ihtiyaçların bulunabileceği olasılığıdır.

Diaspora turizminin, aile ve akraba ziyareti turizmi (AAZ), köken turizmi ve hac turizmi gibi bazı turizm çeşitleriyle kesişmesi, motivasyon bağlamında farklı boyutlar ortaya çıkarabilir (Huang, 2018: 54). Diasporik toplulukların anavatana geri dönüş nedenleriyle ilgili çalışmalar yapan Li ve McKercher (2016), beş çeşit güdü (eğlence, arayış içinde olma, anavatanla bağlantıyı kaybetmeme isteği, köklerini arama ve zorunluluk) tespit etmiştir. Ancak diasporalar çok katmanlı topluluklardır ve her diaspora topluluğu amaç, çıkar veya motivasyon açısından farklılık gösterebilmektedir. Bu doğrultuda daha önce herhangi bir diaspora topluluğuna yönelik yapılan bir araştırmayı, başka bir diaspora topluluğuna genellemek tutarsız olacaktır. Kanada'da diaspora olmakla Fransa'da veya Almanya'da diaspora olmak arasında bariz fark vardır (Başer, 2013: 78-86). Bu çalışmanın amaçlarından bir tanesi, Almanya'da yaşayan ve anavatana seyahat eden ikinci kuşak Türk diasporasının seyahat motivasyonlarını belirlemeye odaklanmaktır.

3.2.1. Seyahat Motivasyonu Teorileri

Turistlerin seyahat etme davranışlarını etkileyen birçok faktör bulunur ancak turistlerin davranışlarını açıklamaya yardımcı olacak en kritik etmen motivasyondur (Özgen, 2000: 22). Turistlerin seyahat etmesi adına nelerin motive edebileceğini belirlemek için farklı motivasyon teorileri bulunmaktadır (Terblanche, 2012: 63). Bu teoriler genellikle motivasyon teorilerinin turizm sektörüne uyarlanmasıyla oluşturulur (Pazarbaşı, 2014: 33).

Seyahat motivasyonları ile ilgili olarak allosentrizm ve psikosentrizm modeli (Plog, 1974), seyahat kariyer basamakları modeli (Pearce, 1988), kaçış ve arayış (Dunn Ross ve Iso-Ahola, 1991) gibi çeşitli modeller geliştirilmiştir (Hsu ve diğerleri, 2010: 282).

3.2.1.1. Plog'un allosentrizm ve psikosentrizm teorisi

1960'lı yılların sonlarına doğru Amerika nüfusunun önemli bir kısmının havayollarını neden tercih etmediğini araştıran Plog, allosentrizm-psikosentrizm modelini geliştirmiştir (Göller, 2015: 38). Plog, söz konusu teoriyi havayolları ile ilgili yaptığı çalışmalara dayandırarak, herhangi bir destinasyona ait popülerliğin neden arttığını veya azaldığını, insanların psikolojisi üzerinden değerlendirmiş ve bu soruya yanıt aramıştır (Nisari ve Sakin-Yılmaz, 2018: 72).

Her bir bireyin farklı kişilik özellikleri bulunmaktadır ve Plog bu durumun çeşitli seyahat deneyimlerine, farklı destinasyon seçimlerine neden olacağını öngörmüştür. Bu noktadan yola çıkan Plog, bireylerin ihtiyaçları, ilgi alanları ve davranışlarını göz önünde bulundurarak allosentrik ve psikosentrik olmak üzere ikiye ayırmıştır (Pazarbaşı, 2014: 39). Havayolları endüstrisi adına geliştirdiği bu model ile birlikte uçak ile seyahat etmeyen bireylerin birçok ortak özelliği olduğunu ve büyük olasılıkla psikosentrik bir yapıya sahip olabileceğini keşfetmiştir (Çetin, 2015: 11). Plog (2001: 15), genel kaygıları olan bireyler (günlük yaşamlarında korku, kaygı içerisinde olan, dünyayı keşfedemeyen bireyler), güçsüzlük duygusu (yaşamlarında başlarına gelenlerin kendi kontrollerinin dışında olduğuna inanan ve olumsuz duygularla yaşar) ve ülkesine bağımlı (az seyahat eden ve ufkunu geliştirmek için çaba sarf etmeyenler) olarak üç grupta toplamıştır.

Psikosentrik (çekingen) grubun aksine havayolunu ulaşım aracı olarak kullanabilen allosentrik (girişken) bireyler, psikosentrik grubun tam tersi kişilik özelliklerine sahiptir. Bu iki grubun özelliklerini de listeleyen Plog (2001: 15-16), allosentrik grubu; cesaretli, risk seven, hızlı kararlar alabilen, günlük yaşamında özgüvenli, keyfi harcamalardan kaçınmayan, dünyayı keşfetmek isteyen, farklı aktiviteleri seven bireyler olarak tanımlarken, psikosentrik turistleri ise yeniliklere kapalı, keyfi harcama yapamayan, tanınmış mekanları tercih eden, rutin, karar verme yetisi zayıf, düşük özgüvenli olan bireyler olarak tanımlamıştır (Pektaş, 2017: 36-37).

Şekil 3.2. Plog'un Psikosentrik ve Allosentrik Kişilik Dağılımı

Kaynak: Plog, 2001: 16.

Plog, 2001 yılındaki araştırmasında isimler üzerinde güncellemeye gitmiş, psikosentriklerin ismini güvenlik arayanlar (*dependables*), allosentrikler ismini ise girişimciler (*venturer*) olarak alan yazına kazandırmıştır (Nisari ve Sakin-Yılmaz, 2017: 10).

2018: 72). Turistlerin motivasyonlarını belirlemede kullanılan bu modele göre ilk etapta, bir destinasyona giden turist sayısı azdır ancak zaman içerisinde turist sayısı artacaktır (Göller, 2018: 39). Plog'un bu teorisi, destinasyonların çektiği turist miktarlarının azalmasının sebeplerini anlamak için de kullanılmıştır (Nisari, 2018: 48).

3.2.1.2. Seyahat kariyer merdiveni (*travel career ladder*) teorisi

Pearce'ın Seyahat Kariyer Merdiveni Modeli Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramından uyarlanarak geliştirilmiştir (Pazarbaşı, 2014: 42). Maslow'un teorisinde olduğu gibi Pearce'in teorisinde de belirli bir hiyerarşi söz konusudur. Bireylerin seyahat deneyimleri arttığında, söz konusu hiyerarşideki bir üst kademede yer alan ihtiyacı giderme güdüsü ortaya çıkmaktadır (Harman, 2012: 51). Turistler, birden fazla ihtiyaç tarafından güdülenebilir veya bu ihtiyaçlar arasından bir tanesi diğerlerine göre baskın gelebilmektedir. Bu teoride, turistlerin motivasyonu beş farklı ihtiyaç düzeyinde ele alınmaktadır (Pektaş, 2017: 34). Bu motivasyon basamakları; rahatlama gereksinimi, güvende olma ihtiyacı, iletişim kurma gereksinimi, kendine güven ve kendini geliştirme gereksinimi, kendini gerçekleştirme ihtiyacı olarak sıralanabilir (Pearce ve Lee, 2005: 227). Bu ihtiyaçlar aşağıdaki gibi özetlenebilir (Murphy, 1996: 28):

Rahatlama ve Bedensel İhtiyaçlar (*Relaxation/Bodily Needs*): Bu basamakta yer alan bireyler, kendini yenileme ve çevresel baskılardan kaçmak amaçlı seyahat ederler ve sadece temel gereksinimlerin (ulaşım, yeme-içme ve konaklama gibi) karşılanması onlar için yeterlidir.

Güvenlik İhtiyacı (*Safety/Security Needs*): Bu aşamada bireyler sıkıcı bir tatil geçirmek istemezler ancak güvenlik aramaktan da geri kalmazlar. Güvenliği kaybetmeden farklı deneyimler yaşama eğilimindedirler.

İlişki Kurma İhtiyacı (*Relationship Needs*): Bu ihtiyaç basamağında bireyler, seyahatleri süresince farklı bireylerle yeni ilişkiler kurma ve arkadaş edinme gereksinimi duyarlar. Ortak yapılan her türlü etkinliğe katılım isteği mevcuttur.

Özgüven ve Gelişim İhtiyacı (*Self-Esteem and Development Needs*): Bu aşamadaki bireyler seyahat sonucunda bilgi, beceri, kabiliyetlerini geliştirmek ve yenilerini

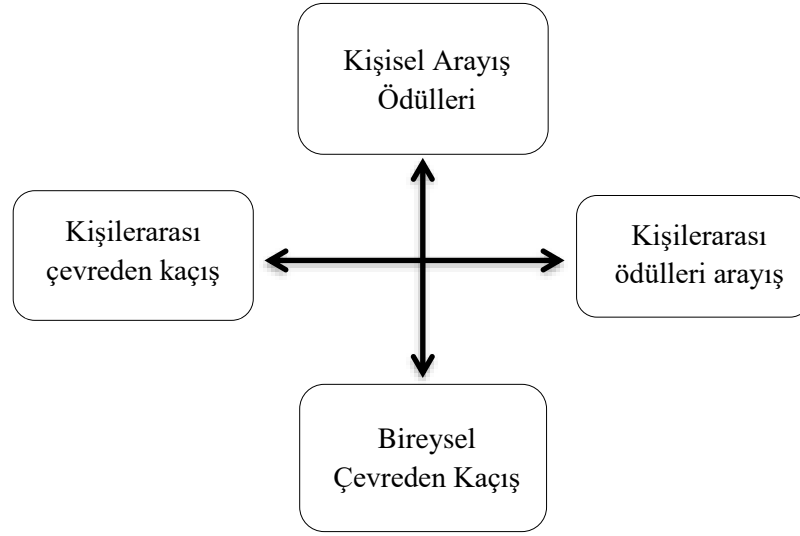
eklemek ister. Seyahat deneyimleri vasıtasıyla, diğer bireylere özgüvenli olduklarını ve kontrolün kendilerinde olduğunu göstermek isterler.

Kendini Gerçekleştirme İhtiyacı (Self-Actualization/*Fulfilment Needs*): Bu aşamada ise bireyler huzurlu, tinsel açıdan rahatlatıcı, mutlu etkiler bırakabilecek seyahatlere çıkmak istemektedirler.

Bireyler seyahat ettikçe deneyim kazanır ve kazanılan bu deneyimlerle birlikte ihtiyaçları da değişmektedir. Bu sıralamadaki temel fikirde bunun üzerine kuruludur. Yaşamı boyunca daha fazla deneyime sahip olan bireyler hiyerarşide, üst basamaklardaki ihtiyaçlarını giderme eğiliminde olmaktadır (Nisari, 2018: 41). Ancak bu hiyerarşinin, doğrusal bir durumu takip etmediği, basamaklar arası inip çıkmanın sık oluşu ve hatta bazen basamakların atlandığını savunan araştırmalar da mevcuttur. Bu doğrultuda bir destinasyona ilk defa seyahat edecek birey güvenilir olması adına paket tur satın alabilir ancak aynı zamanda bireysel olarak da aynı destinasyona seyahat edebilir (Çetin, 2015: 22). Godfrey (2011: 27-28) ise, insanların artan deneyim ve değişen motivasyonlarına bağlı olarak seyahat kariye basamakları teorisinin, bireylerin seyahat motivasyonlarını tamamen açıklayamayacağını ileri sürmüştür.

3.2.1.3. Kaçış ve arayış ikilemi

Iso-Ahola (1982), seyahat motivasyonunu sosyo-psikolojik açıdan araştırmış ve arayış kaçış boyutlarının oluşturduğunu ileri sürdüğü bir kuram öne sürmüştür. Kaçış motivasyonu bireylerin günlük sıradan çevresinden uzaklaşması olarak tanımlanırken, arayış motivasyonu ise bireylerin kendini ödüllendirmek adına daha önce seyahat edilmiş veya seyahat etmek istenen çevreye hareket ederek bu isteği gidermesi olarak tanımlanmaktadır (Pektaş, 2017: 35-36). Iso-Ahola (1982: 259), turistlerin seyahat motivasyonlarının oluşmasına sebep olan en önemli nedenin bireysel ihtiyaçları gidermek olduğunu ve bu ihtiyaçların motivasyon etkeni olmadan giderilemeyeceğini savunmaktadır. Bu doğrultuda günlük yaşantıyı geride bırakma ve seyahat esnasında psikolojik açıdan ödül elde etmenin, bireylerin turizm davranışı sergilemelerinde etkin önemli iki güç olarak rol oynadığını vurgulamaktadır. Mannel ve Iso-Ahola (1987: 323) bu boyutları daha detaylı hale getirmiş ve ortaya bu seyahat motivasyon teorisi çıkmıştır.

Şekil 3.3. Iso-Ahola Boş Zaman Motivasyonunun Arayış ve Kaçış Boyutları

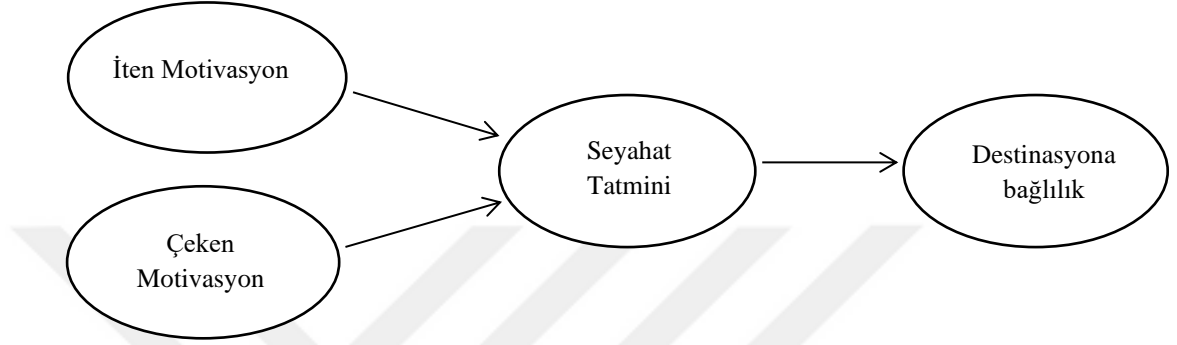
Kaynak: Mannel ve Iso-Ahola, 1987: 323.

Iso-Ahola'nın teorisine göre bir birey kişisel dünyasından (sahip oldukları sıkıntılar, sorunlar, zorluklar ve başarısızlıklar vb.) ve kişiler arası dünyasından (ailesi, iş arkadaşları, akrabaları, komşuları ve arkadaş çevresi) uzaklaşma ihtiyacı duyabilir. Bununla birlikte bir birey kişisel ödül (farklı kültürleri tanımak onlar hakkında bir şeyler öğrenmek, rahatlama ve dinlenme, yenilenme, prestij ve ego gibi) ve kişiler arası ödül (dost canlısı yöre halkıyla ya da bir seyahat grubu üyeleriyle etkileşim, eski arkadaşlarıyla yeni bir yerde ya da yeni arkadaşlarıyla eski bir yerde etkileşimde bulunma gibi) arayışına girebilmektedir (Terblanche, 2012: 69).

3.2.1.4. İtme ve çekme faktörleri

Turistlerin seyahat motivasyonlarını ve davranışlarını belirlemede kullanılan birçok motivasyon teorisi mevcuttur ve itme ve çekme faktörleri teorisi en çok kabul gören teoriler arasında yer almaktadır (Baloglu ve Uysal, 1996: 32). Bu teoriye göre insanlar iç kuvvetler tarafından sürece itilirken, dış kuvvetler tarafından ise çekilmektedir (Uysal ve Jurowski, 1994: 844). Başka bir deyişle itme motivasyonları turistlerin arzu ve istekleriyle ilgiliyken, çekme motivasyonları ise dışsal, bilişsel ve destinasyonun nitelikleri ile bağlantılıdır (Yoon ve Uysal, 2005: 46). İçsel nedenler olarak ortaya çıkan itici motivasyon faktörleri; turistlerin kendi ihtiyaç ve istekleri doğrultusunda bulunduğu ortamdan kaçması, sosyal ilişki kurma isteği, macera yaşama, sağlık ve dinlenme arzusu şeklinde sıralanabilmektedir (Klenosky, 2002: 385). Çekici motivasyon faktörleri ise kültürlere ait tüm kaynaklar, doğal cazibe

merkezleri, özel etkinlikler ve festivaller ve rekreasyon faaliyetleri olarak sıralanmaktadır (Kim ve Lee, 2002: 258). İtme faktörleri, bireylerin seyahat etme kararlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Ancak nihai kararın verilmesinde kilit rol oynayan çekici faktörlerdir (Pazarbaşı, 2014: 36). Turistik deneyimi etkileyen motivasyonun, zamanla destinasyon sadakatini de etkilediğini belirten Yoon ve Uysal (2005: 46) aşağıdaki modeli oluşturmuştur:

Şekil 3.4. Memnuniyet ve Destinasyon Sadakati Modeli

Kaynak: Yoon ve Uysal, 2005: 46.

Crompton (1979: 408), bireylerin seyahat motivasyonlarını kültürel (çekici) ve sosyo-psikolojik (itici) motivasyonlar olarak iki gruba ayırmıştır. Sosyo-psikolojik motivasyonlar, kendini keşfetme ve değerlendirme, gündelik yaşamdan kaçma, itibar kazanma, rahatlama, akrabalık ilişkileri geliştirme, sosyal ilişkilerini geliştirme ve sosyal etkileşimi kolaylaştırma şeklinde yedi madde halinde sıralanırken, kültürel motivasyonlar ise eğitim ve yeniliktir. Sosyo-psikolojik seyahat motivasyonları arasında yer alan “akrabalık ilişkileri geliştirme”, “kendini keşfetme ve değerlendirme” maddeleri göçmenlerin eve dönüş hareketleriyle yakından ilişkilidir.

Dann (1977: 188), turistleri karakteristik özelliklerine göre sınıflayarak, anomik (*anomie*) ve egosunu tatmin etmek isteyenler adında iki motivasyon faktörü ortaya atmıştır. Anomik turistleri ümitsiz bireyler olarak niteleyen Dann, bu bireylerin rutinden sıkılıp kendisini bulunduğu çevreden soyutlayan ve sonucunda seyahate çıkmak durumunda kalan bireyler olarak vurgulamaktadır. Ego tatmini peşinde olan bireyler ise anomik bireylerin tam tersine içten gelen seyahat etme isteği ile hareket ederler.

Yuan ve McDonald (1990: 43), beş iten, yedi çeken motivasyon faktörü olduğunu vurgulamıştır. İten faktörler; yenilik, kaçış, rahatlama ve hobi, sosyal ilişkileri

geliştirme çeken faktörleri ise; seyahat kolaylığı, kültür ve tarih, vahşi yaşam, kozmopolit çevre, avcılık, bütçe ve tesisler şeklinde sıralanmıştır.

Araştırmacılar söz konusu kuramı, bireyleri seyahate iten sebepleri incelemede kullandığı gibi, itme çekme faktörlerinin arasında bulunan ilişkileri de incelemiştir. Bazı araştırmacılar çekme faktörlerinin destinasyonlara ait özellik olduğunu ve motivasyon unsuru olmadığını ileri sürmüştür (Nisari, 2018: 45).

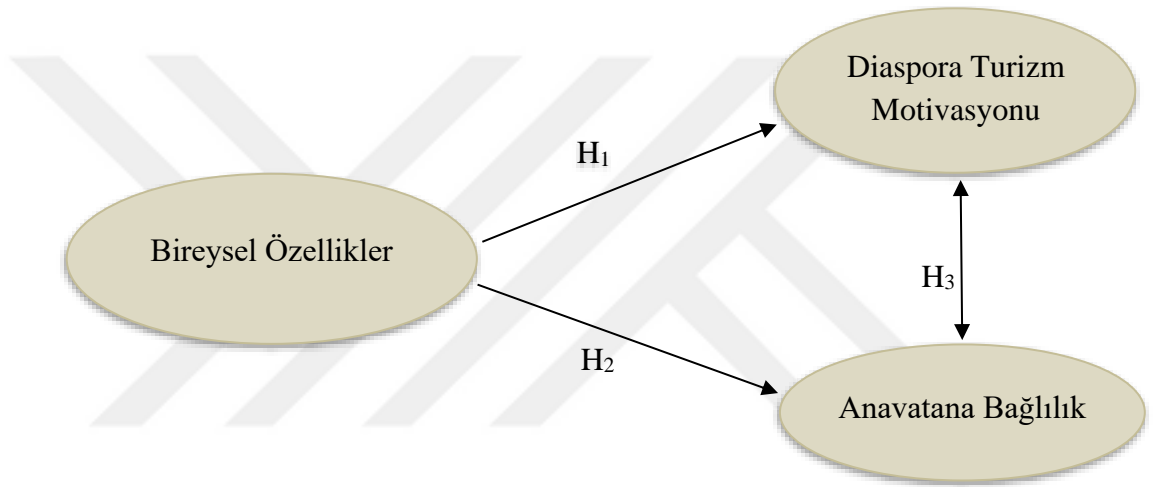

4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu kısımda araştırmaya ait model ve hipotezler, araştırmanın evren ve örnekleme, veri toplama aracı, verilerin toplanma süreci ve verilerin analizin yöntemlerine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

4.1. Araştırmanın Model ve Hipotezleri

Araştırmada değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek ve muhtemel sonuçları tahmin etmek için kullanılan “ilişkisel araştırma modeli” kullanılmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın modeli ve hipotezleri oluşturulmuştur.

Şekil 4.1. Araştırmanın Modeli

Şekil 1’den anlaşılacağı üzere; araştırmanın bağımsız değişkeni katılımcıların bireysel özellikleri, bağımlı değişkenleri ise diaspora turizm motivasyonu ve anavatana bağlılık seviyeleri olarak belirlenmiştir. Ayrıca diaspora turizm motivasyonu ile anavatana bağlılık arasındaki ilişki de test edilmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın amacına uygun şekilde geliştirilen hipotezler ve değişkenlerin boyutlarından hareketle oluşturulan alt hipotezler aşağıda verilmiştir;

H₁: İkinci kuşak göçmen Türklerin diaspora turizmine katılım motivasyonları bireysel özelliklerine göre anlamlı bir farklılık gösterir.

H_{1a}: İkinci kuşak göçmen Türklerin Türk kültür motivasyonları bireysel özelliklerine göre anlamlı bir farklılık gösterir.

H_{1b}: İkinci kuşak göçmen Türklerin aile miras motivasyonları bireysel özelliklerine göre anlamlı bir farklılık gösterir.

H₂: İkinci kuşak göçmen Türklerin anavatana bağlılıkları bireysel özelliklerine göre anlamlı bir farklılık gösterir.

H_{2a}: İkinci kuşak göçmen Türklerin mekânsal bağlılıkları bireysel özelliklerine göre anlamlı bir farklılık gösterir.

H_{2b}: İkinci kuşak göçmen Türklerin mekânsal kimlikleri bireysel özelliklerine göre anlamlı bir farklılık gösterir.

H_{2c}: İkinci kuşak göçmen Türklerin duygusal bağlılıkları bireysel özelliklerine göre anlamlı bir farklılık gösterir.

H_{2d}: İkinci kuşak göçmen Türklerin sosyal bağlılıkları bireysel özelliklerine göre anlamlı bir farklılık gösterir.

H₃: İkinci kuşak göçmen Türklerin seyahat motivasyonları ile anavatana bağlılıkları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

4.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Türk diasporasının anavatana yönelik turistik faaliyetlerinin değerlendirilmesi açısından en uygun hedef ülke olarak Almanya görülmüştür. Bu ülkenin hedef olarak alınmasındaki en önemli sebep, yurtdışında yaşayan Türklerin önemli bir kısmının bu ülkede yaşıyor olmasıdır. Yurt dışında yaşayan Türkler ile ilgili Türkiye’de faaliyet gösteren resmi kurum ve kuruluşlardan net ve güncel istatistiksel veri elde etmek pek mümkün olmasa da yabancı kaynaklardan istatistiki bilgi elde etmek mümkündür.

Almanya İstatistik Kurumu verilerine göre, Almanya’da yaklaşık bir buçuk milyon Türk yaşamaktadır (Almanya Federal İstatistik Kurumu Web Sitesi, 2019). Araştırmanın evreni olarak ise yaklaşık 57.000 nüfus ile (Express Gazetesi Web Sitesi, 2019) Türklerin en yoğun olarak yaşadığı şehirlerden biri olan Köln seçilmiştir. Araştırma evreninin büyüklüğü göz önünde bulundurulduğunda ‘381’ örneklem sayısına ulaşmak araştırma için yeterli olmaktadır (Krejcie ve Morgan, 1970: 608).

Olasılıklı olmayan örneklem yöntemlerinden biri olan “kartopu ve amaçlı (kasıtlı) örnekleme yöntemi” araştırma için en uygun örneklem seçim yöntemi olarak görülmüştür. Bu örnekleme aracı, evreni oluşturan her bir bireye ulaşmada yaşanan

zorlukları aşmak amacıyla kullanılmaktadır (Ural ve Kılıç, 2018: 40). Bu örnekleme yöntemini kullanırken ilk amaç evrene ulaşmaktır ve bu amaç doğrultusunda evren içerisinden bir bireyle iletişime geçilir ve bu bireyin yardımıyla ikinci bireye, o bireyin de yardımıyla üçüncü bireye ulaşılır. Sonucunda bir tepeden aşağıya doğru yuvarlanan kartopunun ilerledikçe büyümesine benzer şekilde genişleyen bir örneklem büyüklüğü elde edilir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004: 45).

4.3 Veri Toplama Aracı

Araştırmada verilerin toplanması amacıyla nicel araştırma yöntemlerinden anket tekniği kullanılmıştır. Anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümünde, katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik soruların yanı sıra katılımcıların Türkiye'ye kiminle birlikte ve ne vasıtasıyla geldiği, nerede konakladığı, Türkiye'deki konaklama süreleri, daha önce kaç kez ziyaret ettikleri, aileden ilk kimin göç ettiği ve tekrar gelip gelmeyeceklerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır.

İkinci bölümde Almanya'dan Türkiye'ye ziyarete gelen Türklerin anavatana olan bağlılıklarını ölçmek amacıyla, 4 boyut (kimlik, mekânsal bağlılık, duygusal bağlılık ve sosyal bağlılık) ve 19 maddeden oluşan ölçek kullanılacaktır. Anketin üçüncü bölümünde ise Almanya'dan Türkiye'ye gelen Türk turistlerin diaspora turizmine yönelik seyahat motivasyonlarına etki eden 2 boyut (Türk kültürü ve aile mirası) ve 12 maddenin yer aldığı ölçek kullanılmıştır. Huang, Hung ve Chen (2018) tarafından geliştirilen bu iki ölçek Türkçeye uyarlanarak 5'li likert türünde derecelendirilmiştir (1-Kesinlikle katılmıyorum, 2- Katılmıyorum, 3- Ne katılıyorum ne katılmıyorum, 4- Katılıyorum, 5- Kesinlikle katılıyorum). Diaspora topluluklarına yönelik yapılan alan araştırmalarının bazılarında ikinci ve sonraki kuşak göçmenlerin dil problemi yaşamasından dolayı uygulama soruları iki dilde hazırlanmıştır. Ancak ikinci ve sonraki kuşak göçmen Türkleri hedef alan bu çalışmada böyle bir talep gelmemiş ve anketlerin tamamı Türkçe doldurulmuştur. Bu nedenle anketin Almanca uyarlamasının ekler bölümüne konulmasına gerek duyulmamıştır.

Anketlerin toplanması, araştırmacının ilgili ülkede bağlantıya geçtiği kartopu örneklemindeki kişilere telefon ve e-posta aracılığıyla ulaşılarak sağlanmıştır. Anket formu Nisan 2019-Ekim 2019 tarihleri arasında katılımcılara uygulanmıştır. Elde edilen 442 anketin 26 tanesi, eksik veya hatalı doldurulması, dolduran kişilerin

örneklem için hedeflenen şehir dışında yaşıyor olması, kuşak farkı gibi sebeplerle araştırmadan çıkarılmış, geriye kalan 416 anket değerlendirilmeye alınmıştır. Araştırmada kullanılan anketin amacı sadece istatistiksel karşılaştırmalar ve analizler yapmak değil, aynı zamanda Almanya’da yaşayan ikinci kuşak göçmen Türklerin güncel seyahat alışkanlıklarının belirlenmesidir.

4.4. Araştırma Verilerinin Analizi

Araştırmanın anketlerinden elde edilen yanıtlar SPSS 24.0 (*Statistical Packages for The Social Sciences*) programı kullanılarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Daha sonra ise araştırmaya katılan ikinci kuşak göçmen Türklerin bireysel özellikleri ve seyahat tercih özellikleriyle ilgili ifadelerle verilen yanıtlar doğrultusunda yüzde ve frekans dağılımı, standart sapma ve aritmetik ortalama değerleri hesaplanmış ve tablo haline getirilerek yorumlanmıştır.

Araştırmaya katılan bireylerin anavatana bağlılıkları ve seyahat motivasyonları ile bireysel özelliklerine göre karşılaştırılmasında kullanılacak veriler normal dağılım gösterdiği için parametrik testlerden olan ve iki grubu karşılaştırmada kullanılan ‘t testi’ ile ikiden fazla grubu karşılaştırmada kullanılan ‘Anova testi’ kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan iki ölçeğin toplamda altı alt boyutu bulunmaktadır ve bu boyutlar arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analizi kat sayısı ile test edilmiştir. Araştırmada kullanılan t testi ve Anova testi için anlamlılık $p < 0,05$, Pearson korelasyon analizinde ise $p < 0,01$ olarak kabul edilmiştir.

Araştırmada kullanılan ölçekler arasında faktör ve güvenirlik analizleri de yer almaktadır. Faktör analizi, çok sayıdaki araştırma değişkenlerini azaltarak tanımlanabilir hale getirmeyi amaçlayan bir istatistiktir (Büyüköztürk, 2002: 470). Başka bir deyişle katılımcılardan alınan yanıtlar doğrultusunda ortaya çıkan değişkenlerin, aralarındaki korelasyon hesaplanır ve aynı boyutu ölçen değişkenlerin gruplandırılması sonucunda faktör elde edilir (Ural ve Kılıç, 2018: 263). Faktör analizi ile verilerin birbirine uygunluğunu test etmek amacıyla, faktör analizi uygulamadan önce araştırmada kullanılan ölçeklere *Kaiser-Meyer-Olkin* (KMO) örneklem yeterlilik testi ve Bartlett küresellik testi (*Bartlett’s Test*) uygulanmıştır.

Ölçek	Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)	Bartlett Küresellik Testi (sig.)
Seyahat Motivasyonu	0.862	0.000*
Anavatana Bağlılık	0.963	0.000*

*<0.01

Çizelge 4.1. Araştırmada Kullanılan Anavatana Seyahat Motivasyonu ve Anavatana Bağlılık Ölçeklerinin KMO ve Bartlett Testi Sonuçları

Yapılan analizler sonucunda “anavatana bağlılık” ölçeği 0.90’dan, seyahat motivasyonu ölçeği ise 0.80’den yüksek çıkmıştır. Elde edilen KMO verileri doğrultusunda anavatana bağlılık ölçeğinin faktör analizi yapabilmek için mükemmel, seyahat motivasyonunun ise çok iyi seviyede olduğu görülmektedir (Aksu ve diğerleri, 2017: 9). Bu, araştırmanın örneklem büyüklüğünün faktör analizi yapmaya uygun olduğu anlamına gelmektedir. Bartlett testi sonucu ise “p=0.001” seviyesinde anlamlıdır (Katrancı ve Temel, 2018: 1548).

“Anavatana bağlılık” ölçeğinin faktör analizi için orijinal halindeki 19 ifade eklenerek faktör yükleri belirlenmiştir. Sonuca göre, dört faktörlü yapı ortaya çıkmıştır. Maddelerin döndürülmüş bileşenler matrisi tablosuna göre binişiklik ve faktör yük değerleri kontrol edilmiştir. Elde edilen veriler sonucunda “Türkiye’ye olan bağımlı olduğum kadar zayıftır” ifadesinin ve “Çevremdeki insanlarla Türkiye hakkında pek fazla konuşmuyorum” ifadelerinin faktör yükleri düşük ve eksi yönde olduğu görülmüştür. Faktör analizinde düşük varyansa sahip değişkenlerin çıkarılması ve analizin tekrar yapılması önerilmektedir.

Bu doğrultuda iki ifade analizden çıkartılarak kalan ifadelerle anavatana bağlılık ölçeğinin faktör analizi tekrar yapılmıştır. Anavatana bağlılık ölçeğine ilişkin faktörlerin açıklama oranları ile faktör yüklerine Çizelge 4.2’de yer verilmiştir.

İfade	Faktör 1 (Duygusal Bağlılık)	Faktör 2 (Mekansal Kimlik)	Faktör 3 (Mekansal Bağlılık)	Faktör 4 (Sosyal Bağlılık)
1. Benim için başka hiçbir ülke, Türkiye ile kıyaslanamaz.	0,420	0,301	0,546	0,218
2. Herhangi bir diğer ülkeyi ziyaret etmekten ziyade Türkiye'yi ziyaret etmeyi daha çok seviyorum.	0,462	0,291	0,590	0,180
3. Türkiye'de yaptığım şeyleri başka hiçbir ülkede gerçekleştiremem.	0,086	0,417	0,733	0,175
4. Benim için Türkiye'ye seyahat etmek, başka bir ülkeye seyahat etmekten daha önemlidir.	0,348	0,159	0,772	0,196
5. Elimde olsaydı, Türkiye'de daha fazla zaman geçirmek isterdim.	0,353	0,512	0,248	0,336
6. Türkiye'nin benim bir parçam olduğunu hissediyorum.	0,428	0,282	0,394	0,458
7. Kendimi Türk olarak tanımlıyorum.	0,653	0,325	0,235	0,270
8. Türkiye'yi ziyaret etmek, kim olduğumla ilgili çok şey söylüyor.	0,401	0,744	0,198	0,150
9. Türkiye'de gerçekten kendim olabileceğimi hissediyorum.	0,216	0,795	0,299	0,221
10. Türkiye benim olduğum kişi tipini yansıtmaktadır.	0,236	0,806	0,275	0,239
11. Türkiye benim için çok şey ifade etmektedir.	0,783	0,247	0,192	0,171
12. Türkiye'ye çok bağlıyım.	0,696	0,368	0,237	0,276
13. Türkiye'ye karşı çok güçlü duygular hissediyorum.	0,745	0,240	0,266	0,300
15. Türkiye benim için özeldir.	0,636	0,136	0,348	0,375
16. Türkiye ile ilgili çok fazla anım var.	0,324	0,203	0,171	0,670
17. Türkiye'de yaşayan insanlara yönelik bir bağım var.	0,175	0,185	0,162	0,826
18. Gelecek yıllarda çocuklarımı da (varsa veya olması durumunda) Türkiye'yi ziyarete getireceğim.	0,449	0,287	0,192	0,545
Varyansı Açıklama Oranı (%)	23,002	18,153	15,485	14,325
Toplam (%)	70,964			

Çizelge 4.2. Anavatana Bağlılık Ölçeğindeki İfadelere İlişkin Faktör Yükleri ve Varyansı Açıklama Oranları

Yapılan faktör analizi sonucunda, ilk dört ifade “mekânsal bağlılık”, 5-8-9 ve 10. ifadeler “mekânsal kimlik”, 6-16-17 ve 18. ifadeler “sosyal bağlılık”, 7-11-12-13-15. ifadeler ise “duygusal bağlılık” olmak üzere dört faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Varyans açıklama oranı ise %70'tir.

Göçmenlere yönelik seyahat motivasyonu ölçeğinin faktör analizi Çizelge 4.3'te yer almaktadır. Yapılan analiz sonucunda iki faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır.

İfade	Faktör 1 (Türk Kültürü)	Faktör 2 (Aile Mirası)
1. Türkiye'deki turistik çekim yerlerini ziyaret etmek.	0,715	-0,175
2. Türkiye hakkında daha fazla bilgi edinmek.	0,759	0,102
3. Türk mutfağının tadını çıkarmak.	0,662	-0,068
4. Türk kültürü bilgimi geliştirmek.	0,762	0,193
5. Türkiye tarihi hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak.	0,747	0,305
6. Biraz eğlenmek.	0,614	-0,150
7. Türkiye ile bağlantılarımı sürdürmek	0,738	0,103
8. Türklük hislerimi artırmak.	0,703	0,282
9. Arkadaş ve akrabalarımı ziyaret etmek.	0,103	0,808
10. Aile geçmişini hatırlamak.	0,223	0,776
11. Köklerimi keşfetmeye yönelik araştırmalar yapmak.	-0,069	0,557
12. Aile yükümlülüklerini yerine getirmek (dini ve/veya resmi bayramlar, düğün, cenaze, aile birleşmesi).	-0,007	0,810
Varyansı Açıklama Oranı (%)	34.563	20.915
Toplam (%)	55.478	

Çizelge 4.3. Seyahat Motivasyonu Ölçeğindeki İfadelere İlişkin Faktör Yükleri ve Varyansı Açıklama Oranları

Faktör yüklerinden görüleceği üzere ilk sekiz ifade “Türk kültürü”, geriye kalan ifadeler ise “aile mirası” olarak ikiye ayrılmıştır. Bu iki faktörün varyans açıklama oranı ise %55 olarak çıkmıştır.

Ölçülecek ifadelerin tutarlılık gösterip göstermediği güvenilirlik testi ile belirlenir ve bu ifadeler birbiriyle olan ilişkisi ölçülerek ortaya çıkar (Arıkan, 2012: 92). Bu doğrultuda araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenilirliği *Cronbach Alpha* güvenilirlik katsayısı ile incelenmiştir. İç tutarlık güvenilirliğini belirlemeye yönelik kullanılan bu istatistik yaygın olarak kullanılmaktadır. Bununla birlikte yeterlilik değeri en az 0,70 olması beklenir (Katrancı ve Temel, 2018: 1548).

Ölçek	Madde Sayısı	Güvenilirlik Katsayısı (α)
Anavatana Bağlılık Ölçeği	17	0.94
<i>Mekansal Bağlılık</i>	4	0.83
<i>Mekansal Kimlik</i>	4	0.87
<i>Duygusal Bağlılık</i>	5	0.90
<i>Sosyal Bağlılık</i>	4	0.80
Seyahat Motivasyonu Ölçeği	12	0.81
<i>Türk Kültürü</i>	8	0.86
<i>Aile Mirası</i>	4	0.74

Çizelge 4.4. Araştırmada Kullanılan Ölçeklere İlişkin Güvenilirlik Katsayıları

İkinci kuşak göçmen Türklere uygulanan anavatana bağlılık ölçeğinin genel güvenilirlik katsayısı 0,94, anavatana yönelik seyahat motivasyonu ölçeğinin genel güvenilirlik katsayısı ise 0,81 ile oldukça güvenilir bir ölçektir (Ural, ve Kılıç, 2018: 272).

5. BULGULAR

Bu bölümde araştırmaya katılan ikinci kuşak göçmen Türklerin demografik ve seyahat tercih özelliklerine, kullanılan ölçeklere ilişkin yüzde ve frekans dağılımlarına, hipotezlerin test edilmesine yönelik t testi, Anova testi, Tukey testi ve Korelasyon analizi bulgularına yer verilmiştir.

5.1. Araştırmaya Katılan İkinci Kuşak Göçmen Türklerin Kişisel Özelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan ikinci kuşak göçmen Türklerin cinsiyet, yaş, meslek, medeni ve eğitim durumları, aylık gelir ve doğum yerlerine ilişkin demografik bilgiler Çizelge 5.1’de verilmiştir.

Bireysel Özellikler	f	%
Cinsiyet		
<i>Erkek</i>	243	58,4
<i>Kadın</i>	173	41,6
Toplam	416	100
Yaş Grubu		
<i>17-20</i>	37	8,9
<i>21-25</i>	148	35,6
<i>26-32</i>	152	36,5
<i>33-39</i>	61	14,7
<i>40-46</i>	11	2,6
<i>47-53</i>	5	1,2
<i>54 ve üzeri</i>	2	0,5
Toplam	416	100
Eğitim Düzeyi		
<i>İlköğretim</i>	10	2,4
<i>Lise</i>	135	32,5
<i>Ön lisans</i>	115	27,6
<i>Lisans</i>	139	33,4
<i>Lisansüstü</i>	17	4,1
Toplam	416	100
Medeni Hâl		
<i>Bekâr</i>	234	56,3
<i>Evli</i>	182	43,7
Toplam	416	100
Çocuk Sayısı		
<i>Yok</i>	261	62,7
<i>1</i>	75	18
<i>2</i>	60	14,4
<i>3 ve üzeri</i>	20	4,8
Toplam	416	100
Doğum Yeri		
<i>Köln</i>	267	64,2
<i>Diğer</i>	149	35,8
Toplam	416	100
Aylık Gelir		
<i>1000 Euro ve altı</i>	68	16,3
<i>1001-2000 arası</i>	173	41,6
<i>2001-3000</i>	122	29,3
<i>3001-4000</i>	31	7,5
<i>4001 ve üzeri</i>	22	5,3
Toplam	416	100

Çizelge 5.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımları

Araştırmaya katılan ikinci kuşak göçmen bireylerin, %58,4'ünü (243) erkekler oluştururken geriye kalan %41,6'lık (173) kısım kadınlardan oluşmaktadır. İkinci kuşak Türk göçmenlerin yaşları incelendiğinde %36,5'lik (152) oranla en kalabalık grup 26-32 yaş grubu olduğu görülmektedir. Bu oranı %35,6'lık (148) oranla 21-25 yaş grubu katılımcıları takip etmektedir. Katılımcıların % 33,4'lük (139) kısmı lisans

mezunu iken, %32,5'lük (135) kısım ise lise mezunudur. Anketi yanıtlayan Türk göçmenlerin medeni durumu göz önünde bulundurulduğunda, %56,3'lük kısmın bekâr, %43,7'lik kısmın ise evli olduğu görülmektedir. Ankete katılım gösteren Türklerin %62,7'lik oranla büyük çoğunluğu çocuk sahibi değildir. Katılımcıların tamamı Köln'de yaşayan ikinci kuşak göçmen Türklerden oluşmaktadır. Söz konusu bireylerin %64,2'si Köln doğumlu iken kalan kısım ise Almanya'daki çeşitli illerde veya Türkiye'de doğmuştur. Katılımcıların %41,6'sı (173) 1001-2000 Euro arası gelire sahipken bu oranı; %29,3'lük oranla 2001-3000 Euro arası gelire sahip bireyler takip etmektedir.

5.2. Araştırmaya Katılan Göçmen Bireylerin Anavatana Seyahat Etme Özelliklerine İlişkin Bulgular

Katılımcıların Ziyaret Özellikler	f	%
Ziyaret Sayısı		
<i>Sadece 1 kez</i>	9	2,2
<i>2-3 kez</i>	49	11,8
<i>4-6</i>	124	29,8
<i>7-10</i>	112	26,9
<i>11 ve üzeri</i>	122	29,3
Toplam	416	100
Seyahate Eşlik Eden		
<i>Aile</i>	318	76,4
<i>Arkadaş</i>	35	8,4
<i>Yalnız</i>	63	15,1
Toplam	416	100
Konaklama Süresi		
<i>1 haftadan az</i>	55	13,2
<i>1 hafta</i>	149	35,8
<i>1 haftadan çok</i>	212	51
Toplam	416	100
Konaklama Yeri		
<i>Akraba yanında</i>	223	53,6
<i>Otel</i>	108	25,9
<i>Kendi evimizde</i>	73	17,5
<i>Kiralık ev/yazlık</i>	11	2,6
<i>Arkadaş yanında</i>	1	0,2
Toplam	416	100
Ulaşım Türü		
<i>Karayolu</i>	107	25,7
<i>Havayolu</i>	309	74,3
Toplam	416	100
Tekrar Ziyaret Etme Niyeti		
<i>Evet</i>	388	93,3
<i>Hayır</i>	28	6,7
Toplam	416	100

Çizelge 5.2. Katılımcıların Anavatana Seyahatlerine İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımları

Araştırmaya katılan ikinci kuşak gçmen Türklerin ziyaret sayısı, seyahate kiminle çıktığı, konaklama süresi ve yeri, tercih edilen ulaşım türü ve tekrar ziyaret etme niyetlerine ilişkin bilgiler izelge 5.2’de verilmiştir. Katılımcıların %29,8’i daha önce anavatanına 4-6 kez, %29,3’ 11 ve üzeri, %26,9’u ise 7-10 kez seyahat etmiştir. Katılımcılar anavatan ziyaretlerine en çok ailesiyle (%76,4) ıkmaktadır. Bununla birlikte araştırmaya katılan ikinci kuşak gçmen Türklerin %51’i, Türkiye’ye seyahat ettiklerinde anavatanlarında bir haftanın üzerinde konaklamaktadır. Katılımcıların konaklama tercihleri ise %53,6 oranla ‘akraba yanı’ olarak dikkat çekmektedir. Katılımcıların %74,3’ anavatana havayolu ile seyahat etmektedir. Araştırmaya katılan ikinci kuşak gçmen Türklerin %93,3’lk önemli bir kısmı anavatanına tekrar seyahat etmek istediklerini belirtmiştir.

5.3. Araştırmaya Katılan Gçmen Bireylerin Anavatana Bağlılıklarına İlişkin Bulgular

Çizelge 5.3’te ankete katılan ikinci kuşak gçmen bireylerin anavatana bağlılıklarına yönelik yüzde, frekans, ortalama ve standart sapma değerlerine ait bulgular yer almaktadır.

	İfade	f	1	2	3	4	5	Toplam	\bar{X}	s.s.
Mekansal Bağlılık	1. Benim için başka hiçbir ülke, Türkiye ile kıyaslanamaz.	f 3 % 0,7	41 9,9	36 8,7	215 51,7	121 29,1	416 100	3,98	0,91	
	2. Herhangi bir diğer ülkeyi ziyaret etmekten ziyade Türkiye'yi ziyaret etmeyi daha çok seviyorum.	f 3 % 0,7	37 8,9	46 11,1	227 54,6	103 24,8	416 100	3,93	0,88	
	3. Türkiye'de yaptığım şeyleri başka hiçbir ülkede gerçekleştiremem.	f 9 % 2,2	45 10,8	55 13,2	215 51,7	92 22,1	416 100	3,80	0,97	
	4. Benim için Türkiye'ye seyahat etmek, başka bir ülkeye seyahat etmekten daha önemlidir.	f 3 % 0,7	27 6,5	36 8,7	224 53,8	126 30,3	416 100	4,06	0,84	
Mekansal Kimlik	5. Elimde olsaydı, Türkiye'de daha fazla zaman geçirmek isterdim.	f 13 % 3,1	48 11,5	56 13,5	219 52,6	80 19,2	416 100	3,73	1,00	
	8. Türkiye'yi ziyaret etmek, kim olduğumla ilgili çok şey söylüyor.	f 10 % 2,4	54 13,0	44 10,6	237 57,0	71 17,1	416 100	3,73	0,97	
	9. Türkiye'de gerçekten kendim olabileceğimi hissediyorum.	f 16 % 3,8	63 15,1	50 12,0	223 53,6	64 15,4	416 100	3,61	1,03	
	10. Türkiye benim olduğum kişi tipini yansıtmaktadır.	f 28 % 6,7	66 15,9	65 15,6	207 49,8	50 12,0	416 100	3,44	1,10	
Duygusal Bağlılık	7. Kendimi Türk olarak tanımlıyorum.	f 6 % 1,4	27 6,5	31 7,5	120 28,8	232 55,8	416 100	4,31	0,96	
	11. Türkiye benim için çok şey ifade etmektedir.	f 1 % 0,2	25 6,0	28 6,7	241 57,9	121 29,1	416 100	4,09	0,78	
	12. Türkiye'ye çok bağlıyım.	f 4 % 1,0	33 7,9	40 9,6	222 53,4	117 28,1	416 100	3,99	0,88	
	13. Türkiye'ye karşı çok güçlü duygular hissediyorum.	f 2 % 0,5	25 6,0	40 9,6	229 55,0	120 28,8	416 100	4,05	0,81	
Sosyal Bağlılık	15. Türkiye benim için özeldir.	f 3 % 0,7	19 4,6	20 4,8	256 61,5	118 28,4	416 100	4,12	0,75	
	6. Türkiye'nin benim bir parçam olduğunu hissediyorum.	f 2 % 0,5	22 5,3	21 5,0	244 58,7	127 30,5	416 100	4,13	0,77	
	16. Türkiye ile ilgili çok fazla anım var.	f 6 % 1,4	34 8,2	39 9,4	239 57,5	98 23,6	416 100	3,93	0,88	
	17. Türkiye'de yaşayan insanlara yönelik bir bağım var.	f 1 % 0,2	20 4,8	22 5,3	237 57,0	136 32,7	416 100	4,17	0,75	
Sosyal Bağlılık	18. Gelecek yıllarda çocuklarımı da (varsa veya olması durumunda) Türkiye'yi ziyarete getireceğim.	f 4 % 1,0	27 6,5	48 11,5	221 53,1	116 27,9	416 100	4,00	0,86	

(1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3:Ne katılıyorum ne katılmıyorum, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum.)

Çizelge 5.3. Araştırmaya Katılan İkinci Kuşak Göçmen Bireylerin Anavatana Bağlılıklarına Yönelik Yüzde, Frekans, Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Çizelge 5.3'te yer alan değerlere göre, katılımcıların anavatana bağlılıklarını ölçmeye yönelik ifadelerde en yüksek katılım, mekânsal kimlik boyutundaki “kendimi Türk

olarak tanımlıyorum” ($\bar{X} = 4,31$) ifadesine, en düşük katılım ise sosyal bağlılık boyutunda yer alan “Türkiye benim olduğum kişi tipini yansıtmaktadır” ($\bar{X} = 3,44$) ifadesine gösterilmiştir.

5.4. Araştırmaya Katılan Göçmen Bireylerin Anavatana Seyahat Motivasyonlarına İlişkin Bulgular

Çizelge 5.4’te ankete katılan ikinci kuşak göçmen bireylerin, seyahat motivasyonlarına yönelik yüzde, frekans, ortalama ve standart sapma değerlerine ait bulgular yer almaktadır.

	İfade	1	2	3	4	5	Toplam	\bar{X}	s.s.
Türk Kültürü	1. Türkiye’deki turistik çekim yerlerini ziyaret etmek.	f 5 % 1,2	41 9,9	54 13,0	226 54,3	90 21,6	416 100	3,85	0,91
	2. Türkiye hakkında daha fazla bilgi edinmek.	f 5 % 1,2	66 15,9	60 14,4	220 52,9	65 15,6	416 100	3,65	0,96
	3. Türk mutfağının tadını çıkarmak.	f 7 % 1,7	36 8,7	34 8,2	224 53,8	115 27,6	416 100	3,97	0,92
	4. Türk kültürü bilgimi geliştirmek.	f 6 % 1,4	55 13,2	67 16,1	221 53,1	67 16,1	416 100	3,69	0,94
	5. Türkiye tarihi hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak.	f 9 % 2,2	67 16,1	75 18,0	207 49,8	58 13,9	416 100	3,57	0,98
	6. Biraz eğlenmek.	f 2 % 0,5	24 5,8	24 5,8	226 54,3	140 33,7	416 100	4,14	0,80
	7. Türkiye ile bağlantılarımı sürdürmek	f 3 % 0,7	17 4,1	27 6,5	233 56,0	136 32,7	416 100	4,15	0,77
	8. Türklük hislerimi artırmak.	f 6 % 1,4	42 10,1	51 12,3	233 56,0	84 20,2	416 100	3,83	0,91
Aile Mirası	9. Arkadaş ve akrabalarımı ziyaret etmek.	f 7 % 1,7	47 11,3	56 13,5	229 55,0	77 18,5	416 100	3,77	0,93
	10. Aile geçmişini hatırlamak.	f 5 % 1,2	53 12,7	82 19,7	222 53,4	54 13,0	416 100	3,64	0,90
	11. Köklerimi keşfetmeye yönelik araştırmalar yapmak.	f 28 % 6,7	188 45,2	85 20,4	100 24,0	15 3,6	416 100	2,72	1,01
	12. Aile yükümlülüklerini yerine getirmek	f 7 % 1,7	76 18,3	59 14,2	211 50,7	63 15,1	416 100	3,59	1,00

Çizelge 5.4. Araştırmaya Katılan İkinci Kuşak Göçmen Bireylerin Anavatana Seyahat Motivasyonlarına Yönelik Yüzde, Frekans, Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Çizelge 5.4’te yer alan değerlere göre, katılımcıların seyahat motivasyonlarının belirlenmesine yönelik ifadelerde, en yüksek katılım Türk kültürü boyutundaki

“Türkiye ile bağlantılarımı sürdürmek” ($\bar{X} = 4,15$) ifadesine, en düşük katılım ise aile mirası boyutunda yer alan “Köklerimi keşfetmeye yönelik araştırmalar yapmak” ($\bar{X} = 2,72$) ifadesine gösterilmiştir.

5.5. Araştırma Hipotezlerinin Test Edilmesine İlişkin Bulgular

Bu bölümde, araştırmaya katılan bireylerin anavatana bağlılıkları ve seyahat motivasyonları ile bireysel özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediğine dair analizler bulunmaktadır. Parametrik testlerden olan ve iki grubu karşılaştırmada kullanılan ve iki grubu karşılaştırmada kullanılan “t testi” ile ikiden fazla grubu karşılaştırmada kullanılan “Tek Faktörlü Varyans (ANOVA) Analizi” kullanılmıştır. Bununla birlikte değişkenler arasındaki farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla “Tukey Testi” de yapılmıştır.

İkinci kuşak göçmen Türklerin anavatana seyahat motivasyonlarının ve anavatana bağlılıklarının bireysel özelliklere göre farklılık gösterip göstermediği iki başlık altında ele alınmış, üçüncü başlık altında ise korelasyon analizine yer verilmiştir.

5.5.1. İkinci Kuşak Göçmen Türklerin Seyahat Motivasyonlarının Bireysel Özelliklerine Göre Karşılaştırılması

Araştırmaya katılanların bireysel özellikleri ile anavatana seyahat motivasyonunun alt boyutu olan Türk kültür motivasyonuna ilişkin algılarının söz konusu özelliklere göre farklılık gösterip göstermediğine yönelik t testi, Anova testi ve Tukey testi sonuçları Çizelge 5.5’te yer almaktadır.

Bireysel Özellikler		n	\bar{X}	s.s.	F/t	p	Tukey HSD																																																																																																																								
Cinsiyet	Kadın	173	3,93	0,60	5,525	0,063	-																																																																																																																								
	Erkek	243	3,81	0,67				Yaş	17-20	37	3,61	0,79	1,403	0,212	-	21-25	148	3,87	0,64	26-32	152	3,88	0,64	33-39	61	3,92	0,59	40-46	11	3,81	0,38	47-53	5	4,07	0,48	54 yaş ve üzeri	2	3,31	0,97	Eğitim Düzeyi	İlköğretim	10	3,56	0,66	4,648	0,001*	b-a	Lise ^a	135	3,72	0,68	Önlisans	115	3,82	0,67	Lisans ^b	139	4,01	0,55	Lisansüstü	17	4,09	0,60	Medeni Hal	Bekâr	234	3,83	0,71	-1,029	0,304		Evli	182	3,89	0,55	Henüz yok	261	3,86	0,69	Çocuk Sayısı	1	75	3,85	0,59	0,170	0,917	-	2	60	3,90	0,54	3 ve üzeri	20	3,78	0,53	Doğum Yeri	Köln	267	3,88	0,62	1,132	0,258	-	Diğer	149	3,81	0,68	Aylık Gelir	1000 Euro ve altı	68	3,81	0,68	1,509	0,199	-	1001-2000	173	3,78	0,66	2001-3000	122	3,95	0,63	3001-4000	31	3,95	0,53
Yaş	17-20	37	3,61	0,79	1,403	0,212	-																																																																																																																								
	21-25	148	3,87	0,64																																																																																																																											
	26-32	152	3,88	0,64																																																																																																																											
	33-39	61	3,92	0,59																																																																																																																											
	40-46	11	3,81	0,38																																																																																																																											
	47-53	5	4,07	0,48																																																																																																																											
	54 yaş ve üzeri	2	3,31	0,97																																																																																																																											
	Eğitim Düzeyi	İlköğretim	10	3,56				0,66	4,648	0,001*	b-a																																																																																																																				
Lise ^a		135	3,72	0,68																																																																																																																											
Önlisans		115	3,82	0,67																																																																																																																											
Lisans ^b		139	4,01	0,55																																																																																																																											
Lisansüstü		17	4,09	0,60																																																																																																																											
Medeni Hal	Bekâr	234	3,83	0,71	-1,029	0,304																																																																																																																									
	Evli	182	3,89	0,55																																																																																																																											
	Henüz yok	261	3,86	0,69																																																																																																																											
Çocuk Sayısı	1	75	3,85	0,59	0,170	0,917	-																																																																																																																								
	2	60	3,90	0,54																																																																																																																											
	3 ve üzeri	20	3,78	0,53																																																																																																																											
Doğum Yeri	Köln	267	3,88	0,62	1,132	0,258	-																																																																																																																								
	Diğer	149	3,81	0,68																																																																																																																											
Aylık Gelir	1000 Euro ve altı	68	3,81	0,68	1,509	0,199	-																																																																																																																								
	1001-2000	173	3,78	0,66																																																																																																																											
	2001-3000	122	3,95	0,63																																																																																																																											
	3001-4000	31	3,95	0,53																																																																																																																											
	4001 ve üzeri	22	3,91	0,63																																																																																																																											

*p<0,05

Çizelge 5.5. Araştırmaya Katılanların Bireysel Özellikleri ile Türk Kültürü Motivasyonları Arasındaki Farklılığa İlişkin t-testi, Anova testi ve Tukey testi Sonuçları

Çizelge 5.5'te yer alan verilere göre, ikinci kuşak göçmen Türklerin Türk kültürü seyahat motivasyonlarının aldıkları eğitime göre farklılık gösterdiği ortaya çıkarılmıştır. Tukey testi sonuçlarına göre lisans mezunu olanların lise mezunu olanlara kıyasla Türk kültürü motivasyonlarının daha fazla olduğu görülmektedir. Buna karşın diğer kişisel özellikler (cinsiyet, yaş, medeni durum, aylık gelir, çocuk sayısı) ile Türk kültürü motivasyonları arasında herhangi bir farklılık tespit edilememiştir. Bu sonuçlar H_{1a} (İkinci kuşak göçmen Türklerin Türk kültür

motivasyonları, bireysel özelliklerine göre anlamlı bir farklılık gösterir) hipotezini kısmen desteklemektedir.

Çizelge 5.6’da ise, Araştırmaya katılanların bireysel özellikleri ile anavatana seyahat motivasyonunun alt boyutu olan aile mirası arasında farklılık gösterip göstermediğine dair t testi, Anova testi ve Tukey testi sonuçları yer almaktadır.

Bireysel Özellikler		n	\bar{X}	s.s.	F/t	p	Tukey HSD																																																																																																																								
Cinsiyet	Kadın	173	3,54	0,66	2,721	0,007	-																																																																																																																								
	Erkek	243	3,35	0,75				Yaş	17-20	37	3,54	0,61	1,320	0,247	-	21-25	148	3,45	0,72	26-32	152	3,39	0,72	33-39	61	3,35	0,76	40-46	11	3,54	0,67	47-53	5	4,10	0,72	54 yaş ve üzeri	2	2,87	1,59	Eğitim Düzeyi	İlköğretim	10	3,87	0,71	1,482	0,207	-	Lise ^a	135	3,46	0,62	Önlisans	115	3,43	0,69	Lisans ^b	139	3,39	0,80	Lisansüstü	17	3,22	0,90	Medeni Hal	Bekâr	234	3,42	0,74	-0,345	0,731	-	Evli	182	3,44	0,69	Henüz yok	261	3,42	0,73	Çocuk Sayısı	1	75	3,45	0,66	0,510	0,676	-	2	60	3,48	0,71	3 ve üzeri	20	3,26	0,79	Doğum Yeri	Köln	267	3,35	0,72	-2,931	0,004	-	Diğer	149	3,57	0,70	Aylık Gelir	1000 Euro ve altı	68	3,65	0,70	3,566	0,007	-	1001-2000	173	3,43	0,65	2001-3000	122	3,42	0,77	3001-4000	31	3,18	0,72
Yaş	17-20	37	3,54	0,61	1,320	0,247	-																																																																																																																								
	21-25	148	3,45	0,72																																																																																																																											
	26-32	152	3,39	0,72																																																																																																																											
	33-39	61	3,35	0,76																																																																																																																											
	40-46	11	3,54	0,67																																																																																																																											
	47-53	5	4,10	0,72																																																																																																																											
	54 yaş ve üzeri	2	2,87	1,59																																																																																																																											
	Eğitim Düzeyi	İlköğretim	10	3,87				0,71	1,482	0,207	-																																																																																																																				
Lise ^a		135	3,46	0,62																																																																																																																											
Önlisans		115	3,43	0,69																																																																																																																											
Lisans ^b		139	3,39	0,80																																																																																																																											
Lisansüstü		17	3,22	0,90																																																																																																																											
Medeni Hal	Bekâr	234	3,42	0,74	-0,345	0,731	-																																																																																																																								
	Evli	182	3,44	0,69																																																																																																																											
	Henüz yok	261	3,42	0,73																																																																																																																											
Çocuk Sayısı	1	75	3,45	0,66	0,510	0,676	-																																																																																																																								
	2	60	3,48	0,71																																																																																																																											
	3 ve üzeri	20	3,26	0,79																																																																																																																											
Doğum Yeri	Köln	267	3,35	0,72	-2,931	0,004	-																																																																																																																								
	Diğer	149	3,57	0,70																																																																																																																											
Aylık Gelir	1000 Euro ve altı	68	3,65	0,70	3,566	0,007	-																																																																																																																								
	1001-2000	173	3,43	0,65																																																																																																																											
	2001-3000	122	3,42	0,77																																																																																																																											
	3001-4000	31	3,18	0,72																																																																																																																											
	4001 ve üzeri	22	3,12	0,83																																																																																																																											

*p<0,05

Çizelge 5.6. Araştırmaya Katılanların Bireysel Özellikleri ile Aile Miras Motivasyonları Arasındaki Farklılığa İlişkin t-testi, Anova testi ve Tukey testi Sonuçları

Elde edilen bulgular doğrultusunda, kadınların erkeklere oranla aile mirası motivasyonlarının daha yüksek olduğu ve bu nedenle anavatana seyahate yönelme eğilimlerinin erkeklere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Katılımcıların doğum yerleri açısından ise, Köln dışında doğan göçmen bireylerin Köln’de doğanlara kıyasla aile mirası motivasyonlarının daha yüksek olduğu söylenebilir. Katılımcıların aile mirası motivasyonları ile aylık gelirleri arasında farklılık tespit edilirken; yaşları, eğitim düzeyleri, medeni durumları ve çocuk sayılarına göre ise bir farklılık tespit edilememiştir ($p>0,05$). Bu sonuçlara göre **H_{1b}** (İkinci kuşak göçmen Türklerin aile miras motivasyonları, bireysel özelliklerine göre anlamlı bir farklılık gösterir.) hipotezi kısmen desteklenmektedir.

5.5.2. İkinci Kuşak Göçmen Türklerin Anavatana Bağlılıkları ile Bireysel Özelliklerinin Karşılaştırılması

Katılımcıların bireysel özellikleri ile mekânsal bağlılık alt boyutu arasındaki farklılık incelenmiştir. Yapılan testlerin sonuçları Çizelge 5.7’de gösterilmektedir.

Bireysel Özellikler		n	\bar{X}	s.s.	F/t	p	Tukey HSD
Cinsiyet	Kadın	173	3,96	0,64	0,313	0,755	-
	Erkek	243	3,93	0,80			
Yaş	17-20 ^a	37	3,37	0,94	5,160	0,000*	b-a c-a d-a
	21-25 ^b	148	3,93	0,70			
	26-32 ^c	152	4,01	0,70			
	33-39 ^d	61	4,15	0,58			
	40-46	11	3,86	0,85			
	47-53	5	4,20	0,75			
	54 yaş ve üzeri	2	3,75	1,76			
	Eğitim Düzeyi	İlköğretim	10	3,92			
Lise		135	3,96	0,80			
Önlisans		115	3,89	0,77			
Lisans		139	4,02	0,63			
Lisansüstü		17	3,61	0,80			
Medeni Hal	Bekâr	234	3,80	0,83	-4,125	0,000	-
	Evli	182	4,12	0,55			
Çocuk Sayısı	Henüz yok ^a	261	3,84	0,80	4,662	0,003*	b-a
	1 ^b	75	4,07	0,62			
	2 ^b	60	4,17	0,58			
	3 ve üzeri	20	4,12	0,50			
Doğum Yeri	Köln	267	3,96	0,72	0,466	0,641	-
	Diğer	149	3,92	0,78			
Aylık Gelir	1000 Euro ve altı	68	3,77	0,88	1,156	0,330	-
	1001-2000	173	3,96	0,74			
	2001-3000	122	3,98	0,68			
	3001-4000	31	4,02	0,62			
	4001 ve üzeri	22	4,04	0,66			

*p<0,05

Çizelge 5.7. Araştırmaya Katılanların Bireysel Özellikleri ile Mekânsal Bağlılıkları Arasındaki Farklılığa İlişkin t-testi, Anova testi ve Tukey testi Sonuçları

Sonuçlara göre yaş, medeni durum ve çocuk sayısı değişkenleri ile mekânsal bağlılık alt boyutu arasında farklılık tespit edilmiştir. Tukey sonuçlarına göre 21-25, 26-32 ve 33-39 yaş grupları 17-20 yaş grubuna, iki çocuğu olanlar hiç çocuğu olmayanlara ve t testi sonuçlarına göre ise evli olanlar ($\bar{X} = 4,12$), bekâr olanlara ($\bar{X} = 3,80$) kıyasla

daha fazla mekânsal bağlılığa sahiptir. Cinsiyet, eğitim düzeyi, medeni durum, doğum yeri ve aylık gelir değişkenlerine göre herhangi bir farklılık tespit edilememiştir ($p>0,05$).

Bu sonuçlara göre H_{2a} (İkinci kuşak göçmen Türklerin mekânsal bağlılıkları, bireysel özelliklerine göre anlamlı bir farklılık gösterir.) hipotezi kısmen desteklenmektedir.

Katılımcıların bireysel özellikleri ile mekânsal kimlik alt boyutu arasındaki farklılık incelenmiştir. Yapılan testlerin sonuçları Çizelge 5.8'de gösterilmektedir.

Bireysel Özellikler		n	\bar{X}	s.s.	F/t	p	Tukey HSD																																																																																																																								
Cinsiyet	Kadın	173	3,68	0,83	0,957	0,339	-																																																																																																																								
	Erkek	243	3,59	0,59				Yaş	17-20 ^a	37	2,97	1,04	5,239	0,000	b-a/c-a d-a/e-a	21-25 ^b	148	3,66	0,83	26-32 ^c	152	3,68	0,81	33-39 ^d	61	3,84	0,80	40-46	11	3,34	1,03	47-53 ^e	5	4,25	0,61	54 yaş ve üzeri	2	2,87	2,29	İlköğretim	10	3,62	1,17	Eğitim Düzeyi	Lise	135	3,61	0,88	2,233	0,065	-	Önlisans	115	3,59	0,93	Lisans	139	3,74	0,76	Lisansüstü	17	3,10	0,12	Medeni Hal	Bekâr	234	3,52	0,96	-2,946	0,003*	-	Evli	182	3,77	0,74	Henüz yok ^a	261	3,54	0,94	Çocuk Sayısı	1	75	3,66	0,77	3,109	0,026*	b-a	2 ^b	60	3,88	0,69	3 ve üzeri	20	3,88	0,70	Doğum Yeri	Köln	267	3,65	0,83	0,621	0,535	-	Diğer	149	3,59	0,96	Aylık Gelir	1000 Euro ve altı	68	3,46	1,01	1,913	0,107	-	1001-2000	173	3,60	0,87	2001-3000	122	3,73	0,78	3001-4000	31	3,86	0,73
Yaş	17-20 ^a	37	2,97	1,04	5,239	0,000	b-a/c-a d-a/e-a																																																																																																																								
	21-25 ^b	148	3,66	0,83																																																																																																																											
	26-32 ^c	152	3,68	0,81																																																																																																																											
	33-39 ^d	61	3,84	0,80																																																																																																																											
	40-46	11	3,34	1,03																																																																																																																											
	47-53 ^e	5	4,25	0,61																																																																																																																											
	54 yaş ve üzeri	2	2,87	2,29																																																																																																																											
	İlköğretim	10	3,62	1,17																																																																																																																											
Eğitim Düzeyi	Lise	135	3,61	0,88	2,233	0,065	-																																																																																																																								
	Önlisans	115	3,59	0,93																																																																																																																											
	Lisans	139	3,74	0,76																																																																																																																											
	Lisansüstü	17	3,10	0,12																																																																																																																											
Medeni Hal	Bekâr	234	3,52	0,96	-2,946	0,003*	-																																																																																																																								
	Evli	182	3,77	0,74																																																																																																																											
	Henüz yok ^a	261	3,54	0,94																																																																																																																											
Çocuk Sayısı	1	75	3,66	0,77	3,109	0,026*	b-a																																																																																																																								
	2 ^b	60	3,88	0,69																																																																																																																											
	3 ve üzeri	20	3,88	0,70																																																																																																																											
Doğum Yeri	Köln	267	3,65	0,83	0,621	0,535	-																																																																																																																								
	Diğer	149	3,59	0,96																																																																																																																											
Aylık Gelir	1000 Euro ve altı	68	3,46	1,01	1,913	0,107	-																																																																																																																								
	1001-2000	173	3,60	0,87																																																																																																																											
	2001-3000	122	3,73	0,78																																																																																																																											
	3001-4000	31	3,86	0,73																																																																																																																											
	4001 ve üzeri	22	3,42	1,11																																																																																																																											

* $p<0,05$

Çizelge 5.8. Araştırmaya Katılanların Bireysel Özellikleri ile Mekânsal Kimlikleri Arasındaki Farklılığa İlişkin t-testi, Anova testi ve Tukey testi Sonuçları

Çizelge 5.8'deki değerlere göre yaş, medeni durum ve çocuk sayısı değişkenleri ile mekânsal kimlik alt boyutu arasında farklılık tespit edilmiştir. Tukey sonuçlarına göre 21-25, 26-32, 33-39 ve 47-53 yaş grupları 17-20 yaş grubuna, 2 çocuğu olanlar hiç çocuğu olmayanlara kıyasla daha fazla mekânsal kimliğe sahiptir. Yapılan t testi sonucunda medeni durum ile mekânsal kimlik arasında bir farklılık tespit edilmiştir ($p>0,05$). Bu doğrultuda evli olanlar ($\bar{X} = 3,77$), bekâr olanlarla kıyasla ($\bar{X} = 3,52$) daha fazla mekânsal kimliğe sahiptir. Bununla birlikte 1 ve 2 çocuğu olanlar hiç çocuğu olmayanlara, evli olanlar bekâr olanlara kıyasla daha fazla mekânsal kimliğe sahiptir. Cinsiyet, eğitim düzeyi, çocuk sayısı doğum yeri ve aylık gelir değişkenlerine göre herhangi bir farklılık tespit edilememiştir ($p>0,05$). Ortaya çıkan bulgular sonucunda **H_{2b}** (İkinci kuşak göçmen Türklerin mekânsal kimlikleri, bireysel özelliklerine göre anlamlı bir farklılık gösterir.) hipotezi kısmen desteklenmektedir.

Katılımcıların bireysel özellikleri ile duygusal bağlılık alt boyutu arasındaki farklılık incelenmiştir. Yapılan testlerin sonuçları Çizelge 5.9'da gösterilmektedir.

Bireysel Özellikler		n	\bar{X}	s.s.	F/t	p	Tukey HSD
Cinsiyet	Kadın	173	4,16	0,64	1,170	0,243	-
	Erkek	243	4,08	0,75			
Yaş	17-20 ^a	37	3,62	0,94	4,219	0,000*	b-a c-a/d-a e-a
	21-25 ^b	148	4,10	0,68			
	26-32 ^c	152	4,16	0,71			
	33-39 ^d	61	4,24	0,55			
	40-46 ^e	11	4,43	0,23			
	47-53	5	4,36	0,60			
	54 yaş ve üzeri	2	4,70	0,14			
	Eğitim Düzeyi	İlköğretim	10	4,06			
Lise		135	4,11	0,72			
Önlisans		115	4,04	0,82			
Lisans		139	4,18	0,60			
Lisansüstü		17	4,11	0,62			
Medeni Hal	Bekâr	234	4,00	0,81	-3,589	0,000	-
	Evli	182	4,25	0,53			
	Henüz yok	261	4,06	0,78			
Çocuk Sayısı	1	75	4,12	0,58	2,283	0,079	-
	2	60	4,29	0,58			
	3 ve üzeri	20	4,32	0,27			
Doğum Yeri	Köln	267	4,09	0,69	-0,801	0,423	-
	Diğer	149	4,15	0,74			
Aylık Gelir	1000 Euro ve altı	68	4,06	0,77	0,309	0,872	-
	1001-2000	173	4,11	0,75			
	2001-3000	122	4,10	0,68			
	3001-4000	31	4,22	0,47			
	4001 ve üzeri	22	4,18	0,61			

*p<0,05

Çizelge 5.9. Araştırmaya Katılanların Bireysel Özellikleri ile Duygusal Bağlılıkları Arasındaki Farklılığa İlişkin t-testi, Anova testi ve Tukey testi Sonuçları

Çizelge 5.9'daki değerlere göre yaş değişkeni ile duygusal bağlılık alt boyutu arasında farklılık tespit edilmiştir. Tukey sonuçlarına göre 21-25, 26-32, 33-39 ve 40-46 yaş grupları 17-20 yaş grubuna kıyasla daha fazla duygusal bağlılığa sahiptir. Elde edilen t testi sonuçlarına göre ise evli olanlar ($\bar{X} = 4,25$), bekâr olanlarla kıyasla ($\bar{X} = 4,00$) daha fazla duygusal bağlılığa sahiptir. Cinsiyet, eğitim düzeyi, çocuk sayısı doğum yeri ve aylık gelir değişkenlerine göre herhangi bir farklılık tespit

edilememiştir ($p>0,05$). Analizler sonucunda H_{2c} (İkinci kuşak göçmen Türklerin duygusal bağılıkları, bireysel özelliklerine göre anlamlı bir farklılık gösterir.) hipotezi kısmen desteklenmektedir.

Katılımcıların bireysel özellikleri ile sosyal bağılılık alt boyutu arasındaki farklılık incelenmiştir. Yapılan testlerin sonuçları Çizelge 4.10'da gösterilmektedir.

Bireysel Özellikler		n	\bar{X}	s.s.	F/t	p	Tukey HSD
Cinsiyet	Kadın	173	4,08	0,58	0,518	0,604	-
	Erkek	243	4,04	0,69			
Yaş	17-20 ^a	37	3,50	0,82	7,398	0,000*	b-a/c-a d-a/e-a d-b
	21-25 ^b	148	4,02	0,68			
	26-32 ^c	152	4,10	0,58			
	33-39 ^d	61	4,30	0,44			
	40-46 ^e	11	4,31	0,37			
	47-53	5	4,30	0,20			
	54 yaş ve üzeri	2	4,50	0,00			
	Eğitim Düzeyi	İlköğretim	10	4,12			
Lise		135	4,03	0,67			
Önlisans		115	3,97	0,75			
Lisans		139	4,15	0,53			
Lisansüstü		17	4,04	0,62			
Medeni Hal	Bekâr	234	3,93	0,75	-4,439	0,000*	-
	Evli	182	4,21	0,43			
Çocuk Sayısı	Henüz yok ^a	261	3,95	0,72	6,213	0,000*	b-a/c-a
	1 ^b	75	4,19	0,47			
	2 ^c	60	4,25	0,47			
	3 ve üzeri	20	4,31	0,34			
Doğum Yeri	Köln	267	4,03	0,64	-0,922	0,357	-
	Diğer	149	4,10	0,66			
Aylık Gelir	1000 Euro ve altı	68	3,90	0,76	2,754	0,028	-
	1001-2000	173	4,01	0,70			
	2001-3000	122	4,14	0,54			
	3001-4000	31	4,25	0,45			
	4001 ve üzeri	22	4,06	0,50			

* $p<0,05$

Çizelge 5.10. Araştırmaya Katılanların Bireysel Özellikleri ile Sosyal Bağılıkları Arasındaki Farklılığa İlişkin t-testi, Anova testi ve Tukey testi Sonuçları

Çizelge 5.10'daki değerlere göre yaş ve çocuk sayısı değişkenleri ile sosyal bağılılık alt boyutu arasında farklılık tespit edilmiştir. Tukey sonuçlarına göre 21-25, 26-32,

33-39 ve 40-46 yaş grupları 17-20 yaş grubuna, 33-39 yaş grubundaki katılımcıların ise 21-25 yaş grubuna kıyasla daha fazla sosyal bağlılığa sahiptir. Ek olarak 1 ve 2 çocuğu olan bireyler hiç çocuğu olmayanlara, evli olanlar bekâr olanlara kıyasla daha fazla sosyal bağlılığa sahiptir. Cinsiyet, eğitim düzeyi, doğum yeri ve aylık gelir değişkenlerine göre herhangi bir farklılık tespit edilememiştir ($p>0,05$).

Analizler sonucunda **H_{2a}** (İkinci kuşak göçmen Türklerin sosyal bağlılıkları, bireysel özelliklerine göre anlamlı bir farklılık gösterir.) hipotezi kısmen desteklenmektedir.

5.5.3. İkinci Kuşak Göçmen Türklerin Seyahat Motivasyonları İle Anavatana Bağlılıkları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan diaspora turistlerinin seyahat motivasyonları ile anavatana bağlılıkları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan Korelasyon Analizi sonuçlarına yer verilmektedir. Yapılan Korelasyon Analizi sonuçlarına göre elde edilen Pearson Korelasyon Katsayıları (r) Çizelge 5.11’de yer almaktadır.

Değişkenler	Seyahat Motiv.	Türk Kültürü	Aile Mirası	Anavatana Bağlılık	Mekansal Bağlılık	Mekansal Kimlik	Duygusal Bağlılık	Sosyal Bağlılık
1. Seyahat Motivasyonu	1.00							
1a. Türk Kültürü	-	1.00						
1b. Aile Mirası	-	-	1.00					
2. Anavatana Bağlılık	0,65*	0,68*	0,23*	1.00				
2a. Mekansal Bağlılık	0,61*	0,63*	0,41*	-	1.00			
2b. Mekansal Kimlik	0,61*	0,58*	0,30*	-	-	1.00		
2c. Duygusal Bağlılık	0,57*	0,63*	0,13	-	-	-	1.00	
2d. Sosyal Bağlılık	0,53*	0,57*	0,16	-	-	-	-	1.00

* $<0,01$

Çizelge 5.11. Değişkenler Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Matrisi

Elde edilen Pearson Korelasyon Katsayıları (r), ikinci kuşak Türk göçmenlerin seyahat motivasyonları ile anavatana bağlılık boyutları arasında farklı düzeylerde ilişki olduğunu göstermektedir ($p<0.01$).

Değişkenler arasındaki ilişkinin seviyesi, korelasyon katsayısının 0-0,29 arasında ise düşük/zayıf, 0,30-0,64 arasında ise orta, 0,65-0,84 arasında olması durumunda yüksek/kuvvetli ve 0,85-1 arasında ise çok yüksek/kuvvetli şeklinde yorumlanmaktadır (Ural ve Kılıç, 2018: 232).

Elde edilen sonuçlara göre en yüksek katsayılar Türk kültürü türündedir. Çizelge 4.11'deki verilere göre, genel seyahat motivasyonu ile mekânsal bağlılık ($r=0,61$), mekânsal kimlik ($r=0,61$), duygusal bağlılık ($r=0,54$) ve sosyal bağlılık ($r=0,35$) arasında orta düzeyde ilişkiler tespit edilmiştir. Genel seyahat motivasyonu ile genel anavatana bağlılık türleri ($r=0,65$) arasında ise kuvvetli derecede ilişki tespit edilmiştir.

Türk kültürü ile genel bağlılık ($r=0,68$) arasında kuvvetli bir ilişki vardır. Türk kültürü ile mekânsal bağlılık ($r=0,63$), mekânsal kimlik ($r=0,58$), duygusal bağlılık ($r=0,63$) ve sosyal bağlılık ($r=0,57$) arasında orta düzeyde ilişki ortaya çıkmıştır.

Aile mirası ile mekânsal bağlılık ($r=0,41$) ve mekânsal kimlik ($r=0,30$) arasında orta düzeyde bir ilişki bulunmaktadır. Aile mirası ile genel bağlılık ($r=0,23$), sosyal bağlılık ($r=0,16$), ve duygusal bağlılık ($r=0,13$) arasında ise bir ilişki tespit edilememiştir.

Bu doğrultuda araştırmanın üçüncü hipotezi (İkinci kuşak göçmen Türklerin seyahat motivasyonları ile anavatana bağlılıkları arasında anlamlı bir ilişki vardır) kabul edilmiştir.

H₁	İkinci kuşak göçmen Türklerin diaspora turizmüne katılım motivasyonları bireysel özelliklerine göre anlamlı bir farklılık gösterir.	Kısmen Desteklenmiştir
H_{1a}	İkinci kuşak göçmen Türklerin Türk kültür motivasyonları bireysel özelliklerine göre anlamlı bir farklılık gösterir.	Kısmen Desteklenmiştir
H_{1b}	İkinci kuşak göçmen Türklerin aile miras motivasyonları bireysel özelliklerine göre anlamlı bir farklılık gösterir.	Kısmen Desteklenmiştir
H₂	İkinci kuşak göçmen Türklerin anavatana bağlılıkları bireysel özelliklerine göre anlamlı bir farklılık gösterir.	Kısmen Desteklenmiştir
H_{2a}	İkinci kuşak göçmen Türklerin mekânsal bağlılıkları bireysel özelliklerine göre anlamlı bir farklılık gösterir.	Kısmen Desteklenmiştir
H_{2b}	İkinci kuşak göçmen Türklerin mekânsal bağlılıkları bireysel özelliklerine göre anlamlı bir farklılık gösterir.	Kısmen Desteklenmiştir
H_{2c}	İkinci kuşak göçmen Türklerin duygusal bağlılıkları bireysel özelliklerine göre anlamlı bir farklılık gösterir.	Kısmen Desteklenmiştir
H_{2d}	İkinci kuşak göçmen Türklerin sosyal bağlılıkları bireysel özelliklerine göre anlamlı bir farklılık gösterir.	Kısmen Desteklenmiştir
H₃	İkinci kuşak göçmen Türklerin seyahat motivasyonları ile anavatana bağlılıkları arasında anlamlı bir ilişki vardır.	Desteklenmiştir

Çizelge 5.12. Hipotezlerin Test Sonuçları

İkinci kuşak göçmen Türklerin diaspora turizmüne katılım motivasyonları ile bireysel özellikleri arasındaki farklılık testi sonuçlarına göre H₁, H_{1a}, H_{1b} hipotezleri kısmen desteklenmektedir. Buna ek olarak ikinci kuşak göçmen Türklerin anavatana bağlılıkları ile bireysel özellikleri arasındaki farklılık testi sonuçlarına göre H₂, H_{2a}, H_{2b}, H_{2c}, H_{2d} hipotezleri de kısmen desteklenmektedir. İkinci kuşak göçmen Türklerin seyahat motivasyonları ile anavatana bağlılıkları arasındaki ilişkinin korelasyon sonuçlarına göre ise H₃ desteklenmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Diaspora turizmi kapsamında ikinci kuşak göçmen Türklerin seyahat motivasyonlarının ve anavatana bağlılıklarının belirlenmesi amacıyla hazırlanan bu tez çalışmasında, Almanya'nın Köln kentinde yaşayan ikinci kuşak göçmen Türklere alan araştırması yapılmıştır. Gerçekleştirilen çeşitli analiz teknikleri neticesinde, araştırmadan elde edilen sonuçlar ve gelecekte yapılacak çalışmalar için geliştirilen öneriler bu başlık altında sunulmaktadır. Bu sonuçların paylaşımı öncesinde diaspora kavramının eksik yönleri vurgulanarak, anavatana seyahatin tanımlanmasında kullanılan diaspora turizmi ilgili alan yazına katkıda bulunmak amacıyla kavramla ilgili bazı önermeler sunulmuştur.

Anavatan seyahatlerini ve söz konusu hareketi gerçekleştiren bireyleri tanımlamak için kullanılan terminoloji oldukça karmaşıktır. Bu karmaşanın nedeni olarak, söz konusu seyahatlerin farklı motivasyonlar sonucu ortaya çıkması ve bu seyahatleri tanımlamak için birçok başlık altında araştırmalar yapılmış olması gösterilebilir. Konuyla ilgili karmaşıklığı 'diaspora' kavramı giderebilir ancak bu kavram içerisinde de bir takım karmaşıklıklar söz konusudur. Bu karmaşıklığı giderebilmek için ilk olarak diaspora kavramının derinlerine inilmeli ve kavramın işlevsiz yönleri ele alınarak modern dünyadaki güncel diaspora topluluklarına uygun bir diaspora tanımlaması oluşturulmalıdır. Bunun sonucunda anavatan seyahatlerini tanımlamada yaşanan karmaşıklığın çözülmesine diaspora turizmi kavramı yardımcı olacak ve alan yazına katkıda bulunacaktır.

Genel olarak Yahudi diasporasına ithaf edilen ve travmatik bir dağılma şartının bulunduğu bu kavram, çok az sayıda topluluğu karşılar durumda olmasının da etkisiyle (Reis, 2004: 43), zaman içerisinde uğraması gereken önemli bir anlam genişlemesiyle karşı karşıya kalmıştır. Klasik ve çağdaş olmak üzere iki farklı şekilde incelenmeye başlanan bu kavram, bireylerin göç nedenini de göz önünde bulundurarak söz konusu göçmen toplulukların tanımlanmasına olanak sağlamış ve özellikle siyasal anlamda kullanımı artmıştır. Çağdaş diaspora tanımlamalarının ortaya çıkışıyla beraber dünya üzerindeki birçok ülke, yurt dışında yaşayan vatandaşlarını diaspora olarak nitelendirmeye başlamış ve kendi topluluklarına yönelik çeşitli stratejiler geliştirmiştir. Bununla birlikte söz konusu kavram, siyasal

anlamının dışına çıkararak daha fazla kullanılmaya başlamış ve bu araştırmayı da yakından ilgilendiren yeni bir turizm çeşidinin ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Modernleşen dünyada diasporik bireylerin, bu turizm türüne ilgisi artmış ve başta “anavatana özlem” olmak üzere çeşitli motivasyon kaynaklarının da etkisiyle kendi anavatanlarına seyahat etmeye başlamışlardır. Söz konusu geri dönüş seyahatleri klasik diaspora tanımlamalarına göre mümkün değildir çünkü klasik diaspora toplulukları için, ‘anavatana temelli geri dönüşün gerçekleşmesi’ gerekliliği bulunmaktadır. Çağdaş diaspora tanımlamalarına göre ise diaspora toplulukları için anavatana temelli geri dönüş gerekliliği bulunmazken (Huang ve diğerleri, 2018: 53-54), istedikleri zaman anavatana ziyaret edebilir, hasret giderebilirler. Safran’ın (1991) listesinde yer alan bu geri dönüş şartı birçok araştırmacı için gerekli bir şart olarak görülse de, bir diaspora topluluğunun tanımlanması için gerekli kriter olup olmadığı sorusu araştırmacılar arasında tartışma konusu olmuştur (King ve Christou, 2010: 104). Kavramın kırılma noktası olarak gösterilebilecek bu soru, alan yazında karmaşaya sebep olmaktadır.

Klasik diaspora olarak nitelendirilen ve birçok araştırmacı tarafından terimin ortaya çıkış noktası olarak gösterilen Yahudi diasporasının dahi bu gerekliliği yerine getiremediğinden bahsetmek mümkündür. İsrail’in 1948 yılında kurulmasıyla beraber (Kreiner ve Olsen, 2004: 280), Yahudiler için yüz yıllar sonra sürgün edildikleri topraklara geri dönme fırsatı ortaya çıkmıştır. Ancak bu anavatan hayali gerçekleşse de, İsrail dışında yaşayan tüm Yahudilerin anavatana kalıcı olarak dönmemesi ve hatta yurt dışında yaşayan Yahudi nüfusunun İsrail’de yaşayan Yahudilerden daha fazla olması, klasik diaspora kavramının ‘kalıntı’ bir kavram haline geldiğinin bir göstergesidir. Bunun nedeni olarak basitçe ulaşım, iletişim ve teknolojiye gelişmeler gösterilebilirken, bireyler hem ev sahibi toplumdaki düzenlerini bozmadan, anavatana ve oradaki yakın çevresiyle iletişim kurabilmiş hem de anavatanları ile bağlarını koparmadan yaşamlarını sürdürebilmişlerdir. Söz konusu gelişmelerin seyahat ve seyahat edilecek destinasyonun kolay ulaşılabilir olmasını sağlamasıyla birlikte (Huang ve diğerleri, 2016: 61), diaspora denilince ilk akla gelen topluluk olan Yahudi diasporasını bile etkileyerek çağdaş diaspora özellikleri göstermesine neden olmuştur. Bu durum göz önüne alındığında, yeni bir klasik diaspora vakasının ortaya çıkması halinde söz konusu topluluğun

çağdaş/modern diaspora özellikleri taşıması muhtemeldir. Klasik diaspora kavramının kalıntı bir kavram haline gelmesi bununla sınırlı değildir.

Klasik diaspora tanımlamalarının bir diğer eksik noktası travmatik dağılmaya bağlı kalınarak şekillendirilmesidir. Bu doğrultuda sadece travmatik nedenlerle göç eden bir topluluğun, diaspora topluluğu olarak sayılması çeşitli nedenlerle göç etmiş ancak anavatan ile bağını koparmayan, asimile olmamak için kültürünü göç ettiği yerde yaşatan bireylere haksızlık olacaktır. Travmatik göçün yanı sıra Cohen'in (1996) de belirttiği gibi ekonomik nedenler, bireysel nedenler gibi çoğaltılabilecek çeşitli nedenlerle göç edenler de diasporik birey veya topluluk olarak gösterilebilir. Burada gözden kaçırılmaması gereken asıl nokta anavatanla kopmamış bir bağın olması gerekliliğidir. Travmatik sebeplerle göç eden ve göç ettiği yabancı ülkede asimile olan, kültürünü unutan, anavatana bir bağlılığı kalmayan bir kişi nasıl diasporik birey olarak sayılabilir. Bu doğrultuda diaspora, göçmen bireylerin anavatanıyla arasındaki bağlantıları tanımlayan bir kavramdır.

Klasik diaspora denince akla gelen bir diğer kalıntı kriter ise ev sahibi toplumla sorunlu ilişki ve kabul görmemesidir. Söz konusu bu gerekliliği diaspora kavramından bahsedildiğinde akla ilk gelen İsrail diasporası çürütmüştür. Yahudi diasporası göç ettiği toplumlarla sorunlu bir ilişkiye sahip olsaydı, 1948 yılında İsrail Devleti kurulduğunda anavatana döner ve yaşamını orada sürdürürdü. Ancak Yahudi diasporasının çok büyük bir kısmı anavatana temelli dönüş yapmazken, turistik ziyaretlerde bulunarak hem anavatan özlemlerini gidermekte hem de düzenini bozmadan anavatana katkı sağlayabilmektedir. Bu kavramsal eksiklikler göz önünde bulundurulduğunda klasik diasporanın kalıntı bir hal aldığı ve modern diaspora kavramının her açıdan daha kullanılabilir olduğu açıktır. Bu noktada modernleşen diaspora toplulukları için yapılabilecek en iyi tanımlama; "göç ettiği topluma adapte olabilen ancak bunu anavatanıyla bağ ve ilişkilerini koparmadan yapan etnik göçmen bireylerin oluşturduğu topluluk" olacaktır. İletişim ve ulaşımdaki gelişmeler ile birlikte söz konusu bağların kopmaması bireylerin eline geçmiştir. Diaspora kavramının karmaşıklığının giderilmesiyle birlikte diasporik bireylerin anavatana turistik seyahatleri daha kolay tanımlanacaktır.

Göç eden ve yerleştiği ülkede diaspora topluluğu oluşturan göçmen bireylerin anavatana seyahatleri çeşitli başlıklarda incelenmiştir. Ancak yapılan tanımlamalar,

belirli motivasyonlara dayalı olduğu için göçmen turistlerin turistik hareketlerinin tamamını karşılamada yetersizdir (Duval, 2003: 267-268). Göçmen bireyler çeşitli amaçlarla anavatana seyahat edebilirken bu seyahatleri sadece arkadaş ve akraba ziyareti turizmi veya kök turizmi gibi başlıklarla tanımlamak sınırlı kitlelere hitap edilmesine yol açacaktır. Her ne kadar göçmen bireylerin seyahat motivasyonları arasında yer alan bu motivasyonlar anavatana seyahatlerin önemli bir parçasını oluştursa da bunlarla sınırlı değildir. Newland ve Taylor (2010: 6) diasporik bireylerin, memleketlerine gerçekleştirdikleri seyahatlerde aile-akraba ve arkadaş ziyaretleri, köklerini keşfetme, özlem giderme gibi motivasyonlarını deniz-kum-güneş tatilleri, sağlık amaçlı, çeşitli festival veya kültürel etkinliklere katılmak gibi geleneksel turist hareketleri veya boş zaman etkinlikleriyle birleştirerek tükettiğini öne sürmektedir. Araştırmanın bulgularından da anlaşılacağı üzere göçmen bir bireyin anavatana seyahatlerinde birden fazla motivasyonun etkisi görülebilir. Bu doğrultuda diasporik bireylerin anavatan ziyaretlerini tanımlamada kullanılacak en kapsamlı ifade ‘diaspora turizmi’ olacaktır.

Bu araştırmada Almanya’da yaşayan ikinci kuşak Türk diasporası ele alınmıştır. Konuyla ilgili uluslararası alan yazın incelendiğinde bazı araştırmacıların (Huang ve diğerleri, 2013), ikinci ve sonraki kuşak göçmen bireylerin diaspora turizmi açısından hedef pazar olarak gösterilmediği görülmüştür. Ancak diaspora tanımı gereği diaspora topluluklarının varlığını sürekli sürdürmesi gerekmektedir (Cohen, 2004: 127). Dolayısıyla diaspora turizminin sürdürülebilirliği açısından asıl hedef pazarın ikinci ve sonraki kuşaklar olması gerekmektedir. Sadece ilk kuşak göçmenleri hedef pazar olarak ele almak, kısa vadede ekonomik olarak geri dönüş sağlasa da zaman içerisinde tek bir ilk kuşak bireyin dahi kalmayacağı göz önünde bulundurulduğunda, sonraki göçmen kuşakların hedef pazar olarak ele alınmasının gerekliliğini açık şekilde ortaya koymaktadır.

Bir diğer önemli nokta ise, yapılan araştırmalarda ilk kuşak göçmenlerin önemli bir kısmının anavatana duyulan özlem sonucu bir şekilde (turistik amaçlı ziyaret, telekomünikasyon araçları vasıtasıyla iletişim veya temelli dönüş) anavatan ile bağlantı kurma isteğine sahip oldukları görülmüş ve dolayısıyla ilk kuşak göçmenlerin fırsat buldukça anavatan ile bağlantı kurdukları belirlenmiştir. İkinci ve sonraki kuşaklar için bu durum belirsizdir ve bu doğrultuda ikinci ve sonraki

kuşaklar için özellikle yerli alan yazında araştırma eksikliği bulunmaktadır. İkinci ve daha sonraki kuşak göçmenlerin anavatana ziyaret olasılıklarının daha düşük olduğundan bahsetmek mümkündür (Tie ve diğerleri, 2015). Ancak bu düşük olasılık nedeniyle ikinci ve sonraki kuşak göçmenleri hedef pazar olarak göstermemek yanlış bir düşünce olacaktır.

Birçok ülkenin turizm stratejisinde döviz getirisi elde etmek önemli bir yere sahip olmakta ve bu nedenle yabancı turistlere daha fazla önem verilmektedir. Ancak en ufak bir krizin patlak vermesiyle birlikte yabancı turist ziyaretlerinin kesintiye uğraması muhtemeldir. Türkiye coğrafi konumu itibariyle çeşitli kriz durumlarına maruz kalması muhtemel ülkelerden biridir. Ancak anavatana dışında yaşayan göçmen bireyler için kriz durumlarının birçoğu anavatana seyahatin önüne geçmede yeterli olmayacaktır. En kötü ihtimalle anavatana hısım ziyaretine gelerek bölge ekonomisini canlandıracak ve zor zamanda ülke ekonomisine katkı sağlayabilecek potansiyele sahiptirler. Normal koşullar hâkimken de yabancı turistler kadar göçmen bireylerin ülke ekonomisine katkı sağlaması muhtemeldir. Diasporik bireylerin boş zamanlarını anavatanında geçirmesi doğal bir durum olmakla birlikte göçmen Türkler için daha ucuz tatil fırsatları anlamına da gelmektedir. Göçmen kuşakların anavatan seyahatlerinin sürdürülebilirliği için ikinci ve sonraki kuşaklar hedef alınmalıdır. Sürdürülebilir bir diaspora turizmi için asimile olmamış yeni kuşaklar gerekmektedir. Bununla birlikte göçmen bireyleri anavatana seyahat etmeye teşvik edecek etkinlikler, festivaller ve turlar sürdürülebilir bir diaspora turizmi için önem arz etmektedir.

Uluslararası alan yazın incelendiğinde ikinci ve sonraki kuşak göçmenlerin turistik hareketlerine yönelik birçok araştırma yapılmış ancak yerli alan yazında ikinci kuşak göçmenlerin seyahat hareketlerine yönelik bir araştırmaya rastlanamamıştır. İkinci kuşak göçmen Türklerin seyahat motivasyonlarının ve anavatana bağlılıklarının belirlenmesi amacıyla hazırlanan bu tez çalışması, Almanya'nın Köln kentinde yaşayan Türklere alan araştırması yapılarak ilgili alan yazındaki eksiklik giderilmeye çalışılmıştır. Bununla birlikte diaspora ve diaspora turizmi kavramlarının tam olarak anlaşılmasını engelleyecek çeşitli boşluklar tanımlanarak alan yazına katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Iorio ve Corsale'nin (2012) araştırma bulguları, Almanya'da doğmuş olan ikinci kuşak Romanyalıların atalarının kökenlerine ilgi anavatanına ise bağlılık duymadığını, kendi dilini konuşmadığını ve Romanya'ya seyahat etmelerinin kendileri açısından hiçbir getiri sağlamadığını düşündüklerini ortaya çıkarmıştır. Bu araştırmanın bulgularına göre ise, ikinci kuşak göçmen Türklerin anavatana bağlılıklarının sembolik olmadığı belirlenmiştir. Anavatana bağlılık ölçeği bulguları göz önünde bulundurulduğunda, ikinci kuşak göçmen Türklerin anavatana bağlılık düzeylerinin oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Bununla birlikte anavatana seyahat sayıları ve konaklama süreleri göz önünde bulundurulduğunda, ikinci kuşak göçmen Türklerin anavatana bağlılıklarının işlevsel olduğunu söylemek mümkün olacaktır. Ayrıca dil problemi yaşayan ikinci kuşak Romanyalıların aksine, bu çalışmada katılımcıların tamamı anketleri Türkçe doldurmuş ve herhangi bir turistik destinasyonu ziyaret etmekten ziyade Türkiye'yi ziyaret ettiklerini ifade etmiş (%79,4), kendisini Türk olarak tanımladığına dair ifadeye (%84,6) yüksek katılım göstermiş olması vurgulanması gereken bir başka noktadır.

İkinci kuşak göçmen Türklerin cinsiyetleri ile anavatana bağlılık seviyeleri arasında herhangi bir farklılığa rastlanamamıştır. Cinsiyet değişkeninde olduğu gibi eğitim düzeyi, aylık gelir ve doğum yeri değişkenleriyle anavatana bağlılık düzeyleri arasında da farklılık tespit edilememiştir.

Anavatana bağlılık düzeylerinin, çalışmaya katılan ikinci kuşak göçmen Türklerin medeni durumlarına göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda anavatana bağlılık ölçeğinin tüm boyutlarında aynı durumun söz konusu olduğu görülürken, evli olan ikinci kuşak göçmen Türklerin bekâr olanlara kıyasla anavatanına bağlılık düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çocuk sayısı değişkeni, anavatana bağlılık düzeyi ile arasında farklılık olduğu tespit edilen bir diğer değişken olmuştur. İki çocuğu olan katılımcıların hiç çocuğu olmayanlara kıyasla mekânsal kimlik ve bağlılık düzeylerinin, bir ve iki çocuğu olanların hiç olmayanlara kıyasla sosyal bağlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkarılmıştır. Katılımcıların çocuk sayısı ile duygusal bağlılık düzeyleri arasında ise herhangi bir farklılığa rastlanamamıştır.

Yaş değişkeninde de medeni durum ve çocuk sayısı değişkeninde tespit edildiği gibi katılımcıların anavatana bağlılıklarına yönelik farklılık belirlenmiştir. Yaş

değişkenindeki farklılık bulguları, ikinci kuşak göçmen Türklerin yaşları yükseldikçe, anavatana bağlılıklarının da doğru oranda yükseldiği görülmektedir. Asimilasyon teorisine göre her kuşak önceki kuşağa göre daha fazla asimile olduğu için, anavatana olan bağlılık seviyesi bir nesilden diğerine azalmaktadır (Levitt ve Glick Schiller, 2004). Bu doğrultuda asimile olmadan atlatılacak her yıl sonrası anavatan merakı, anavatan olan özlem, anavatana gerçekleşen seyahat sayısı artacak ve dolayısıyla ortaya giderek sağlamlaşan bir bağ çıkmaktadır. Bu bağ aracılığıyla anavatan seyahatlerinin giderek artması muhtemeldir. Bu noktada anavatan dışında yaşayan her bir ebeveyne ve anavatandan gelecek her türlü seyahate teşvik edici faaliyete yeni nesil bireylerin ihtiyacı vardır. Diasporik ailelerin ev içinde kendi dilini konuşması, çocuklarını kültürünü yaşatarak öğretmesi, her boş zaman fırsatında ziyaret sebebi fark etmeksizin anavatana ziyarete getirmesi ve anavatandan gelen çeşitli etkinliklerin olması durumunda diaspora turizminin sürdürülebilirliği kaçınılmaz olacaktır.

Katılımcıların yaş, medeni durum ve çocuk sayısı değişkenleri ile diaspora turizm motivasyonları arasında herhangi bir farklılığa rastlanamamıştır. Diaspora turizm motivasyonu alt boyutu olan Türk kültür motivasyonu, katılımcıların eğitim düzeylerine göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra aile miras motivasyonu ile cinsiyet, gelir ve doğum yeri değişkenleri arasında farklılık belirlenmiştir.

İkinci kuşak göçmen Türklerin anavatan seyahatlerindeki en yüksek düzeye sahip motivasyonu, “anavatan ile bağlantılarını sürdürmek” olduğu görülmektedir. Katılımcıların önemli bir kısmının anavatan ziyaretlerinde “akraba ve arkadaş ziyareti” (%73,5) ifadesine yüksek oranda katılım gösterdiği görülse de, aynı katılımcıların anavatandaki “turistik çekim yerlerini ziyaret etmek” (%75,9) ifadesine de yüksek düzeyde katılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu doğrultuda katılımcıların seyahat amaç ve motivasyonlarının tek bir noktada yoğunlaşmadığı yani birden fazla motivasyon kaynağı veya seyahat amacı doğrultusunda anavatana seyahat ettikleri tespit edilmiştir. Araştırmanın bulguları, anavatanına turistik ziyaretlerde bulunan diasporik bireylerin seyahat hareketlerini açıklamada kullanılan “akraba ve arkadaş ziyareti turizmi” (%73,5) veya “köken turizmi” (%27,6) gibi tek motivasyon temelli çeşitli turizm tanımlamalarının, konuyu açıklamadaki yetersizliğine vurgu yapan

Duval'ın (2003: 267-268), önermesini destekler niteliktedir. Diasporalar aynı zamanda iş amaçlı da seyahat edebilirler ancak iş seyahatine çıkan bireylerin motivasyonları nadir düşünülür ve "iş amaçlı geziler" genellikle seyahat motivasyon araştırmalarına dahil edilmez (Huang ve diğerleri, 2018: 55).

İkinci kuşak göçmen Türklerin konaklama bulguları incelendiğinde, katılımcıların genel olarak akraba, aile, arkadaş yanında ve kendi konutlarında (%71,3) kaldığı görülmektedir. Bu sonuçlar ikinci kuşak diaspora turistlerinin önemli bir kısmının ülke geneline yayılan memleketlerine ziyaret etmeyi tercih ettiğini ortaya koymaktadır. Ancak katılımcıların seyahat motivasyonlarına yönelik bulgular değerlendirildiğinde, akraba, aile, arkadaş ziyareti amaçlı veya kökenini keşfetme gibi diasporik turistlerin tükettiği turizm faaliyetleri ile geleneksel turist ve boş zaman etkinlikleri ile birleştirildiği (Newland ve Taylor, 2010: 6) sonucuna ulaşılmaktadır.

Iorio ve Corsale'ye göre (2012) diaspora turistleri genel olarak akraba, aile, arkadaş yanı veya kendi konutlarında kalmakta ve dolayısıyla konaklamaya çok fazla para harcamamaktadır ancak bununla birlikte geleneksel turistlerden daha uzun süre ülkede tatil yaptıkları için konaklama haricinde yapılacak her harcamaya daha fazla bütçe ayrılabilir. Araştırma katılımcılarının önemli bir kısmının akraba-aile-arkadaş yanında veya kendi konutlarında (%71,3) kaldığı dikkate alındığında, Iorio ve Corsale'nin araştırma bulgularıyla benzerlik taşıdığı görülmektedir.

Hughes ve Allen (2008), yaptığı araştırmada, İngiltere'de yaşayan ikinci ve üçüncü kuşak İrlanda diasporası için anavatana seyahat ederek kendi kültürünü keşfetmenin ve deneyimlemenin önem arz etmediğini belirlemiştir. Bu araştırmada ise İrlanda diaspora topluluğu üzerine yapılmış söz konusu çalışmanın aksine, ikinci kuşak göçmen Türklerin kendi kültürünü keşfetmenin (%69,2), anavatana seyahat motivasyonlarından biri olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmanın sonuçlarından yola çıkarak konuyla ilgili gelecekte yapılacak araştırmalara bazı önerilerde bulunma ihtiyacı duyulmuştur:

- ❖ Elde edilen bulgular doğrultusunda, diaspora turizminin motivasyon ve deneyimlerinde kayda değer bir paya sahip olduğu görülen (%81,4) yöresel yemeklerin ve anavatana ait tatların diasporik seyahatler üzerindeki etkisinin

çok daha kapsamlı şekilde araştırılabileceği görölmektedir. Dolayısıyla gelecekte yapılacak çalışmalarda, ikinci ve/veya sonraki kuşak göçmen Türklerin diaspora turizm motivasyonlarında anavatana ait tatların etkisi incelenebilir.

- ❖ Bu çalışmada ikinci kuşak göçmen Türklerin seyahat motivasyonları ve anavatana bağlılıkları hedef alınmıştır. Araştırma hedefleri arasında diaspora turizminin mevsimselliğinin belirlenmesi bulunmamaktadır. Uluslararası alan yazında bu konuya yönelik farklı bulgular elde edilmiş çalışmalar bulunsa da yerli alan yazında böyle bir çalışmaya rastlanamamıştır. Bu doğrultuda gelecekte Türk göçmenlerin tükettiği diaspora turizminin mevsimsel olup olmadığını belirlemeye yönelik bir çalışma yapılabilir.
- ❖ Yerli alan yazında diaspora turistlerinin nesiller boyutuna odaklanmış herhangi bir çalışmaya rastlanamamıştır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda diaspora turistlerini nesillere ayırarak, anavatana bağlılıklarının ve seyahat motivasyonlarının tatil kararları üzerindeki etkisi araştırılabilir. Sonuçlar doğrultusunda aynı topluluğa ait göçmen kuşaklar birbiriyle karşılaştırılarak farklı öneriler geliştirilebilir. Buna ek olarak diaspora topluluklarının kùltürleri ve ev sahibi olan ülkenin koşulları birbirinden farklı olabileceği göz önünde bulundurulduğunda, iki farklı diaspora topluluğunun seyahat özellikleri karşılaştırıldığında ortaya çeşitli ilişki ve motivasyonlar çıkabilir.

Araştırmanın sonuçlarından yola çıkarak gelecekte uygulanabilecek bazı öneriler geliştirilmiştir:

- ❖ Kamboçya'daki Angkor Wat ile Meksika ve Orta Amerika'daki 'Maya Rotası' diaspora turistlerine hitap eden özel turlar düzenlenmekte (Newland ve Taylor, 2010: 7), Romanyalı göçmenlere yönelik köklerini bulmak gibi amaçları da içerebilen kişiselleştirilmiş turlar hazırlanmaktadır (Iorio ve Corsale, 2012). Bu örnekler çoğaltılabileceği gibi Türkiye'nin yurt dışında yaşayan diaspora topluluklarının anavatanına seyahat etmeleri için seyahat acenteleri tarafından hazırlanan herhangi bir özel tura rastlanamamıştır. Bu noktadan yola çıkarak Türkiye'de veya yurt dışında faaliyet gösteren seyahat acenteleri, Türk göçmenlerin talepleri doğrultusunda kişiye özel ve/veya gruplar için paket turlar hazırlayabilir.

- ❖ Türk diasporasının anavatana seyahatlerini teşvik etmek adına seyahat acenteleri ve otellerin katılım göstereceği diasporik seyahat ve turizm fuarları geliştirilerek göçmen Türklerin yoğun olarak yaşadığı şehirlerde faaliyete geçirilebilir. Ayrıca bu fuarların içerisinde anavatana yatırımı teşvik edecek bilgi, ortaklık ve dayanışma platformları da yer alabilir.
- ❖ Sürdürülebilir ve pazarlanabilir bir diaspora turizmi için web sitelerinin önemini anlamak adına uluslararası alan yazının incelenmesi yeterli olacaktır. Özellikle Avrupa ülkeleri olmak üzere dünyanın çeşitli ülkelerine göç etmiş Türklerin de yardımıyla Türk diasporasına yönelik kapsamlı bir web sitesi oluşturulabilir. Bu web sitesi aracılığıyla hem soy keşfi mümkün kılınabilir, hem anavatana seyahati teşvik eden fuar ve etkinliklerin ve çeşitli kar amaçlı olan veya olmayan kurum ve kuruluşların diaspora turistlerine yönelik özel olarak hazırladığı turlar paylaşılabilir.
- ❖ Bununla birlikte anavatanda, Almanya ve yurt dışında herhangi bir ülkede yaşayan tüm Türklerin ilgisini çekecek şekilde hazırlanacak yıllık bir etkinlik düzenlenebilir. Bu etkinlik, diaspora ile anavatan arasındaki kültürel ilişkileri geliştirerek gelecek kuşakların kimliğini tanımasına ön ayak olabilir hem de anavatana seyahati teşvik ederek ekonomik anlamda getiriye artırabilir. Etkinliğin anavatan ve diasporasına faydaları, etkinlik içeriğiyle doğru orantılı olarak artabileceği gibi daha önce çeşitli ülkeler tarafından diasporalarına yönelik gerçekleştirilen benzer etkinlik çıktıları vasıtasıyla ortaya çıkması beklenen faydaların çok daha fazla olacağı ön görülebilir.

Feng ve Page'in (2010), Yeni Zelanda'da yaşayan Çinlilerin %98'i anavatana Çin'de ve Yeni Zelanda'da faaliyet gösteren seyahat acenteleri vasıtasıyla seyahat ettiğini tespit etmiştir. Feng ve Page'in bulgularıyla tamamen zıt olan Iorio ve Corsale'nin (2012) bulgularına göre ise, araştırmaya katılan Romanyalı göçmenlerin %91,3'lük kısmının anavatan yolculuklarını kendileri organize ettiğini yani seyahat acentelerini tercih etmediğini ortaya çıkarmıştır. Araştırmaya katılanların sadece kalan kısmının kendi başlarına seyahat ettiği belirlenmiştir. Bu araştırmanın bulguları incelendiğinde, hiçbir katılımcının anavatana turla seyahat etmeyi tercih etmediği ve bu noktada Iorio ve Corsale'nin araştırma bulgularıyla benzerlik taşıdığı görülmektedir. Bu bulgudan yola çıkarak, seyahat acentelerinin Türk göçmenlere

yönelik daha farklı ve özel turlar düzenleme eksikliği ve aynı zamanda gerekliliğinin başka bir göstergesidir.

Bu çalışmada ikinci kuşak göçmen Türklerin anavatana bağlılık düzeyleri ve seyahat motivasyonları belirlenmiştir. Anket sonucunda ikinci kuşak göçmen Türklerin demografik özellikleri ve anavatan seyahatlerine ilişkin tanımlayıcı bilgiler elde edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulguların ve ortaya konulan önerilerin alan yazına ve uygulamaya önemli katkılar sağlaması beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- Abadan-Unat, N. (1976). **Turkish Workers in Europe: 1960-1975**. Leiden: Brill Publisher, 24.
- Adıgüzel, Y. (2018). **Göç Sosyolojisi** (İkinci Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 3-176.
- Aksu, G., Eser, M. T. ve Güzeller, C. O. (2017). **Açımlayıcı ve Doğrulayıcı Faktör Analizi ile Yapısal Eşitlik Modeli Uygulamaları** (Birinci Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık, 9.
- Akyüz, J. (2008). "Göç Yollarında; Kafkaslardan Anadolu'ya Göç hareketleri". **Ahmet Yesevi Üniversitesi Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi**, 46, 37-56.
- Amstrong, J. A. (1976). "Mobilized and Proletarian Diasporas". **American Political Science Review**, 70(2), 393-408.
- Anadol, C. ve Abbaslı, N. (2000). **Gizli Belgelerde Ermeni Terörü ve Basın-Yayın Organlarında 100 Soruda Ermeni Meselesi** (İkinci Baskı). İstanbul: Kuvayı Milliye Yayınları, 54.
- Arslan Ayazlar, R. (2016). "Arkadaş ve Akriba Ziyareti (AAZ) Turizmi Üzerine Kavramsal Bir İnceleme". **Turizm ve Araştırma Dergisi**, 5(1), 53-70.
- Arslan, B. D. (2017). *Almanya'daki Türk Diasporası Firmalarının Alman Pazarına Yönelik Uygulamaları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 17.
- Atasü-Topçuoğlu, R. (2012). "Düzensiz Göç: Küreselleşmede Kısıtlanan İnsan Hareketliliği", Küreselleşme Çağında Göç içinde, S. Ihlamur-Öner ve N. Ş. Öner (drl.), İstanbul: İletişim Yayınları, s. 501-518.
- Aydemir, S. (2018). **Tarihi İnkâr Eden Soykırım Suçlusu Mitomanik Diaspora Ermenileri**. Ankara: Kültür Ajans Yayınları, 4-34.
- Backer, E. (2012). "VFR Travel: It is underestimated". **Tourism Management**, 33, 74-79.
- Baloglu, S. and Uysal, M. (1996). "Market Segment of Push and Pull Motivations: A Canonical Correlation Approach". **International Journal of Contemporary Hospitality Management**, 8(3), 32-38.
- Bandyopadhyay, R. (2008). "Nostalgia, Identity and Tourism: Bollywood in The Indian Diaspora". **Journal of Tourism and Cultural Change**, 6(2), 79-100.
- Basu, P. (2004). "Route Metaphors of 'Roots-Tourism' in The Scottish Highland Diaspora". In S. Coleman and J. Eade (Eds.), *Reframing Pilgrimage: Cultures in Motion*. London: Routledge, pp. 150-174.

- Başel, H. (2003). *Sosyal Politika Açısından İç Göçler: Sivas'tan İstanbul'a Göç Örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 27-70.
- Başer, B. (2013). **Diasporada Türk-Kürt Sorunu**. İstanbul: İletişim Yayınları, 71-86.
- Başkurt, İ. (2009). “Almanya’da Yaşayan Türk Göçmenlerin Kimlik Problemi”. **İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi**, 12, 81-94.
- Bauböck, R. (2010). “Cold Constellations and Hot Identities: Political Theory Questions About Transnationalism and Diaspora”. In R. Bauböck and T. Faist (Eds.), *Diaspora and Transnationalism: Concept, Theories and Methods*. Amsterdam University Press, pp. 295-320.
- Bayraklı, C. (2007). *Dış Göçün Sosyo-Ekonomik Etkileri: Görece Göçmen Konutlarında (İzmir) Yaşayan Bulgaristan Göçmenleri Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın, 4.
- Bayraklı, E. (2016, 7 Haziran). Diaspora Politikamız. Zaman. Erişim Adresi: <https://www.setav.org/diaspora-politikamiz/>.
- Bhatia, S. (2002). “Acculturation Dialogical Voices and Construction of The Diasporic Self”. **Theory Psychology**, 12(1), 55-77.
- Brubaker, R. (2005). “The ‘Diaspora’ Diaspora”. **Ethnic and Racial Studies**, 28(1), 1-19.
- Bruneau, M. (2010). “Diasporas, Transnational Formations between Mobility and Locality”. In R. Bauböck and T. Faist (Eds.), *Diaspora and Transnationalism: Concept, Theories and Methods*. Amsterdam University Press, pp. 35-49.
- Butler, K. D. (2001). “Defining Diaspora, Refining A Discourse”. **Diaspora: A Journal of Transnational Studies**, 10(2), 189-219.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). “Faktör Analizi: Temel Kavramlar ve Ölçek Geliştirmede Kullanımı”. **Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi**, 32, 470-482.
- Carter, S. (2004). “Mobilizing Hrvatsko: Tourism and Politics in The Croatian Diaspora”. In T. Coles and D. J. Timothy (Eds.), *Tourism, Diasporas and Space*. London: Routledge, pp. 188-201.
- Castles, S. and Miller, M. J. (2008). *Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. (Çev. B. Bal ve İ. Akbulut). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. (Eserin orijinali 1993’de yayımlandı), 41.
- Ceylan Ataman, B. (2014). **Çalışma Ekonomisi, Teori ve Politikalar**. Ankara: İmaj Yayınevi, 148.
- Clifford, C. (1994). “Diasporas”. **Cultural Anthropology**, 9(3), 302-338.

- Cohen, E. H. (2004). "Preparation, Simulation and The Creation of Community: Exodus and The Case of Diaspora Education Tourism". In T. Coles and D. J. Timothy (Eds.), *Tourism, Diasporas and Space*. London: Routledge, pp. 124-138.
- Cohen, R. (1996). "Diasporas and The Nation State: from Victims to Challengers". **International Affairs**, 72(3), 507-520.
- Cohen, R. (2008). **Global Diasporas: An Introduction** (Second Edition). London: Routledge, 18.
- Coles, T. and Timothy, D. J. (2004). "My Field Is The World: Conceptualizing Diasporas, Travel and Tourism". In T. Coles and D. J. Timothy (Eds.), *Tourism, Diasporas and Space*. London: Routledge, pp. 1-29.
- Coles, T., Duval, D. T. and Hall, C. (2005). "Tourism, Mobilty and Global Communities: New Approaches to Theorising Tourism and Tourism Spaces". In W. F. Theobald (Eds.), *Global Tourism*. Boston: Elsevier, pp. 463-481.
- Collins-Kreiner, N. ve Olsan, D. (2004). "Selling Diaspora: Producing and Segmenting The Jewish Diaspora Tourism Market". In T. Coles and D. J. Timothy (Eds.), *Tourism, Diasporas and Space*. London: Routledge, pp. 273-290.
- Crompton, J. L. (1979). "Motivations For Pleasure Vacation". **Annals of Tourism Research**, 6(4), 408-424.
- Crompton, J. L. and McKay, S. L. (1997). "Motives of Visitors Attending Festival Events". **Annals of Tourism Research**, 24(2), 425-439.
- Çağlayan, S. (2006). "Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi". **Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 17, 67-91.
- Çakı, A. (2018). *Geçmişten Bugüne Türkiye'nin Göç Politikası ve Suriyeli Göçmenler Bağlamında Göç Yönetişimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman, 8.
- Çakır, D. Ç. (2018). *Kamu Diplomasisi Bağlamında Türk Dış Politikasında Diaspora Diplomasisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 23.
- Çakır, S. (2011). "Geleneksel Türk Kültüründe Göç ve Toplumsal Değişme". **SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 24, 129-142.
- Çelik, R. (2015). "Tehcir Sonrası Geri Dönüş: Ermenilerin ve Rumların Yeniden İskânı ve Osmanlı Hükümetlerinin Aldığı Tedbirler". **Akademik İncelemeler Dergisi**, 10(2), 67-94.
- Çetin, B. (2015). *Japon Turistlerin Seyahat Motivasyonlarının Turist Memnuniyeti ve Tekrar Ziyaret Etme Niyeti Üzerine Etkisi: Kapadokya Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir, 6.

- Çiçek, K. (2010). "Relocation of The Ottoman Armenians in 1915: A Reassessment". **Review of Armenian Studies**, 22, 115-134.
- Dangır, M. (2009). *Tarihte Türk-Ermeni İlişkileri ve Ermeni Soykırımını İddialarının Türkiye'nin Avrupa Birliği Üyelik Sürecine Etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 7-10.
- Dann, G. M. S. (1977). "Anomie, Ego-Enhancement and Tourism". **Annals of Tourism Research**, 4(4), 184-194.
- Dann, G. M. S. (1981). "Tourist Motivation An Appraisal". **Annals of Tourism Research**, 8(2), 187-219.
- Davies, K. (1988). "Social Science Approaches to International Migration". **Population and Development Review**, 14, 245-261.
- Develi, E. S. (2017). "21. Yüzyılda Göç Olgusu: Uluslararası Göç Teorilerinin Ekonomi Politigi". **Süleyman Demirel İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 22, 1343-1353.
- Doğan, H. G. (2018). *Türk-Rus İlişkilerinde Sözde Ermeni Soykırımının Konumu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1.
- Doğan, İ. (2018). **Göç ve Kültür** (Birinci Baskı). İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayıncılık, 183.
- Dönmez Kara, C. Ö. (2015). *Göç Bağlamında Uluslararası İşbirliği ve Türkiye'nin Politikaları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale, 21-28.
- Dufoix, S. (2011). *Diasporalar*. (Çev. I. Ergüden). İstanbul: Uluslararası Hrant Dink Vakfı Yayınlar. (Eserin orijinali 2008'te yayımlandı).
- Duman, G. (2018). **11. Peron** (Birinci Baskı). İstanbul: Vadi Yayıncılık, 97.
- Duncan, S. and Leith, M. (2013). "Diaspora Tourists and The Scottish Homecoming 2009". **Journal of Heritage Tourism**, 8(4), 259-274.
- Dunn Ross, E. and Iso-Ahola, S. E. (1991). "Sightseeing Tourists' Motivation and Satisfaction". **Annals of Tourism Research**, 18(2), 226-237.
- Duval, D. T. (2003). "When Hosts Become Guests: Return Visits and Diasporic Identities in A Commonwealth Eastern Caribbean Community". **Current Issues in Tourism**, 6(4), 267-308.
- Eklemezler, S. (2018). *Toplumsal Hafıza ve Mekân: Bulgaristan Göçmeni Kadınların Deneyimleri ve Bursa Göç Tarihi Müzesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 43.
- Ela Özcan, E. D. (2016). "Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme". **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 2(4), 183-215.

- Ela Özcan, E. D. (2017). *Türkiye’de 2000’li Yıllarda İç Göç – İşsizlik Örüntüleri: Ankara (TR51) Alt Samsun Bölgesinin, Kırıkkale (TR71) ve Samsun (TR83) Alt Bölgelerinden Aldığı Göçlerin İşsizlik Açısından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 28-76.
- Erdikmen, O. (2018). **Gurbetçileri Anlama Kılavuzu** (Birinci Baskı). İstanbul: Halk Kitabevi, 31.
- Erdoğan, M. M. (2015). “Avrupa’da Türk Kökenli Göçmenler ve ‘Euro-Turks-Barometre’ Araştırmaları”. **Göç Araştırmaları Dergisi**, 1(1), 108-148.
- Eren, E. (2013). **Yönetim ve Organizasyon (Çağdaş ve Küresel Yaklaşımlar)** (Onuncu Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık, 532.
- Ersoy, İ. (2008). *Diaspora ve Kimlik: Eskişehir ve İstanbul’da Yaşayan Kırım Tatarları’nda Çoklu Kültürel Kimliğin İfade Alanı Olarak “Tepreş”*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir, 8.
- Faist, T. (2003). *Uluslararası Göç ve Ulusaşırı Toplumsal Alanlar* (Çev. A. S. Gündoğan). İstanbul: Bağlam Yayınları. (Eserin orijinali 2000’de yayımlandı), 82-82.
- Feng, K. and Page, S. J. (2010). “An Exploratory Study of The Tourism, Migration-Immigration Nexus: Travel Experiences of Chinese Residents in New Zealand”. **Current Issues in Tourism**, 3(3), 246-281.
- Gedik, E. (2010). “Almanya’da ‘Öteki’ Olmak, ‘Öteki’ Kalmak”. **Folklor-Edebiyat Dergisi**, 16(62), 41-68.
- Gençler, A. (2005). “Avrupa Birliği’nin Göç Politikası”. **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, 49, 173-197.
- Genel, M. G. (2014). “Almanya’ya Giden İlk Türk İşçi Göçünün Türk Basınındaki İzdüşümü - Sirkeci Garı’ndan Munchen Hauptbahnhof’a”. **Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi**, 8(3), 301-338.
- Gezgin, M. F. (1994). **İşgücü Göçü ve Avusturya’daki Türk İşçileri**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları, 18.
- Godfrey, J. L. E. (2011). *The Grass Is Greener on The Other Side: What Motivates Backpackers to Leave Home and Why They Choose New Zealand As A Destination*. Unpublished Master’s Thesis, University of Otago Dunedin, New Zealand, 27-28.
- Goeldner, C. R. and Ritchie, B. (2009). **Tourism: Principles, Practices, Philosophies** (Eleventh Edition). New Jersey: Wiley Science, 249.
- Gökbayrak, Ş. (2008). “Uluslararası Göç ve Kalkınma Tartışmaları: Beyin Göçü Üzerine Bir İnceleme”. **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, 63(3), 65-82.

- Göksu, A. (2000). **İşçilikten Vatandaşlığa: Almanya'daki Türkler**. Ankara: Özen Yayıncılık, 33.
- Göller, V. (2015). *Yerel Yemek Tüketiminin Turist Motivasyonuna Etkisi: İspanya Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 32-33.
- Grinstein, A. (1955). "Vacations: A Psychoanalytic Study". **International Journal of Psychoanalysis**, 36(3), 177-185.
- Güllüpnar, F. (2012). "Göç Olgusunun Ekonomi-Politiği ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme". **Yalova Sosyal Bilimler Dergisi**, 4, 53-85.
- Gündoğar, H. (2012). *Almanya'da Göçmenlerin Dillerine Yönelik Politikalar ve Bu Politikaların Türklerin Sosyal Yaşamına Etkisi*. Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, 25.
- Gürüz, D. ve Gürel, E. (2006). **Yönetim ve Organizasyon** (İkinci Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 243.
- Hannam, K. (2004). "India and The Ambivalences of Diaspora Tourism". In T. Coles and D. J. Timothy (Eds.), *Tourism, Diasporas and Space*. London: Routledge, pp. 246-260.
- Harman, S. (2014). "Bağımsız Seyahat Eden Yerli Gezinlerin Seyahat Motivasyonları Üzerine Bir Araştırma". **Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi**, 10(21), 107-128.
- Harman, S. (2012). *Sırtçantalı Turistlerin Seyahat Motivasyonları ve İlgilenimleri: İstanbul'a Gelen Sırtçantalı Turistler Üzerinde Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 44-51.
- Hayter, T. (2000). **Open Borders** (Second Edition). London: Pluto Press, 9.
- Helmreich, S. (1992). "Kinship, Nation and Paul Gilroy's Concept of Diaspora". **Diaspora: A Journal of Transnational Studies**, 2(2), 243-249.
- Hsu, C. H. C., Cai L. A. and Li, M. (2010). "Expectation, Motivation and Attitude: A Tourist Behavioral Model". **Journal of Travel Research**, 49(3), 282-296.
- Huang, W. C., Hung K. and Chen C. C. (2018). "Attachment to the home country or hometown? Examining diaspora tourism across migrant generations". **Tourism Management**, 68, 52-65.
- Huang, W. J., Haller, J. W. and Ramshaw, G. P. (2013). "Diaspora Tourism and Homeland Attachment: An Exploratory Analysis". **Tourism Analysis**, 18, 285-296.
- Huang, W. J., Ramshaw, G. P. and Norman W. C. (2016). "Homecoming or Tourism? Diaspora Tourism Experience of Second-Generation Immigrants". **Tourism Geographies**, 18(1), 59-79.

- Hughes, H. and Allen, D. (2008). "Holidays of The Irish Diaspora: The Pull of The "Homeland"". **Tourism Management**, 13(1), 1-19.
- Hume, Y. (2011). "Diaspora Tourism in Dominican Republic: Capitalizing on Circular Migration". **Canadian Foreign Policy Journal**, 17(2), 155-170.
- International Organization for Migration. (2013). **Immigration Terms Dictionary** (İkinci Baskı). Geneva: IOM, 23-35.
- International Organization for Migration (2018). **World Migration Report**. Geneva: IOM, 15.
- Iorio, M. and Corsale, A. (2012). "Diaspora and Tourism: Transylvanian and Saxons Visiting Homeland". **Tourism Geographies**, 15(2), 198-232.
- Iso-Ahola, S. E. (1982). "Toward A Social Psychological Theory of Tourism Motivation: A Rejoinder". **Annals of Tourism Research**, 9(2), 256-262.
- İnternet: Almanya Türk Federasyonu, ATF Türkiye Kültür Gezileri Web: <http://turkfederasyon.com/> adresinden 15 Mart 2019 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: BBC News, Web: <https://www.bbc.com/turkce> adresinden 12 Mart 2019 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Bigmev, Web: <http://www.bigmev.org/> adresinden 13 Şubat 2019 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Black, R. (2001). "Environmental Refugees: Myth or Reality?". UNHCR, Vol: 34. Web: http://acikerisim.lib.comu.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/COMU/1241/Canan_%D6yk%FC_D%F6nmez_Kara_Doktora_tez.pdf?sequence=1 adresinden 27 Ocak 2019 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Taglit-Birthright Israel, Web: <https://www.birthrightisrael.com/> adresinden 22 Ocak 2019 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Chinese Statistics İstitution, Total Population by Urban and Rural 2017, Web: <http://www.stats.gov.cn/english/> adresinden 28 Kasım 2018 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Dışişleri Bakanlığı, Web: http://www.mfa.gov.tr/yurtdisinda-yasayan-turkler_.tr.mfa adresinden 02 Mart 2019 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu, Dünyada Diaspora Stratejileri, Türk Diasporası İçin Öneriler, Web: <https://www.deik.org.tr/> adresinden 29 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Express E-Paper, Web: <https://www.express.de/koeln/neue-zahlen-luegen-nicht-die-wahrheit-ueber-die-auslaender-in-koeln-32381242> adresinden 28 Ağustos 2019 tarihinde alınmıştır.

İnternet: Göç Vakti, Dünyada Her 100 Kişiden 4'ü Göçmen, Web: <https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/estimatesgraphs.asp?2g2> adresinden 5 Ocak 2020 tarihinde alınmıştır.

İnternet: Habertürk Gazetesi, Bruno Catalano'un Eksik Heykelleri, Web: <https://www.haberturk.com/galeri/diger/436706-bruno-catalanonun-eksik-heykelleri> adresinden 09 Ağustos 2018 tarihinde alınmıştır.

İnternet: Highland Titles, Homecoming and the Scottish Diaspora, Web: <https://www.highlandtitles.com/> adresinden 15 Ocak 2019 tarihinde alınmıştır.

İnternet: Hürriyet Gazetesi, Ekonomi Haberleri, Web: <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/gurbetci-anne-babadan-ilham-aldi-kendi-markasini-kurdu-40634564> adresinden 09 Ağustos 2018 tarihinde alınmıştır.

İnternet: İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Müdürlüğü, Web: http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713 adresinden 15 Şubat 2019 tarihinde alınmıştır.

İnternet: NTV Haber, Ekonomi, Web: <https://www.ntv.com.tr/ekonomi/almanyadaki-turkler-800-milyon-euro-havale-etti,OWb1ZFW0OESeg1iTBH81Q> adresinden 30 Eylül 2019 tarihinde alınmıştır.

İnternet: NTV Haber, Türkiye Haberleri, Web: https://www.ntv.com.tr/turkiye/turkiyeden-fransanın-24-nisan-kararina-kinama,PaJ7dQTBqEyGYYHItiV_0g adresinden 13 Nisan 2019 tarihinde alınmıştır.

İnternet: Pravas Bharatiya Divas India (PBD), Web: <https://pbdindia.gov.in/en> adresinden 21 Ocak 2019 tarihinde alınmıştır.

İnternet: Star Gazetesi, Web: <http://www.star.com.tr/yazar/najat-belkacem--fasli-coban-kizin-fransa-milli-egitim-bakanligi-koltuguna-uzanan-hikayesi-yazi-1100923/> adresinden 09 Ağustos 2018 tarihinde alınmıştır.

İnternet: Statistisches Bundesamt Deutschland, Foreign Population by Selected Citizenships, Web: <https://www.destatis.de/EN/Homepage.html> adresinden 03 Mart 2019 tarihinde alınmıştır.

İnternet: TNS Global Research, Web: <http://www.tnsglobal.com/> adresinden 16 Ocak 2019 tarihinde alınmıştır.

İnternet: Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, Web: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GT.S.5b65c329778a74.88673454 adresinden 04 Ağustos 2018 tarihinde alınmıştır.

İnternet: United Nations Department of Economic and Social Affairs, Web: <https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/estimatesgraphs.asp?2g2> adresinden 5 Ocak 2020 tarihinde alınmıştır.

İnternet: United Nations, Refugees and Migrants, Web: <https://refugeesmigrants.un.org/> adresinden 10 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.

- İnternet: United Nations, Migration and Population, Web: <https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/migreport.asp> adresinden 14 Kasım 2019 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Yüksek Seçim Kurulu, Seçim Arşivi, Web: <http://www.ysk.gov.tr/tr/secim-arsivi/2612> adresinden 24 Mart 2019 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Web: <https://www.ytb.gov.tr/yurtdisi-vatandaslar/genel-bilgi> adresinden 02 Mart 2019 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Worldbank, Migration and Remittances Data, Web: <http://www.worldbank.org/en/topic/migrationremittancesdiasporaissues/brief/migration-remittances-data> adresinden 26 Mart 2019 tarihinde alınmıştır.
- Jafarlı, E. (2018). *Birinci Dünya Savaşı'ndan Günümüze Ermeni Terörizmi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 16.
- Jones, D. M. (2014). "Film Tourism As Heritage Tourism: Scotland, Diaspora and The Da Vinci Code (2006)". **New Review of Film and Television Studies**, 12(2), 156-177.
- Kang, S. K. and Page, S. J. (2000). "Tourism, Migration and Emigration: Travel Patterns of Korean-New Zealanders in The 1990s". **Tourism Geographies**, 2(1), 50-65.
- Kara, M. A. (2017). **Göç Yazıları: Kuramdan Alana Türkiye'de Göç** (Birinci Basım). Ankara: Sonçağ Yayıncılık, 25.
- Kasinitz, P., Mollenkopf, J. H., Waters, M. C. and Holdaway, J. (2008). **Inheriting The City: The Children of Immigrants Come of Age**. New York: Russell Sage Foundation, 258.
- Katranç, M. ve Temel, S. (2018). "İlkokul Öğrencilerine Yönelik Yazma Kaygısı Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması". **Journal of Social and Humanities Sciences Research**, 5(24), 1544-1555.
- Kaya, A. (2001). **Sicher in Kreuzberg Constructing Diasporas: Turkish Hip-Hop Youth in Berlin**. Bielefeld: Transcript Verlag, 73.
- Kaya, F. Ş., Yıldız, B. ve Yıldız, H. (2013). "Herzberg'in Çift Faktör Kuramı Açısından İlköğretim I. Kademe Öğretmenlerinin Motivasyon Düzeylerinin Değerlendirilmesi". **Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi**, 39, 1-18.
- Kaya, İ. (2008). "Avrupalı Türkler: Misafir İşçilikten Avrupa Vatandaşlığına". **Doğu Coğrafya Dergisi**, 13(19), 149-166.
- Kaygalak, S., Dilek, S. E. ve Günlü, E. (2015). "Diaspora Turizmi: Balkanlara Seyahat Edenler Üzerinde Sosyolojik Bir Araştırma". **Ege Akademik Bakış Dergisi**, 15(3), 435-443.

- Kelner, S. (2013). "Historical Perspectives on Diaspora Homeland Tourism: "Israel Experience" Education in The 1950s and 1960s". **Diaspora, Indigenous and Minority Education**, 7(2), 99-113.
- Kılıçaslan, E. (2006). *Almanya'daki Türklerin Türk-Alman İlişkileri Açısından Önemi ve Türk Nüfusunun Etkinliğinin Artırılmasına Yönelik Alınabilecek Tedbirler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 54.
- Kırbaç, D.A. (2012). *Diasporada Boşnak: Türkiye ve İsveç Örnekleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 35-42.
- Kırmızı, B. (2016). "Göçmen Türklerin Almanya'da Yaşadığı Sorunların Dünü ve Bugünü". **Journal of Turkish Language and Literature**, 2(3), 145-156.
- Kim, J. and Stodolska, M. (2013). "Impacts of Diaspora Travel on Ethnic Identity Development Among 1.5 Generation Korean-American College Students" **Journal of Tourism and Cultural Change**, 11(3), 187-207.
- Kim, S. S. and Lee, C. K. (2002). "Push and Pull Relationships". **Annals Tourism Research**, 29(1), 257-260.
- King, B. (1994). "What Is Ethnic Tourism? An Australian Perspective". **Tourism Management**, 15, 173-176.
- King, R. and Christou, A. (2010). "Cultural Geographies of Counter-Diasporic Migration: Perspectives from The Study of Second-Generation 'Returnees' to Greece". **Population, Space and Place**, 16, 103-119.
- Klenosky, D. B. (2002). "The 'Pull' of Tourism Destinations: A Means-end Investigation". **Journal of Travel Research**, 40(2), 385-395.
- Koç, H. ve Topaloğlu, M. (2012). **İşletmeciler için Yönetim Bilimi** (İkinci Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık, 73.
- Koçak, Y. ve Terzi, E. (2012). "Türkiye'de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri". **Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 3(3), 163-184.
- Koçel, T. (2013). **İşletme Yöneticiliği**. İstanbul: Beta Yayıncılık, 620.
- Koubi, V., Schaffer, L., Spilker, G. and Bernauer, T. (2012). "Environmental Degradation and Migration". **Swiss Network for International Studies**, 1-40.
- Kreiner, N. C. and Olsen, D. (2004). "Producing and Segmenting The Jewish Diaspora Tourism Market". In T. Coles and D. J. Timothy (Eds.), *Tourism, Diasporas and Space*. London: Routledge, 280.
- Krejcie, R. V. And Morgan, D. W. (1970). "Determining Sample Size for Research Activities". **Educational and Psychological Measurement**, 30, 607-610.

- Kula, S. ve Çakar, B. (2015). “Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi Bağlamında Toplumda Bireylerin Güvenlik Algısı ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki”. **Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 6(12), 191-210.
- Kurt, H. (2006). “Göç Eğilimleri ve Olası Etkileri”. **Yönetim Bilimleri Dergisi**, 4(1), 148-178.
- Küçüközkan, Y. (2015). “Liderlik ve Motivasyon Teorileri: Kuramsal Bir Çerçeve”. **Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi**, 1(2), 86-115.
- Leung, M. W. H. (2005). “Keeping Compatriot on the Move: A Study of Ethnic Chinese Migrant-owned Travel Agencies in Germany”. **Asian and Pasific Migration Journal**, 14(1-2), 193-224.
- Levitt, P. ve Glick-Schiller, N. (2004). “Conceptualizing simultaneity: A Transnational Social Field Perspective on Society”. **International Migration Review**, 38(3), 1002-1039.
- Li, M. and McKercher, B. (2016). “Developing A Typology of Diaspora Tourists: Return Travel by Chinese Immigrants in North America”. **Tourism Management**, 56, 106-113.
- Li, T. E. (2019). “Guanxi or Weak Ties? Exploring Chinese Diaspora Tourists’ Engagement in Social Capital Building”. **Current Issues in Tourism**, 22, 1-16.
- Li, T. E., McKercher, B. and Chan, E. T. H. (2019). “Towards A Conceptual Framework for Diaspora Tourism”. **Current Issues in Tourism**, 23, 1-18.
- Mandelbaum, M. (2000). **The European Diasporas: National Minorities and Conflict in Eastern Europe**. New York: Council on Foreign Relations Press, 2.
- Mannell, R. C. and Iso-Ahola, S. E. (1987). “Psychological Nature of Leisure and Tourism Experience”. **Annals of Tourism Research**, 14(3), 314-331.
- Marschall, S. (2014). “Homesick Tourism’: Memory, Identity and (Be)longing”. **Current Issues in Tourism**, 18(9), 876-892.
- Martin, P. and Widgren, J. (2002). “International Migration: Facing the Challenge”. **Population Bulletin**, 57(1), 3-40.
- Maruyama, N. and Stronza, A. (2010). “Roots Tourism of Chinese Americans”. **Ethnology**, 49(1), 23-44.
- Maslow, A. H. (1954). **Motivation and Personality**. New York: Harper and Row Publisher, 35-47.
- McAuliffe, M. and Ruhs, M. (2018). **World Migration Report 2018**. Geneva: International Organization for Migration, 13-15.
- McNeil W. H. (1984). “Human Migration in Historical Perspective”. **Population and Development Review**, 10(1), 1-18.

- Mencütek, Z. S. and Baser, B. (2017). "Mobilizing Diasporas: Insights from Turkey's Attempts to Reach Turkish Citizens Abroad". **Journal of Balkan and Near Eastern Studies**, 20(1), 86-105.
- Morgan, N., Pritchard, A. and Pride, R. (2003). "Marketing to The Welsh Diaspora: The Appeal to Hiraeth and Homecoming". **Journal of Vacation Marketing**, 9(1), 69-80.
- Mortley, N. (2011). "Strategic Opportunities from Diaspora Tourism: The Jamaican Perspective". **Canadian Foreign Policy Journal**, 17(2), 171-185.
- Murphy, L. (1996). "Backpackers in Australia: A Motivation-Based Segment Study". **Journal of Travel and Tourism Marketing**, 5(4), 23-45.
- Newland, K. and Taylor, C. (2010). **Heritage Tourism and Nostalgia Trade: A Diaspora Niche in The Development Landscape**. Washington: Migration Policy Institute, 4.
- Nisari, M. A. (2018). *Ziyaretçilerin Yerel Yemek Tüketim Motivasyonlarının Analizi: Çeşme Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 48.
- Nisari, M. A. ve Sakin-Yılmaz M. (2018). "Yerel Yemeklerin Ziyaretçi Motivasyonuna Etkisi". **Uluslararası Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi**, 2(1), 68-77.
- Nurse, K. (2011). "Diasporic Tourism and Investment in Suriname". **Canadian Foreign Policy Journal**, 17(2), 142-154.
- Odabaşı, Y. ve Gülfidan, B. (2010). **Tüketici Davranışı**. İstanbul: Mediacat Kitapları, 109.
- Organisation for Economic Co-Operation and Development. (2018). International Migration Outlook 2018 (42. Edition). http://www.oecd-berlin.de/download/IMO201820June_final.pdf adresinden erişilmiştir.
- Orozco, M. ve Lapointe, M. (2004). "Mexican Hometown Associations and Development Opportunities". **Journal of International Affairs**, 57, 31-49.
- Örücü, E. ve Kanbur, A. (2008). "Örgütsel-Yönetmelik Motivasyon Faktörlerinin Çalışanların Performans ve Verimliliğine Etkilerini İncelemeye Yönelik Ampirik Bir Çalışma: Hizmet Endüstri İşletme Örneği". **Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 15(1), 85-97.
- Özgen, Ö. (2000). "Kapadokya'yı Ziyaret Eden Turistlerin Genel Seyahat Motivasyonları ve Tatmin Olma Durumları". **Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi**, 11(2), 22-34.
- Özocak, Ö. (2015). Diaspora Kavramı ve Ermeni Diasporası (Rapor No. 2). Kayseri: Erciyes Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- Özyakışır, D. (2013). **Göç: Kuram ve Bölgesel Bir Uygulama**. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık, 15.

- Pande, A. (2018). "India and Its Diaspora: Charting New Avenues of Engagement". **International Studies**, 54(1-4), 180-195.
- Pazarbaşı, G. (2014). *Likya Yolu'nu Yürüten Turistlerin Seyahat Motivasyonlarını ve Memnuniyet Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin, 33-42.
- Pazarcık, S. F. (2010). *Beyin Göçü Olgusu ve Amerika Birleşik Devletleri Üniversitelerinde Çalışan Türk Sosyal Bilimciler Üzerine Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale, 13.
- Pearce, P. (1988). **The Ulysses Factor: Evaluation Visitors in Tourist Settings**. New York: Springer-Verlag.
- Pearce, P. and Lee, U. (2005). "Developing The Travel Career Approach to Tourist Motivation". **Journal of Travel Research**, 43, 226-237.
- Pektaş, F. (2017). *Seyahat Motivasyonunu Oluşturan İtici ve Çekici Faktörlerin Tüketici Temelli Destinasyon Değeri Üzerine Etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir, 34-37.
- Pelliccia, A. (2016). "In The Family Home: Roots Tourism Among Greek Second Generation in Italy". **Current Issues in Tourism**, 21(18), 2108-2123.
- Perşembe, E. (2005). **Almanya'da Türk Kimliği Din ve Entegrasyon**. Ankara: Araştırma Yayınları, 66.
- Petrucci, P. R. and Miyahira, K. (2009). "International Collaboration and The Management of Linguistic Resources at A Diaspora Festival in Okinawa". **Current Issues in Language Planning**, 10(2), 199-220.
- Plog, S. (2001). "Why Destination Areas Rise and Fall in Popularity: An Update of A Cornell Quarterly Classic". **Current Issues in Language Planning**, 42(3), 13-24.
- Plog, S. (1974). "Why Destination Areas Rise and Fall in Popularity". **Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly**, 14(4), 55-58.
- Ragazzi, F. (2014). "A Comparative Analysis of Diaspora Policies". **Political Geography**, 41, 74-89.
- Reis, M. (2004). "Theorizing Diaspora: Perspectives on 'Classical' and 'Contemporary' Diaspora". **International Migration**, 42(2), 41-60.
- Rızaoğlu, B. (2004). **Turizm Davranışı**. Ankara: Detay Yayıncılık, 58.
- Royle, M. T. and Hall, A. T. (2012). "The Relationship Between McClelland's Theory of Needs, Feeling Individually Accountable and Informal Accountability for Others". **International Journal of Management and Marketing Research**, 5(1), 21-42.

- Rumbaut, R. G. (2002). "Severed or Sustained Attachments? Language, Identity and Imagined Communities in The Post-Immigrant Generation". In P. Levitt and M. C. Waters (Eds.), *The Changing Face of Home: The Transnational Lives of The Second Generation*. New York: Russell Sage, pp. 43-95.
- Safran, W. (1991). "Diaspora in Modern Societies: Myths of Homeland and Return". **Diaspora: A Journal of Transnational Studies**, 1(1), 83-99.
- Sağırılı, M. (2006). *Eğitim ve İnsan Kaynağı Yönünden Türk Beyin Göçü: Geri Dönen Türk Akademisyenler Üzerine Alan Araştırması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 21.
- Sağlam, S. (2006). "Türkiye'de İç Göç Olgusu ve Kentleşme". **Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, 5, 31-45.
- Samers, M. (2010). **Migration**. London: Routledge, 55.
- Sayın, Y., Usanmaz, A. ve Aslangiri, F. (2016). "Uluslararası Göç Olgusu ve Yol Açtığı Etkiler: Suriye Göçü Örneği". **Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, 18(31), 1-13.
- Scheyvens, R. (2007). "Poor Cousins No More: Valuing the Development Potential of Domestic and Diaspora Tourism". **Progress in Development Studies**, 7(4), 307-325.
- Schramm, K. (2004). "Coming Home to The Motherland: Pilgrimage Tourism in Ghana". In S. Coleman and J. Eade (Eds.), *Reframing Pilgrimage: Cultures in Motion*. London: Routledge, pp. 133-149.
- Şener, B. (2018). *Avrupa Birliği'nin Göç Politikaları Bağlamında Göçmenlerin Sosyal Dışlanması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 38.
- Sheffer, G. (1986). **Modern Diasporas in International Politics**. London: Croom Helm, 3.
- Sheffer, G. (2003). **Politics at Home Abroad**. New York: Cambridge University Press, 84.
- Shuval, J. (2000). "Diaspora Migration: Definitional Ambiguities and A Theoretical Paradigm". **International Migration**, 38(5), 41-57.
- Sim, D. and Leith, M. (2013). "Diaspora Tourists and The Scottish Homecoming 2009". **Journal of Heritage Tourism**, 8(4), 259-274.
- Sirkeci, İ. ve Erdoğan, M. M. (2012). "Göç ve Türkiye". **Migration Letters**, 9(4), 297-302.
- Stephenson, M. L. (2002). "Travelling to The Ancestral Homelands: The Aspirations and Experiences of A UK Caribbean Community". **Current Issues in Tourism**, 5(5), 378-425.

- Swarbrooke, J. and Horner S. (2007). **Consumer Behaviour in Tourism**. Oxford: Butterworth Heinemann, 54.
- Şahin, A. (2004). “Yönetim Kuramları ve Motivasyon İlişkisi”. **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 11, 523-547.
- Şirin, F. S. (2009). “Etkili Birer Propaganda Aracı Olarak Ermeni Sorunu Karşısında Albayrak ve Hadisat Gazeteleri (1918-1919)”. **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Dergisi**, 28(45), 207-219.
- Tanrısever, C. (2016). “Diaspora Turizmi: Türkiye-Azerbaycan Örneği”. **Turizm ve Araştırma Dergisi**, 5(2), 56-64.
- Taşcıoğlu, E. (2017). “Birinci Dünya Harbindeki Türk ve Ermeni Kayıpları”. **Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 19(2), 1-26.
- Taşçı, F. (2009). “Bir Sosyal Politika Sorunu Olarak Göç”. **Kamu-İş Dergisi**, 10(4), 177-204.
- Taşdelen, H. M., Sözen, E., Duran, H. ve ESKİCUMALI, A. (2000). **Avrupa’da Yeni Kuşak Türk Gençliği (Kimlik ve Uyum Sorunları)**. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Yayınları, 8.
- Terblanche, H. (2012). *Travel Motives of Adventure Tourists: A Case Study of Magoebaskloof Adventures*. Unpublished Master’s Thesis, North-West University, South Africa, 63.
- Ter-Matevosyan, V., Danielyan, H., Sisserian, S., Kankanyan, N. and Shorjian, N. (2017). “Institutions and Identity Politics in the Armenian Diaspora: the Cases of Russia and Lebanon”. **Diaspora Studies**, 10(1), 64-80.
- Tie, C., Holden, A. and Park, H. Y. (2015). “A ‘Reality of Return’: The Case of The Sarawakian-Chinese Visiting China”. **Tourism Management**, 47, 206-212.
- Tiftik, M. A. (2009). *Ermeni Tehciri ve Kütahya Ermenileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya, 8.
- Timothy, D. J. (1997). “Tourism and The Personal Heritage Experience”. **Annals of Tourism Research**, 24, 751-754.
- Timothy, D. J. and Teye, V. B. (2004). “American Children of The African Diaspora: Journeys to The Motherland”. In T. Coles and D. J. Timothy (Eds.), *Tourism, Diasporas and Space*. London: Routledge, pp. 111-123.
- Toker, B. (2006). *Konaklama İşletmelerinde İşgören Motivasyonu ve Motivasyonun İş Doyumuna Etkileri – İzmir’deki Beş ve Dört Yıldızlı Otellere Yönelik Bir Uygulama*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 43.
- Toksöz, G. (2006). **Uluslararası Emek Göçü**. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 20.

- Tören, E. (2014). *Diasporaların Anavatan Ziyaretleri: Almanya Türk Federasyon Türkiye Kültür Gezisi 2013 Üzerine Bir Alan Araştırması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Ulusoy, E. (2015a). *Ulus-aşırı Siyasetin Bir Enstrümanı Olan Diasporanın Bir İşlevselliği ve Türk Diasporasının İnşası*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla, 22.
- Ulusoy, E. (2015b). “Diasporayı Yeniden Düşünmek: Diaspora Teorisi ve Modern Diasporanın Temel Parametreleri”. **Göç Dergisi**, 2(2), 208-228.
- United Nations. (2017). **International Migration Report Highlights**. New York: United Nations, 1.
- Unur, K., Kanca, B. ve Ertaş, Ç. (2015). “Türkiye’nin Diaspora Turizmi Potansiyeline İlişkin Bir Değerlendirme”. **I. Avrasya Uluslararası Turizm Kongresi**, 350-362.
- Ural, A. Ve Kılıç, İ. (2018). **Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi**. Ankara: Detay Yayıncılık, 40-232.
- Uslu, D. (2014). “Birinci Dünya Savaşı Sonunda The Times’ın Ermenilerle İlgili Propagandası ve Ermeni Meselesine Etkisi”. **Yeni Türkiye Dergisi**, 60, 1-13.
- Uysal, M. and Jurowski, C. (1994). “An Empirical Testing The Push and Pull Factors of Tourist Motivations”. **Annals of Tourism Research**, 21(4), 844-846.
- Weaver, D. B., Kwek, A. and Wang, Y. (2017). “Cultural Connectedness and Visitor Segmentation in Diaspora Chinese Tourism”. **Tourism Management**, 63, 302-314.
- Yalçın, C. (2004). **Göç Sosyolojisi**. Ankara: Anı Yayıncılık, 22-35-40.
- Yamaguchi, I. (2003). “The Relationships Among Individual Differences, Needs and Equity Sensitivity”. **Journal of Managerial Psychology**, 18(4), 324-344.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). **SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Detay Yayıncılık, 45.
- Yıldız, B. (2010). *Herzberg’in Çift Faktör Kuramı Açısından İlköğretim I. Kademe Öğretmenlerinin Motivasyon Düzeylerinin Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 12.
- Yılmaz, A. (2014). “Uluslararası Göç Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri”. **Turkish Studies Historical Analysis**, 9(2), 1685-1704.
- Yılmaz, O. (2018). *Turistlerin Seyahat Motivasyonlarının Hediyelik Eşyalara Yönelik Tutumları ve Satın Alma Niyetleri Üzerindeki Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırklareli, 20.

Yoon, Y. and Uysal, M. (2005). "An Examination of The Effects of Motivation and Satisfaction on Destination Loyalty: A Structural Model". **Tourism Management**, 26(1), 45-56.

Yuan, S. and McDonald, C. (1990). "Motivational Determinants of International Pleasure Time". **Journal of Travel Research**, 24(1), 42-44.

EKLER

EK-1. Anket Formları

ANKET FORMU

Değerli katılımcı, bu anket “**Diaspora Turizmi Kapsamında Göçmen Türklerin Seyahat Motivasyonlarının ve Anavatana Bağlılıklarının İncelenmesi**” adlı araştırmaya veri sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Ankete vereceğiniz yanıtlar tamamen gizli kalacak olup, size herhangi bir sorumluluk getirmeyecek ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır. Katılım tamimiyle gönüllülük esasına dayalıdır. Ankette, sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplarınız tamimiyle gizli tutulacaktır. Gösterdiğiniz ilgiye teşekkür ederim.

Doç. Dr. Murat KIZANLIKLI

Hacı Bayram Veli Üniversitesi Turizm Fakültesi

murat.kizanlikli@hbv.edu.tr

Arş. Gör. Kartal Doğukan ÇIKI

İstanbul Gelişim Üniversitesi İİSBF

kdciki@gelisim.edu.tr

- 1. Cinsiyetiniz:** Kadın Erkek
- 2. Yaşınız:** 17-20 yaş 21-25 26-32
 33-39 40-46 47-53
 54 yaş ve üzeri
- 3. Medeni durumunuz:** Bekâr Evli
- 4. Kaç çocuğunuz var (Evlisenez):**
 Henüz yok 1 2 3 ve üzeri
- 5. Doğum yeriniz:**
- 6. Yaşadığınız şehir:**
- 7. Eğitim durumunuz:**
 İlköğretim
 Lise
 Ön lisans
 Lisans
 Lisansüstü
- 8. Mesleğiniz:**

EK-1. Anket formları (devamı)

9. Aylık ortalama gelir düzeyiniz:

- 1000 Euro ve altı
 1001-2000 Euro arası
 2001-3000 Euro arası
 3001-4000 Euro arası
 4001 Euro ve üzeri

10. Türkiye'den yaşadığınız ülkeye (aileden) ilk kim göç etmiştir?

- Bizzat kendim
 Anne ve babam (veya ikisinden birisi)
 Büyük anne ve büyük babam (veya ikisinden birisi)

11. Türkiye'yi daha önce kaç kez ziyaret ettiniz?

- Hiç
 Sadece 1 kez
 2-3
 4-6
 7-10
 11 ve üzeri

12. Türkiye'ye genelde kiminle gelirsiniz?

- Aile
 Arkadaş
 Yalnız
 Diğer.....

13. Türkiye'ye geldiğinizde genelde ne kadar konaklıyorsunuz?

- 1 haftadan az 1 hafta 1 haftadan çok

14. Türkiye'ye geldiğinizde genelde nerede konaklıyorsunuz?

- Akraba yanında Otel Diğer.....

15. Türkiye'ye genelde hangi ulaşım türüyle gelirsiniz?

- Karayolu ile Havayolu ile Diğer.....

16. Türkiye'ye tekrar ziyarete gelmeyi düşünüyor musunuz?

- Evet Hayır

EK-1. Anket formları (devamı)**İKİNCİ BÖLÜM**

<i>Lütfen aşağıdaki ifadelere katılım düzeyinizi işaretleyiniz:</i>		1.Kesinlikle Katılmıyorum	(2)	(3)	(4)	5.Kesinlikle Katılıyorum
1.	Benim için başka hiçbir ülke, Türkiye ile kıyaslanamaz.					
2.	Herhangi bir diğer ülkeyi ziyaret etmekten ziyade Türkiye'yi ziyaret etmeyi daha çok seviyorum.					
3.	Türkiye'de yaptığım şeyleri başka hiçbir ülkede gerçekleştiremem.					
4.	Benim için Türkiye'ye seyahat etmek, başka bir ülkeye seyahat etmekten daha önemlidir.					
5.	Elimde olsaydı, Türkiye'de daha fazla zaman geçirmek isterdim.					
6.	Türkiye'nin benim bir parçam olduğunu hissediyorum.					
7.	Kendimi Türk olarak tanımlıyorum.					
8.	Türkiye'yi ziyaret etmek, kim olduğumla ilgili çok şey söylüyor.					
9.	Türkiye'de gerçekten kendim olabileceğimi hissediyorum.					
10.	Türkiye benim olduğum kişi tipini yansıtmaktadır.					
11.	Türkiye benim için çok şey ifade etmektedir.					
12.	Türkiye'ye çok bağlıyım.					
13.	Türkiye'ye karşı çok güçlü duygular hissediyorum.					
14.	Türkiye'ye olan duygusal bağım oldukça zayıftır.					
15.	Türkiye benim için özeldir.					
16.	Türkiye ile ilgili çok fazla anım var.					
17.	Türkiye'de yaşayan insanlara yönelik özel bir bağım var.					
18.	Gelecek yıllarda çocuklarımı da (varsa veya olması durumunda) Türkiye'yi ziyarete getireceğim.					
19.	Çevremdeki insanlarla Türkiye hakkında pek fazla konuşmuyorum.					

EK-1. Anket formları (devamı)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

<i>Lütfen Türkiye'ye seyahat amacınız ile ilgili aşağıdaki ifadelere katılım düzeyinizi işaretleyiniz:</i>		1.Kesinlikle Katılmıyorum	(2)	(3)	(4)	5.Kesinlikle Katılıyorum
1.	Türkiye'deki turistik çekim yerlerini ziyaret etmek.					
2.	Türkiye hakkında daha fazla bilgi edinmek.					
3.	Türk mutfağının tadını çıkarmak.					
4.	Türk kültürü bilgimi geliştirmek.					
5.	Türkiye tarihi hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak.					
6.	Biraz eğlenmek.					
7.	Türkiye ile bağlantılarımı sürdürmek.					
8.	Türklük hislerimi artırmak.					
9.	Arkadaş ve akrabalarımı ziyaret etmek.					
10.	Aile geçmişini hatırlamak.					
11.	Köklerimi keşfetmeye yönelik araştırmalar yapmak.					
12.	Aile yükümlülüklerini yerine getirmek (Dini ve/veya resmi bayramlar, düğün, cenaze, aile birleşmesi vb.).					

Araştırmaya katıldığınız için teşekkür ederim.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı: ÇIKI, Kartal Doğukan

Uyruğu: Türkiye Cumhuriyeti

Doğum tarihi ve yeri: 20.08.1994 / Kırklareli

Medeni hali: Bekâr

Orcid: 0000-0002-8307-8561

Telefon: 05356313195

E-mail: kdciki@gelisim.edu.tr / kartal.ciki@hbv.edu.tr

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği Bölümü	2020
Lisans	Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi, Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği Bölümü	2017
Ön lisans	Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu, Sivil Havacılık ve Kabin Hizmetleri Bölümü	2014
Lise	Kırklareli Anadolu Ticaret Meslek Lisesi	2012

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2019 - Devam	İstanbul Gelişim Üniversitesi – İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi – Turizm Rehberliği Bölümü	Araştırma Görevlisi

Yabancı Dil

İngilizce

le.ahbv.edu.tr

